

PO STOPÁCH PAMÁTEK REFORMACE V ČESKÉ REPUBLICE

Praha 2011

 Poutník českou a moravskou krajinou je zvyklý na původně gotické, většinou později barokizované kostelíky či přímo na jejich stavby z doby baroka, které obvykle nalezne ve středu obce, často i s blízkou budovou římskokatolické fary. Ne vždy tuší, že v důsledku historicky podmíněného a značně komplikovaného církevního správního vývoje českých zemí, s nímž souvisel i jejich specifický se měnící konfesijní ráz, může v téže krajině vedle zmíněných kostelíků objevit i evangelické modlitebny a kostely, postavené především v průběhu posledních dvou století. Nejstarší z nich jsou spojeny s vydáním známého Tolerančního patentu, který v roce 1781 otevřel možnost, aby se zbylí příslušníci kdysi početné české a moravské komunity, hlásící se v předbřlohorském období k vyznáním vzešlým především z české reformace, připojili ke dvěma patentem povoleným evangelickým konfesím reformace světové (luterství a kalvinismu) a demonstrovali tak své právo na svobodu jiného než římskokatolického vyznání. Součástí tohoto práva byla možnost založit sbor a s ním související příležitost, respektive nutnost, postavit také vlastní modlitebnu. Důvody, proč tyto v tolerančním období (1781–1861) vzniklé církevní stavby měly poněkud bizarní ráz (který je však dnes zároveň jejich cennou specifikou) a byly položeny excentricky na kraji obce, souvisely rovněž s tehdejší právní úpravou postavení evangelických církví v rámci monarchie. Evangelické modlitebny, k nimž mohly být teprve později (po vydání tzv. Protestantského patentu v roce 1861) přistavěny věže, jak se ostatně zhusta dělo, jsou tak jedinečným dokladem skutečnosti,

jak státní legislativa ovlivnila architektonickou podobu sakrálních staveb evangelických církví v toleranční době a v letech následujících.*

Předkládaná publikace se samozřejmě neomezuje pouze na církevní stavební památky z tolerančního období, ale upozorňuje také na řadu zajímavých objektů vzniklých později, ať již přestavbou původních modliteben či výstavbou nových evangelických kostelů v druhé polovině devatenáctého století či v době „stavebního boomu“ evangelických církví ve dvacátých a třicátých letech století následujícího nebo i v době nejnovější. Čtenář a potenciální cestovatel se bude moci v širším výběru seznámit i s některými kostely, které na území dnešní České republiky kdysi postavila bývalá německá evangelická komunita. Zde je třeba zmínit specifické postavení Ašska. To si jako zahraniční léno České koruny udrželo svébytné postavení, v jehož důsledku nebylo zasaženo rekatolizační praxí, což se odrazilo v ojedinělé kontinuitě vlastnictví sakrálních objektů německými luterány, které trvalo až do konce druhé světové války. V knize lze nalézt také informace o některých objektech spravovaných Církvi bratrskou a Slezskou církví evangelickou augsburského vyznání. Hlavní pozornost je ovšem soustředěna na stavební památky a objekty, které dnes vlastní Českobratrská církev evangelická (ČCE).

S ohledem na výše nastíněná data, se může název publikace, odkazující na památky reformace, jevit jako poněkud zavádějící. Je pravdou, že v důsledku specifického historického vývoje českých zemí, o němž bude pojednáno v další části tohoto úvodu, jsou dnešní evangelické církve pouze

* PROTESTANTSKÝ PATENT Z ROKU 1861 ZRUŠIL OMEZENÍ TOLERANČNÍHO PATENTU VZTAHUJÍCÍ SE K VNĚJŠÍ PODOBĚ EVANGELICKÝCH MODLITEBEN. K NĚKTERÝM Z NICH PROTO DODATEČNĚ PŘÍBÝLY VĚŽE A ZVONY. TÝKALO SE TO TAKÉ EVANGELICKÉHO KOSTELA V JIMRAMOVĚ. PŮVODNÍ BUDOVA Z ROKU 1786 BYLA OPATŘENA VĚŽÍ A ZVONY V ROCE 1883.

v ojedinělých případech vlastníky stavebních památek, které vznikly v době předbělohorské, respektive před legislativními změnami z dvacátých let 17. století, povolujícími jako jediné vyznání jejich obyvatel římskokatolickou konfesi (nehovoříme zde samozřejmě o judaismu, jehož vyznavači byli označováni jako „izraelité“, ale o osobách hlásících se ke křesťanství). Tak došlo k oné zvláštní výše popsané situaci, že v zemi, která je jednou z kolébek evropské reformace, evangelické církve spravují a k bohoslužebným účelům využívají (až na několik výjimek, jež se váží většinou k zakoupení odsvěcených kostelů ve městech), pouze objekty postavené v posledních dvou stoletích. Na tomto místě uvedme dva zajímavé příklady. K výjimečně návaznosti, kdy se sakrální objekt postavený v období předbělohorském, ocitl po letech opět ve správě evangelického sboru, došlo v případě chrámu U Salvátora na Starém Městě pražském. Tento kostel, zbudovaný v předbělohorském desetiletí německými luterány, získal za cenu pozemku v roce 1863 jako odsvěcenou a sešlou budovu evangelický sbor augsburského vyznání v Praze a dnes jej vlastní a spravuje Českobratrská církev evangelická. Opačným příkladem, kdy stavebně významný objekt reformační církve nebyl již po pobělohorském zákazu nekatolických konfesi nikdy touto církví užíván, je Borgorellioho stavba Sboru českých bratří v Mladé Boleslavi, pocházející z poloviny 16. století, jejíž zrod byl podporován tehdejšími majiteli panství, šlechtickým rodem Krajířů z Krajku.

Na území republiky bychom jistě našli některé kostelíky původně utrakvistické nebo bratrské, postavené v době reformace, které ovšem i po vydání Tolerančního patentu zůstaly nadále ve správě římskokatolické církve, jež je převzala v době, kdy se jediným povoleným vyznáním v českých zemích stala římskokatolická konfese. Členové evangelických církví museli proto po Tolerančním patentu stavět své vlastní modlitebny. Proto k nejstarším objektům, které dnes Českobratrská církev vlastní a spravuje, náležejí většinou ony výše zmínované venkovské stavby z tolerančního období, jež mohou, odhlédneme-li od většinou později přistavené věže, na první pohled připomínat

nezasvěcenému pozorovateli spíše sýpku či jiný hospodářský objekt. Jejich vnější podoba, kolidující s obvyklou středoevropskou představou o vzhledu kostelní budovy, není pouze dokladem jedné specifické etapy architektonického vývoje těchto sakrálních staveb, ale v podtextu přináší i zajímavý kulturně-historický aspekt, respektive svědectví o míře tolerance tehdejší státní správy, povolující sice jiné vyznání, ale zároveň omezující jeho stoupence mimo jiné i pomocí legislativních stavebních norem.

Architektura ovšem obecně odráží ducha a kulturní ovzduší doby, což jistě platí nejen o tolerančních modlitebnách, ale i o mnoha jiných později vzniklých stavebních objektech evangelických církví, které jsou v této publikaci uvedeny.**

Jakkoliv se středověká Evropa respektive její část spravovaná církví římskokatolickou, k níž náležely také české země, může navenek jevit dnešním nezasvěceným pozorovatelům jako duchovně jednotný celek, přesto platí, že se na tomto území od samého počátku přijetí křesťanství začaly psát církevní dějiny plné dramatických událostí, v jejichž průběhu se střetávaly různé zájmy, ambice a představy o naplnění mocenských i ryze duchovních potřeb. Byly to zájmy a touhy mocných i bezmocných tehdejšího světa. Postupnými mutacemi prošel nejenom samotný fenomén křesťanské víry, ale i ti, kteří byli jeho hlasateli a posléze institucionalizovanými šířiteli a samozřejmě i ti, kteří se ocitli v postavení prostých věřících. Přitom nelze zapomínat na skutečnost, že vývoj v církvi neprobíhal izolovaně od politických a společenských zvrátů, ba naopak, byl jimi výrazně ovlivněn a zároveň je také do jisté míry podmiňoval. V záhybech této složité cesty se postupně tříštila věroučná jednota, která obecně charakterizovala středověkou západokřesťanskou Evropu i oficiální monopol římskokatolické konfese.

** SYMBOLICKÉ ZOBRAZENÍ ZRODU A ŠÍŘENÍ EVROPSKÉ REFORMACE: VIKLEF VYKŘESÁVÁ JISKRU, HUS ZAPALUJE SVÍČKU, LUTHER JIŽ DRŽÍ V RUCE POCHODEŇ.

MALBA AKAD. MALÍŘE JANA BEDŘICHA MINAŘIKA PRO SPOLEK HUSOVA DOMU V PRAZE PODLE MINIATURY Z MALOSTRANSKÉM GRADUÁLU Z ROKU 1572.

České země bývají označovány za jednu z kolébek evropské náboženské reformace. Pomineme-li epizodu valdenskou, pak rozhodující role připadla po dalších sto letech nastupujícímu husitství, jehož střet s výsadním postavením římskokatolické církve vyústil posléze v soužití několika církevních společenství na našem území. Nebyl to proces nikterak jednoduchý, byl provázen řadou tvrdých konfrontací, přinesl však po mnoha peripetiích obyvatelům českých zemí určitý z nutnosti poznatý a realizovaný kompromis, jehož výsledkem bylo multi-konfesiční prostředí a také vyšší míra svobody vyznání v porovnání s ostatními zeměmi tehdejší Evropy.

Máme-li připomenout a shrnout klíčové okamžiky české reformace, pak jistě platí, že to byla dlouhá cesta od kru-ciáty proti valdským v první polovině 14. století k vystoupení Husovu o několik desetiletí později, cesta pokračující tvrdými střety v období husitských válek, na jejichž konci zůstávají jako hmatatelný výdobytek známá basilejská kompaktáta. Byla to ovšem také cesta, jejímiž dalšími milníky bylo např. založení a působení Jednoty bratrské, kutnohorský smír mezi stranami podjednou a podobojí z roku 1485, jehož zásady měly ctít i světské vrchnosti ve vztahu ke svým poddaným, prohlášení České konfese, která vznikla za spoluúčasti Jednoty bratrské v roce 1575, a její faktické uzákonění ne bez obtíží vydobytým Majestátem Rudolfa II. v roce 1609 a s ním souvisejícím Porovnáním mezi stavy podjednou a podobojí, řešícím otázky vztahu mezi jednotlivými církvemi v praktické rovině. Tyto důležité mezníky svědčí o náboženském vývoji v Čechách velmi výmluvně a ukazují, že v něm de facto předběhly svou dobu. Vydáním Majestátu byl v Čechách na počátku 17. století kodifikován stav ve své době nestandardního práva na svobodu vyznání pro příslušníky všech vrstev společnosti, tedy i pro poddané. Této ojedinělé svobodě svědomí se však neměli jejich obyvatelé těšit dlouho.

Porážka českého stavovského odboje v roce 1620 znamenala triumf politiky vídeňského dvora, což ve svém důsledku přineslo mimo jiné také zásadní změnu náboženských poměrů v českých zemích. Legislativní opatření a mocenský tlak, směřující proti stoupencům dosud většinových nekatolických konfesi, vedly k naprosté likvidaci jejich církevní správy a k ustavení faktického monopolu jediného přípustného římskokatolického vyznání. Tendence k posílení pozic katolické církve, jež se objevovaly již ve století předcházejícím a opětně zesílily počátkem století sedmnáctého, se tímto vývojem fakticky završily. Máme-li hovořit o konfesionalizaci, lze říci že byla docílena uzákoněním římskokatolického vyznání jako státního

náboženství, s nímž šla ruku v ruce restaurace katolické církevní správy a plošně uskutečňovaná rekatolizace.

Je ovšem třeba si uvědomit, že vlastní proces rekatolizace nebyl jednorázovou akcí. Postupně byly vydávány patenty omezující náboženské svobody, počínaje vypovězením evangelického duchovenstva v roce 1621 z Prahy a královských měst (v roce 1622 vztaženém i na luterány), přes sérii nařízení určených obyvatelům královských měst v roce 1624, až ke známému patentu z 31. července 1627, který postavil příslušníky nekatolické šlechty před zásadní rozhodnutí, nabízející legálně pouze dvě varianty – přestup ke katolicismu v půlroční (později do května 1628 prodloužené) lhůtě nebo emigraci. Ti, kteří zvolili druhou možnost, dali přednost své konfesi a náboženské tradici před jistotou domova, společenského postavení a materiálního zázemí.

Konverze šlechty představovala klíčový úkol, jehož splnění mělo v konečném důsledku usnadnit i rekatolizaci jejich poddaných, na něž se tak jako tak nevztahovalo právo opustit zemi (ius emigrandi), které naopak mohli využít nekatoličtí měšťané královských měst. Tak se vytvořila v českých zemích zajímavá situace. Zatímco nekatolická šlechta, mající jisté právo volby, přestala v podstatě v českých zemích existovat, někteří, zejména venkovští poddaní, své vyznání přes vnější přijetí katolické víry podrželi, ovšem za okolností, kdy praktikování jiného než římskokatolického vyznání, natož pak jeho šíření, bylo považováno za zločin proti státu, tedy kriminalizováno.

Je realitou dějin, že právo hlásit se k jiné než římskokatolické konfesi, které v rámci posílení pozic habsburské dynastie v českých zemích jejich obyvatelům legislativně upřel Ferdinand II., vrátil jejich potomkům po více než sto padesáti letech Josef II., panovník spatřující s unifikujícími tendencemi na poli státní správy jako málokdo jiný. Snaha o upevnění pozic monarchie se tak paradoxně stala jedním z významných motivů pro oba rozdílné kroky, pouze představa, jakou roli má či může svoboda víry v této hře plnit, byla diametrálně odlišná.

Vydání Tolerančního patentu v říjnu roku 1781, jeho uvedení do praxe a jeho dopad na konfesiční poměry v českých zemích, je téma svou povahou natolik široké a zajímavé, že bylo předmětem řady odborných studií i několika samostatných knižních titulů. Na tomto místě lze připomenout jen základní fakta. Patent sice umožnil českým evangelíkům vystoupit beztrestně z anonymity a zřídit si za jistých podmínek (při dosažení početní hranice 100 rodin nebo 500 osob) vlastní sbory, byl však pouze aktem tolerančním v pravém smyslu tohoto slova. Dvě jím povolené evangelic-

ké konfese a k nim přihlášené osoby byly ze strany státu pouze tolerovány, nikoliv zrovnoprávněny s dosud panující církví římskokatolickou. Tento fakt zároveň přinesl novým reformovaným a luterským sborům řadu omezení, která musela být respektována. Se skutečností, že se náboženský život evangelických sborů měl dít neveřejně a v ústraní (s výjimkou povolených veřejných pohřbů), korespondovaly předpisy na poli stavebním – evangelické modlitebny nesměly mít věže, zvony ani vchod z ulice. Další omezení se týkala výchovy dětí a jejich církevní příslušnosti ve smíšených sňatcích, placení štóly katolickému faráři apod.

Zásadním legislativním opatřením, kterým ovšem Toleranční patent české evangeliky omezil, byla nutnost, aby se při přihlášení k nekatolické konfesi, při němž se museli povinně dostavit na jednání před komise zřízené jejich vrchnostmi, přihlásili pouze k jednomu ze dvou konfesijních proudů světové reformace – k vyznání reformovanému (helvetskému) nebo luterskému (augsburskému). Jejich více či méně konkrétní představy o tom, že se budou moci vrátit k dědictví svých předků a navázat na kořeny české reformace husitské či bratrské, tak zůstaly nenaplněny. Dalšímu přistupování k evangelickým církvím měl zabránit dvorský dekret z prosince roku 1782. Od jara následujícího roku bylo pak od přistupujících požadováno absolvování tzv. šestinedělního náboženského cvičení (mohlo probíhat v úseku několika měsíců i let) u příslušné římskokatolické farnosti. V tzv. „roce milosti“, za nějž je označován rok 1782, se přihlásilo k evangelickým církvím kolem sedmdesáti tisíc osob. Pohlédneme-li na mapu Čech a Moravy, vznikaly evangelické toleranční sbory ponejvíce v souvislém pásu směřujícím od Podřipska jihovýchodně Polabím až na Vysočinu; další výraznou kumulaci evangelického osídlení nacházíme na Valašsku.

Členové evangelických sborů si vlastními náklady stavěli své modlitebny, volili si duchovní, kteří byli nazýváni pastory (označení farář příslušelo pouze správcům římskokatolických farností), a staršovstvo (správní orgán sboru), vedené kurátorem. Sami si také svého duchovního, případně i učitele, vydržovali. Stát určil pro správu evangelických církví jako vrcholný orgán konzistoř a dále superintendence, fungující odděleně pro sbory obou konfesí a jednotlivé země. Superintendence obojího vyznání se dále územně členily na senioráty spravované seniory. K charakteristickým prvkům vývoje českých a moravských sborů po vydání Tolerančního patentu patří povolávání evangelických duchovních z tehdejších Uher, z území dnešního Slovenska a Maďarska. Důvod byl prostý, neboť ve své blízkosti, tedy na území, kde evangelické konfese donedávna patřily k zapovězeným, nemohly sbory své budoucí faráře najít. Evangelická bohoslovecká fakulta ve Vídni byla zřízena až roku 1821, a tak se stalo zvykem, že čeští a moravští evangeličtí teologové získávali i později své vzdělání v cizi-

ně – kromě Uher (které byly součástí monarchie), odcházeli studovat zejména do Švýcarska, Německa či Skotska.

Šanci na změnu poměru státu k evangelickým církvím, poskytl až rok 1848. I když částečně naplnil naděje na zrušení některých tolerančních omezení, nepřinesl kýženou rovnoprávnost ani splnění požadavků českých evangeliků na větší náboženskou svobodu a povolení „české (bratrské) konfese“, jak svá přání formulovali jejich zástupci v tehdy ustaveném Národním výboru. K formálnímu zrovnoprávnění s církví římskokatolickou dochází v roce 1861 vydáním tzv. Protestantského patentu, který zrušil již neúnosná omezení Tolerančního patentu a poskytl tak evangelickým církvím mnohem větší svobodu v oblasti veřejného projevu, tisku, sociální i spolkové činnosti. Vnějšíkovým projevem zrušení tolerančních omezení byla stavba kostelních budov s věžemi a zvony i četné pozdější přístavby věží u bývalých tolerančních modliteben. Evangelické církve obojího vyznání byly ovšem nadále řízeny z vídeňského centra státem zřízeným orgánem (Vrchní církevní rada) a snahy českých evangeliků po větší autonomii, svobodnějším (presbyterně-synodním) zřízení a vlastní volbě konfese, vzešlé zejména z evangelické reformované církve, zůstaly nenaplněny až do roku 1918.

Tehdy rozhodl generální sněm evangelických církví obou konfesí, které dosud působily v českých zemích (s výjimkou německých evangeliků, kteří v roce 1919 založili církev vlastní) o jejich spojení v rámci jedné církevní organizace, kterou dodnes známe pod jménem Českobratrská církev evangelická. Bylo by však krátkozraké vnímat ji jako církev s historií pouze takřka stoletou. Je zcela na místě uvědomit si veškeré dějinné souvislosti konfesijního vývoje českých zemí, jak to ostatně učinili právě ti zástupci církve, kteří již od politického uvolnění v polovině devatenáctého století nepřestávali usilovat o českou církevní autonomii a o návrat k duchovním tradicím české reformace. Tyto snahy zintenzivnily počátkem 20. století uspořádáním prvního celonárodního sjezdu českých a moravských evangeliků (roku 1903) a jsou spjaty také se vznikem Kostnické jednoty (roku 1905) jako mezidenominační organizace českých evangeliků, s oslavami pětistého výročí Husova upálení (roku 1915) a posléze s jednáním představitelů obou konfesí (roku 1917) o budoucím sjednocení. Výmluvným odkazem na návrat k české reformaci je skutečnost, že nově ustavená církev se rozhodnutím svého sněmu v prosinci roku 1918 přihlásila ke dvěma významným českým konfesijním dokumentům – k české konfesi z roku 1575 a k bratrskému vyznání J. A. Komenského z roku 1662. Tento krok nelze chápat jako odmítnutí vazeb k reformaci kalvínské a luterské (jakkoliv byla tato vyznání českým evangelikům Tolerančním patentem oktrojována), ale jako vědomou snahu ctít a respektovat vlastní reformační kořeny.

Eva Fialová

HLAVNÍ MĚSTO PRAHA

P Svou cestu za poznáváním České republiky zahajujeme zpravidla v jejím hlavním městě – Praze. Ta leží na řece Vltavě ještě před jejím soutokem s řekou Labe, ale v místech, kde vltavské vody už splývají s vodami řek Sázavy a Berounky. Její poloha tak utváří ve své rozmanitosti jedinečné a obdivované panorama Prahy: pahorky lemující údolí řek a potoků na jihu, západě i severu, zatímco východní část se pozvolna otevírá do kraje přecházejícího v úrodnou Polabskou nížinu. Město leží v průměrné výšce 235 m n.m. má 1 286 008 obyvatel a je rozděleno do 22 správních obvodů.

Střed Prahy byl zapsán do seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO a je pro návštěvníky zevrubně popsán v celé řadě turistických průvodců. Mnoho zajímavých míst a architektonických památek však najdeme i mimo tuto oblast, v jednotlivých obvodech.

Můžeme jen připomenout některé, jež přímo souvisejí s reformační minulostí i přítomností Prahy. Značný počet nejvýznamnějších z nich se nacházejí právě v městském jádru (např. Betlémská kaple, v níž kázal mistr Jan Hus; kostel sv. Martina ve zdi, kde bylo obnoveno přijímání pod obojí způsobou v roce 1414; Týnský chrám na Staroměstském náměstí, kdysi hlavní sídlo české reformace; Staroměstská radnice, před níž bylo popraveno 27 představitelů stavovského odboje proti Ferdinandovi II. v roce 1621; kostely z doby reformace, z nichž pouze salvátorský a klimentský slouží dnes Českobratrské církvi evangelické (ČCE). Nedaleko Václavského náměstí v Jungmannově ulici je také Husův dům, ústřední sídlo církve.

V hlavním městě je celkem 22 sborů ČCE. Ty si stavěly své kostely, modlitebny a sborové domy od druhé poloviny 19. století, již bez tolerančních omezení. Stavitelé těchto budov přitom užívali architektonického vyjádření různých stylů, od historizujících slohů přes secesi a kubismus až k funkcionalismu a modernismu nejrůznějšího podání a nakonec k živé současnosti. Vyjmenujme alespoň následující: Praha 3 – Ochranovský sbor, Praha 1 – Deutschsprachige Evangelische Gemeinde Prag, Praha 1 – Nové Město, Praha 1 – Staré Město, Praha 2 – Vinohrady, Praha 3 – Jarov, Praha 3 – Žižkov I, Praha 3 – Žižkov II, Praha 4 – Braník, Praha 4 – Jižní Město, Praha 4 – Modřany, Praha 4 – Nusle, Praha 5 – Radotín, Praha 5 – Smíchov, Praha 6 – Dejvice – Bubeneč, Praha 6 – Střešovice, Praha 8 – Kobylisy, Praha 8 – Libeň, Praha 9 – Horní Počernice, Praha 10 – Strašnice, Praha 10 – Uhřetěves, Praha 10 – Vršovice.

Tak dobrý plánec do ruky a šťastné putování!

PRÁHA 1 – MUŠOV DŮM

P Husův dům v Jungmannově ulici č. 9 v Praze 1 přesně vzato nepatří mezi reformační památky, ale má úzký vztah k období před vznikem Českobratrské církve evangelické (ČCE) a je dnes jejím duchovním i správním ústředím.

S myšlenkou vytvořit v Praze náboženské a duchovní středisko pro české evangelíky přišli již v devadesátých letech 19. století studenti. Také významný teolog Čeněk Dušek byl velkým zastáncem této myšlenky. Od nápadu k realizaci bylo však ještě daleko. Teprve v roce 1912 byly v Jungmannově ulici zakoupeny dva domy s velkým dvorem. V roce 1923 (to již existovala pět let ČCE) začala přestavba podle návrhu architekta dr. Bohumíra Kozáka a Husův dům byl slavnostně otevřen 1. května 1924. V jeho prostorách sídlila nejen synodní rada, ale byly tam také místnosti pro shromažďování a ubytování studentů a hostů.

Na průčelí budovy je dodnes socha M. Jana Husa od sochaře Jana Ladislava Kofránka a symboly Bible a beránka.

Architekt Kozák navrhl ve třicátých letech 20. století novostavbu nádvorního traktu. Stavba byla dokončena v roce 1937. Byl zde vybudován velký sál, přibýly kanceláře i archiv. Husův dům byl přechodně domovem pro studenty, působištěm Komenského bohoslovecké fakulty, sídlila zde také Diakonie ČCE. V té době bylo zřízeno také evangelické knižkupectví Kalich.

Zadní trakt je sídlem synodní rady, ústřední církevní kanceláře a archivu ČCE. Součástí budovy je také Church pension a Informační centrum „Dědictví reformace“.

DRAHA 1 – MARTIN VE ZDI

P V blízkosti dnešních ulic Národní a Spálené vyrostl v letech 1178 až 1187 v tehdejší osadě Újezd románský kostel sv. Martina. Když se ve 13. století stavěly hradby kolem Starého Města, zůstal martinský kostel přitisknut jižní stěnou k hradební zdi – odtud název kostela, který přetrval dodnes.

Původní románský kostel byl jednolodní. Za doby Karla IV. došlo ke gotické přestavbě; přibýlo presbyterium se vzácnou žebrovou klenbou, později byly přistaveny ještě dvě vedlejší lodi.

V husitské době byl kostel sv. Martina ve zdi jakýmsi „družebním“ kostelem Betlémské kaple, jež byla středem české reformace. Mistr Jan Hus kázal na obou místech. S jeho souhlasem, to už byl vězněm kostnického koncilu, byla zde v roce 1414 vysluhována sv. Večeře Páně pod

obojí způsobem, tedy chlebem i vínem, všem věřícím.

Kostel sv. Martina ve zdi v 17. století vyhořel a byl zrušen v roce 1784. Potkal jej stejný osud jako jiné starobylé kostely. Stalo se z něj skladiště. Teprve v letech 1905–1906 jej zakoupila pražská obec a dala jej alespoň zčásti opravit. Ve 20. letech minulého století je kostel propůjčen Českobratrské církvi evangelické (ČCE). Ta se podílela na náročných opravách. Byly pořízeny i nové varhany.

Martin ve zdi je místem setkávání nejen evangelické mládeže při večerních bohoslužbách, ale ke svým bohoslužbám se zde schází také pražský evangelický sbor německy mluvících. Oblíbené a hojně navštěvované jsou také koncerty varhanní či komorní hudby.

DRAHA 1 – KLIMENT

Původní románský kostelík pocházel z 11. století. V roce 1226 jej získali členové dominikánského řádu a již tehdy byl označen za starobylý. Ve 14. století byl – snad po požáru – zbořen a nahrazen kostelem gotickým. V husitských dobách byl mistr Jan Hus, sledován v Betlémské kapli bývalým klimentským kazatelem Janem Protivou, jenž na Husa donášel arcibiskupovi a svědčil proti němu dokonce i na koncilu v Kostnici.

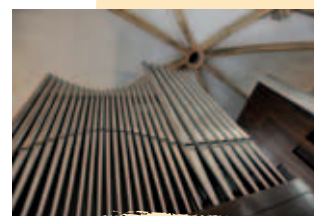
Klimentský kostel byl kostelem husitským a patřil až do roku 1621 církvi podobojí. Vysluhovalo se zde „pod obojí způsobou“, tj. chlebem a vínem. Po neblahých bělohorských událostech připadl katolíkům, kteří jej užívali až do roku 1784, kdy byl v rámci josefínských reforem odsvěcen a stala se z něj sýpka.

Svého znovuvzkříšení se kostel dočkal až v roce 1850. Díky faráři Bedřichovi Vilému Košutovi byl tehdy zakoupen pro nově vzniklý evangelický sbor helvetského vyznání.

I po této době prošel kostel řadou úprav, zejména koncem 19. století. Přičiněním archi-

tekta Bohumíra Kozáka došlo v 70. letech minulého století k důkladnému archeologickému průzkumu, jenž odhalil historickou hodnotu kostela, včetně objevení a následné restaurace vzácných předreformačních fresek v presbytáři. Jde o gotické fresky andělů a zbytky pašijních výjevů (zaujme především hlava Krista při vjezdu do Jeruzaléma).

K cenným památkám patří také kamenná renesanční deska z roku 1578. Její text prochází dějinami a má co říci i v dnešní době: „Slovo Páně zůstává na věky“.

DRAHA 1 – SALVÁTOR

P Nedaleko Staroměstského náměstí a Pařížské třídy stojí největší pražský evangelický kostel U Salvátora. Kromě bohoslužebné činnosti se zde konají významná celocírkevní shromáždění a je také oblíbeným místem pro nejrůznější koncerty.

Jeho historie je pohnutá. Brzy po vyhlášení Rudolfova majestátu (1609), který přinesl náboženskou svobodu i reformačním církvím, začali němečtí věřící augsburského vyznání stavět svůj kostel. Byl postaven v letech 1611–1614 ve stylu německé renesanční gotiky, byl trojlodní a vnitřní prostor dosahoval výše 20 až 21 metrů. Klenba byla zdobena cennými freskami. Presbyterium osvětlovalo pět vysokých oken.

Stavovské povstání, bitva na Bílé hoře v roce 1620, exekuce na Staroměstském náměstí a následná protireformace znamenaly konec náboženské svobody. Kostel získal katolický řád paulánů, kteří jej upravovali v barokním stylu a užívali jej až do roku 1784, kdy byl josefínskými dekrety zrušen a stala se z něj

mincovna. V postranních lodích byly stáje pro koně, kteří byli používáni pro práci v mincovně. Ta byla definitivně zrušena až v roce 1857.

Čeští evangelíci augsburského vyznání získali zdevastovaný kostel zpět teprve v roce 1863. Od té doby se pilně pracovalo na jeho obnově až do vzniku Českobratrské církve evangelické (ČCE), ale i v dalších letech. Poslední velké opravy proběhly na sklonku 20. století. V salvátorském kostele byly mj. zachráněny ojedinělé nástropní fresky, představující žehnajícího Spasitele.

PRAHA 2 – VINOHRADY

NOVÉM ZÁKONĚ PŘE
 NAZPŘEV: ABY
 ČESKÉM SVOB
 STÁNSKÝCH KNĚŽÍ B
 DRUHÉ: ABY WIEL

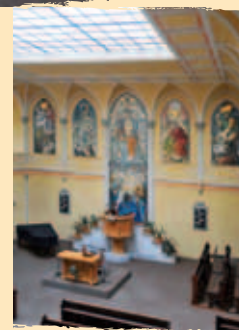
P Farní sbor v Praze na Vinohradech byl zřízen v roce 1889 na tehdejších Královských Vinohradech, které byly předměstím Prahy, ale rychle se rozrůstaly. Jeho členové původně patřili k pražskému reformovanému sboru u sv. Klimenta. Nový sbor našel nejprve útočiště ve škole Na Smetance, od roku 1892 měl již svou vlastní modlitebnu. Ta však brzy nedostačovala, a tak byl v roce 1904 zakoupen pozemek na již tehdy živé Korunní třídě a na něm byl podle návrhu architekta Antonína Turka postaven sborový dům v novogotickém a novorenesančním stylu s nevelkou věží. Stavbu vedl kurátor vinohradského sboru stavitel Antonín Dvořák. Do přední části domu byly umístěny nájemní byty a prostory potřebné pro činnost sboru.

Do vlastního bohoslužebného prostoru se vchází po několika schodech a před námi se otevře prostorná světlá modlitebna s kazatelnou a stolem Páně, s galeriemi a varhanami umístěnými na kratší galerii nad vchodem. Podlaha modlitebny mírně klesá, takže je z každé lavice dobře vidět.

Sborový dům byl slavnostně předán k užívání 25. března 1908 a v roce 2008 oslavil sté výročí svého trvání. Jeho modlitebna patří k největším v Praze, a proto se v něm konala velká celocírkevní shromáždění.

Dne 18. prosince 1918 v něm pokračoval Generální sněm českých a moravských evangelíků, který předchozího dne rozhodl o spojení dvou českých evangelických církví, jímž vznikla Českobratrská církev evangelická (ČCE). Celá léta se na Vinohradech konaly synody této církve.

Modlitebna prošla během let úpravami podle architekta Bohumila Bareše. V roce 2000 bylo v průčelí modlitebny umístěno pět velkých obrazových kompozic akademického malíře Miroslava Rady.

PRÁHA 3 – ŽIŽKOV I

P Na konci 19. a na začátku 20. století nebylo na Žižkově, pražské čtvrti, která se teprve začala rozrůstat, mnoho evangelíků. Nejprve se začala dařit práce s dětmi. Byla založena nedělní škola. Díky pomoci klimentského sboru a později vzniklého Spolku Husova domu pro Žižkov, Karlín a Libeň začali přicházet i dospělí. První schůzky, modlitební chvíle a přednášky se konaly po bytech. Hodně pomáhali laici. Kazatelská stanice byla zřízena v roce 1904 a její členové si našli vhodnou místnost pro modlitebnu.

S rozvojem Žižkova přibývalo i věřících; v roce 1911 byl ustaven filiální sbor a bylo možno pomýšlet na vlastní modlitebnu. V Prokopově ulici byl zakoupen činžovní dům se zahradou. Na ní vyrostla v letech 1913 až 1914 Betlémská kaple. Návrh vytvořil architekt Emil Králíček ve stylu pozdní secese s kubistickými prvky. Betlémskou kapli stavěla firma Matěje Blechy. Modlitebna byla slavnostně posvěcena 28. června 1914. Později byl přistaven ještě sborový sál, kterému se říká „Švýcarská síň“ a zvonice. Farní sbor Českobratrské církve

evangelické (ČCE) byl ustaven 1. srpna 1920. Z nepatrných počátků se sbor rozrostl natolik, že musel být rozdělen. Tak vznikl sbor Žižkov II a později sbor ve Strašnicích a na Jarově.

Ve 30. letech minulého století byl upravován dům v uličním traktu. V sedmdesátých letech, při nesmyslném bourání velkých částí Žižkova hrozil stejný osud i budovám žižkovského prvního sboru. Naštěstí k tomu nedošlo, a tak se mohlo přikročit k úpravám interiéru, při nichž vynikl jeho kubistický charakter.

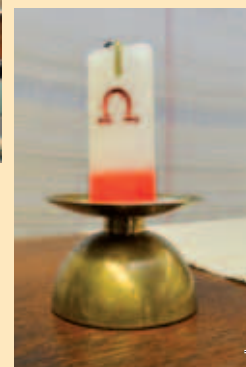
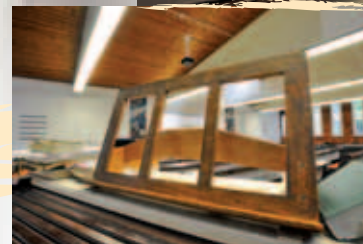

DRÁHA 4 – BRANÍK

P Kostel v Praze-Braníku se nedá přehlédnout, i když se jeho stavba pod strmou skálou bývalého branického lomu zdá nepatrná. Dřevěný kostelík vybudovaný podle návrhu architekta Pavla Bareše byl otevřen slavnostními bohoslužbami 9. května 1948.

Celá dřevěná stavba vzdáleně připomíná původní toleranční modlitebny. Během let došlo k několika stavebním úpravám. Byla vybudována nová apside podle návrhu architekta Davida Vávry, v roce 1976 získal sbor nové varhany. Původně provizorní kostelík pod branickou skálou stojí a slouží přes 60 let.

PRÁHA 5 – SMÍCHOV

Počátky smíchovského sboru spadají do začátku 20. století. V prvních letech se smíchovští evangelíci scházeli ve škole na Zatlance, kde měly děti hodiny náboženství, často i s rodiči. V této nové škole byla vedle římskokatolické kaple vybudována v roce 1916 také kaple evangelická, která se stala sídlem nejprve kazatelské stanice klimentského sboru a později farního sboru Českobratrské církve evangelické (ČCE) na Smíchově, který vznikl v roce 1924.

Členů sboru přibývalo a brzy vyvstala myšlenka na vybudování kostela. Sbor získal od města pozemek pod parkem Santoškou a 5. října 1930 byl položen základní kámen sborového domu Jana Amose Komenského. Architektonický návrh vypracoval Filip Křížek se synem a stavbu provedl stavitel Josef Svaták. Rozsáhlá budova s velkým modlitebním sálem a prostornou galerií navazující vědomě na styl toleranční modlitebny byla otevřena slavnostními bohoslužbami 28. září 1931. S hlavní budovou souvisejí prostory fary, nechybí ani věž.

Kronika sboru připomíná kromě radostných událostí také těžkou dobu druhé světové války, kdy mnoho členů sboru bylo vězněno v koncentračních táborech. Celkem 37 se jich nevrátilo. Členy smíchovského sboru byli také manželé Horákoví. Dr. Milada Horáková přežila útrapy koncentračního tábora, ale neunikla tragickému osudu za komunistického režimu. Byla uvězněna a na základě vykonstruovaného procesu byla odsouzena k trestu smrti. Přes protesty civilizovaného světa byla popravena 27. června 1950.

V říjnu 2010 byla dr. Miladě Horákové před kostelem ČCE odhalena socha autora Olbrama Zoubka, který své dílo vytvořil bez nároku na honorář.

ĎRAHA 6 – ŠTŘEŠOVICE

P Významnou památkou z období funkcionalizmu z 30. let minulého století je evangelický kostel v Praze – Střešovicích. Farní sbor vznikl v roce 1932. Členem sboru byl architekt Bohumír Kozák, který na vymezeném pozemku navrhl účelný sborový dům, modlitebnu s věží a s přilehlou farou. Podle jeho představ vznikl bohoslužebný prostor připomínající starokřesťanskou baziliku. Ve věži jsou stále umístěny původní hodiny, které pocházejí z ruzyňské věznice. Kostel a celý interiér je zapsán v seznamu památek chráněných státem.

Dne 18. května 1939 byl kostel slavnostně posvěcen. Dodnes je v čistotě svého stylu působivou dominantou pražských Střešovic.

DRÁHA 8 – KOBYLISY

P Farní sbor v Praze – Kobylisích byl ustaven v roce 1951. Výstavba sídliště v okolí znamenala rozšíření sborové práce, ale také nutnost přemýšlet o místě pro shromažďování. Vypadalo to skoro jako zázrak, že v době počínající normalizace (v letech 1969 až 1971) bylo možno vybudovat moderní kostel podle návrhu švýcarského architekta Ernsta Gisela. Ke stavbě patřila nejen moderně pojatá, působivá bohoslužebná místnost, ale také další shromažďovací a ubytovací prostory, jež v té době sloužily nejen mládeži, ale poskytovaly také možnost setkávání věřících z rozdělené Evropy.

Kostel byl posvěcen 6. června 1971. V letech 1995–2001 došlo k dalším úpravám. Byla také vybudována 26 metrů vysoká zvonice,

kde jsou umístěny dva zvony z dílny Rudolfa Manouška. Z této doby pochází také název kostela U Jákovova žebříku.

Kromě farního sboru Českobratrské církve evangelické (ČCE) působí v Kobylisích také komunita Jihokorejské presbyterní církve.

ĎRAHA 11 – JIŽNÍ MĚSTO

P Základy tohoto sboru byly v Praze–Spořilově, kde se věřící od roku 1929 začali scházet v truhlárně jedné z rodin. Později se stal Spořilov kazatelskou stanicí farního sboru Českobratrské církve evangelické (ČCE) v Nuslích.

Farní sbor ČCE na Spořilově byl zřízen 1. listopadu 1946. V 50. letech prožíval těžké chvíle, když přišel o modlitebnu a byt faráře. Díky obětavosti členů sboru se podařilo vybudovat nový sborový dům, kde začala sborová práce v roce 1957. V roce 2000 sbor začal uvažovat o postavení nového kostela na Jižním Městě.

Základní kámen byl položen 30. března 2003. Kostel byl postaven podle návrhu architekta Jiřího Veselého. Půlkruhovitou stavbu s věží vyplňuje bohoslužebná místnost, obklopená prostornou galerií, na níž jsou umístěny také varhany. V popředí stojí dřevěný stůl Páně s kazatelnou. V objektu je byt pro kazatele

a řada místností, které jsou využívány k práci sboru. Na výstavbu kostela se scházely peníze z domova i ze zahraničí. V roce 2006 se spořilovský sbor stěhoval do nového kostela. Slavnostní bohoslužby k jeho otevření se konaly 7. a 8. října 2006.

Díky štědrosti zahraničních dárců nedaleko kostela byl vybudován Azylový dům, s nímž sbor navázal aktivní spolupráci. Šlo o jedinečný projekt, který spojoval duchovní a sociální síť. Přes protesty institucí i jednotlivců jej Městská část Prahy 11 zrušila.

PRAHA 1 – KOSTEL SV. MICHALA

EVANGELICKÁ CÍRKEV AUGSBURSKÉHO VYZNÁNÍ V ČR (ECAV)

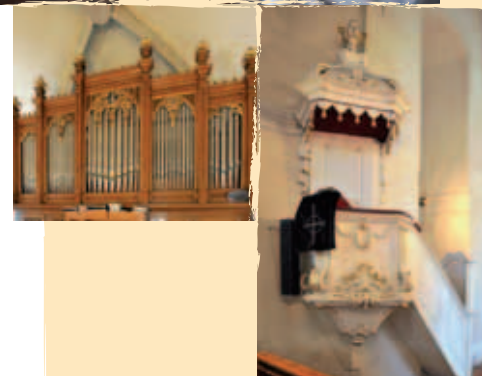
P Název Opatovická ulice nedaleko Národní třídy v Praze je upomínkou na středověkou obec Opatovice, založenou v roce 1115. Z té doby pochází románský farní kostelík sv. Michala, který byl v roce 1348 přestavěn v raně gotickém slohu.

Pozdější úpravy obohatily stavbu o presbytář se vzácnou klenbou. Kostel byl dále rozšířen z původního jednolodního na trojlodní. V barokním období, v roce 1717, získal kostel věž a rovněž byla ještě přistavěna barokní kaple.

Za Josefa II., v roce 1787, byl kostel odsvěcen a sloužil jako skladiště. Avšak již v roce 1791 jej zakoupili němečtí evangelíci augsburského vyznání. Zvláštním dekretem jim bylo prominuto zbourat věž (tu toleranční kostely nesměly mít).

Po různých úpravách, například v roce 1912 byly pořízeny nové varhany, sloužil kostel sv. Michala německým luteránům až do roku 1945.

Tehdy kostel i s protější církevní školou získala Českobratrská církev evangelická (ČČE) pod podmínkou, že kostel bude sloužit Slovenskému evangelickému sboru augsburského vyznání v Praze. Tak je tomu do dnešní doby a kostel sv. Michala je jediným luterským kostelem na území Prahy a slouží kromě slovenského i českému a anglickému sboru Evangelické církve augsburského vyznání v České republice. V interiéru kostela je instalována stálá výstava o Bibli.

PRAHA 1 – STARÉ MĚSTO

ČÍRKEV BRATRSKÁ (CB)

P Sbor Církve bratrské (CB) ve středu Prahy začínal své působení v roce 1880 nejprve v pronajatých domech. Na přelomu století se shromažďoval v Petřské ulici 23 a v roce 1907 koupil dům v Soukenické ulici číslo 15. Byla to budova řadové zástavby z 19. století, kde v přízemí byly obchodní prostory s velkými výkladními skříněmi do ulice a nad nimi několik pater bytů. Dům měl velký dvůr, kde bylo možné postavit poměrně rozsáhlou modlitebnu. Přesto, že koupí domu v Soukenické sbor tehdy vyčerpal své peněžní prostředky, získané z prodeje domu v Petřské ulici a celý jeden velký sponzorský dar, nestoupil od svého záměru postavit ve dvoře novou prostornou modlitebnu se sborovým zázemím.

Již 8. března byl položen základní kámen s modlitbou, aby z této budovy jednou vycházely duchovní proudy živé vody na všechny strany.

Stavbu realizoval stavitel A. Dvořák, starší sboru Českobratrské církve evangelické v Praze – Vinohradech, který měl za sebou několik úspěšných staveb evangelických kostelů a modlitebny CB na Vinohradech a na Smíchově.

Stavba probíhala velmi rychle a za přispění mnoha sponzorů i z těch nejchudších kruhů přátel sboru. Kazatel Alois Adlof tehdy napsal, že „nemajetní nás povzbuzují, věnujíce ze své chudoby“.

Slavnostní otevření se uskutečnilo již v neděli 17. listopadu 1907.

Jde o velkou, několikapodlažní budovu, kde hlavní shromažďovací sál je v 1. patře, na stejném podlaží je ještě malý sál, šatny, knihovna – kancelář. Velký sál má také galerii. V budově jsou další spolkové a shromažďovací prostory, byty správce budovy a kazatele, ale byla zde původně i tělocvična a tiskárna.

Velký sál je prostorný, pojme až 300 sedících posluchačů a je dobře prosvětlen. Okna jsou orientována k jihu a ve stropě jsou další dvě světelná prosvětlení. Na stropních oknech byly biblické citáty: „Bůh láska jest“ a „Kristus

život náš“. Malé varhany byly původně na galerii, ale od roku 1980 jsou nové varhany umístěny vpředu spolu s novým stolem Páně a kazatelnou.

Architektura budovy odpovídá datu svého vzniku, začátku 20. století, kdy se fasáda i vnitřní povrchy stěn secesně zdobily ornamentálními prvky, v našem případě však velmi střídavě. Dodnes je však architektonické zvýraznění stavby cenné. Jedná se o mnohé stavební prvky interiéru a vnější zdobení fasády. V průčelí budovy na nejvyšším místě je umístěn kovový kalich a pod ním je zvýrazněn rok stavby modlitebny 1907 a nápis: „Evangelium Kristovo, moc Boží jest ke spasení každému věřícímu“.

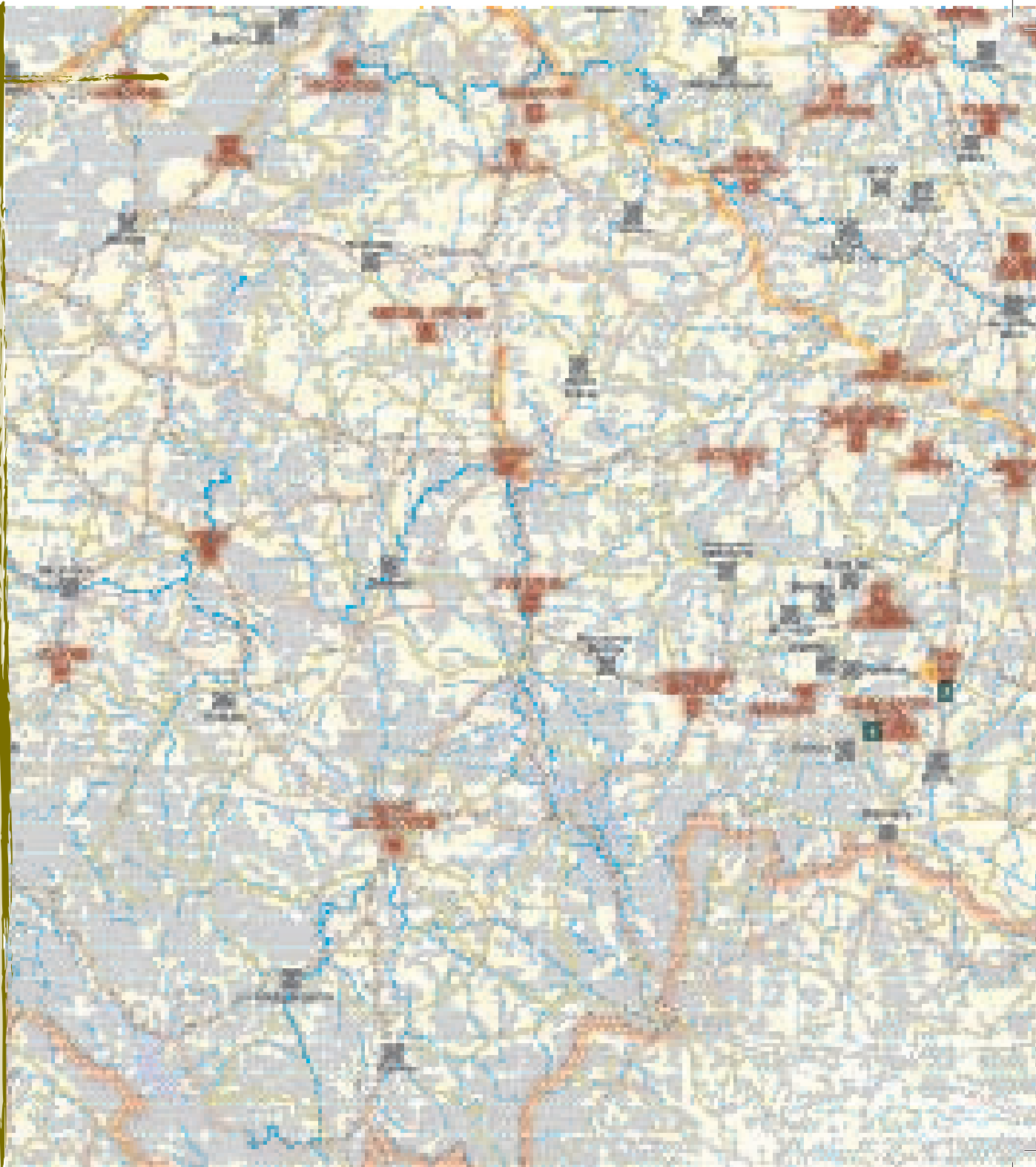
Budova byla v průběhu svého užívání průběžně opravována, změny se však dotkly využití vnitřních prostor. Za komunistické vlády v naší zemi mohla církev sice dál používat budovu ke konání bohoslužeb, ale některé vedlejší prostory obsadila státní správa a využívala je jako sklad civilní obrany.

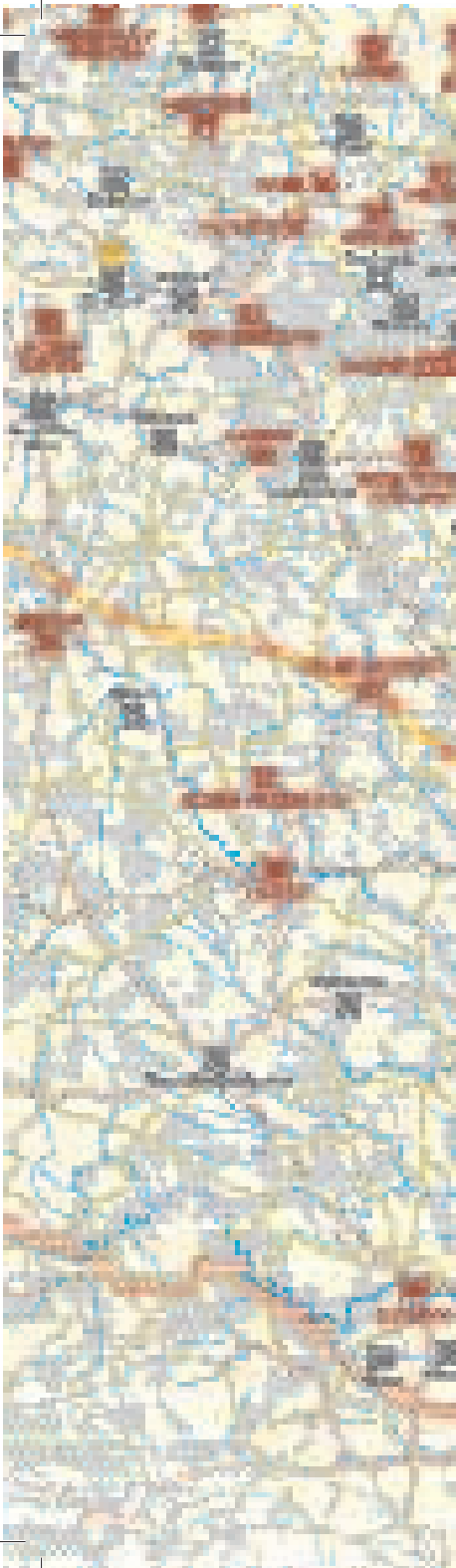
Po roce 1989, po rekonstrukci, již mohla církev opět plně využít všechny místnosti ke své činnosti.

Velký zásah do historie domu byly povodně v roce 2002. Zaplaveny byly suterény a přízemí obou historických budov, pod vodou byly sklepy, sklady, kotelna, společenské a spolkové místnosti v přízemí. Obětavostí mnoha lidí v Čechách i ze zahraničí, členů a přátel sboru se podařilo objekty rekonstruovat a znovu pozvednout.

JIHOČESKÝ KRAJ

Jihočeský kraj rozlohou 10 056 kilometrů čtverečních představuje 12,8 procenta rozlohy státu. Žije zde 642 734 obyvatel. Nadmořská výška se pohybuje mezi 400 až 600 m n. m.

Na západě hraničí Jihočeský kraj s Plzeňským krajem, směrem k jihu sousedí s německou spolkovou zemí Bavorsko a s rakouskými spolkovými zeměmi Horní a Dolní Rakousko. Na východě se dotýká kraje Vysočina a na sever se otvírá Středočeskému kraji.

Českobudějovickou a Třeboňskou pánev, mezi něž je vklíněno hlavní město České Budějovice, obklopují hory. Národní park Šumava tvoří hraniční pásmo s nejvyšší horou Plechý (1378 m). Najdeme zde Chráněnou krajinnou oblast (CHKO) Blanský les s Kletí (1084 m) a Novohradské hory.

Přírodním bohatstvím jižních Čech jsou lesy a rybníky. Musíme se vrátit do 16. století, abychom objevili tvůrce jihočeské rybníkářské soustavy, Štěpánka Netolického a Jakuba Krčina z Jelčan a kouzlo jihočeských rybníků. Rybník Rožmberk se svými 489 ha je největší v celé České republice. Mezi nejznámější jihočeské řeky patří Vltava se svými vodními díly Lipno a Orlík, ale také Otava, Lužnice s Nežárkou, Malše nebo Blanice.

Jižní Čechy jsou krajem opěvovaným básníky i spisovateli, krajem, který již dávno objevili malíři, krajem s jedinečnými městy, hrady a zámky. Počítají se do desítek a každý z nich má svůj pozoruhodný příběh – ať je to Zvíkov či Orlík, Hluboká nebo Červená Lhota. Každé z osmi okresních měst je samo o sobě klenotem. Můžeme navštívit také půvabné jihočeské vesnice, zachované do dnešní doby jako vzácné ukázky selského baroka.

Zde v jižních Čechách, v Husinci se narodil mistr Jan Hus, zde po jeho smrti vzniklo město Tábor, jehož obyvatelé se rozhodli žít podle vzoru prvních křesťanů. Odtud pocházeli přední myslitelé, jejichž jména se váží k první, husitské nebo také české reformaci v 15. století: Matěj z Janova, Petr Chelčický, Tomáš ze Štítného. V Trocnově se narodil Jan Žižka. Zde nacházeli domov Valdenští, hlásající návrat k chudobě a prostotě prvotní církve; ti se sem uchýlili před pronásledováním, jemuž byli vystaveni ve své domovině. Historie jižních Čech vypovídá o slavných i tragických osudech země, kde v některých obdobích krajina vzkvétala a jindy byla pustošena válkami.

Po staletích jsou dnes jižní Čechy pokojným domovem tisíců lidí i krajem, vyhledávaným nejen pro své přírodní krásy, ale také pro nepřehledné bohatství historických památek.

Českobratrská církev evangelická (ČCE) má v Jihočeském kraji pouze osm sborů. Navštívíme tři z nich – České Budějovice, Jindřichův Hradec a toleranční areál ve Velké Lhotě u Dačic. Další sbory jsou v Písku, v Soběslavi, ve Strmilově a ve Volyni.

K městské památkové rezervaci Tábor, kolébce husitského hnutí, určitě najdete cestu sami. Zdejší farní sbor ČCE se sice nehonosí kostelem, ale má pěkně upravený sborový dům a mimo jiné pečuje o vzornou křesťanskou školu. Na nedalekém Kozím hrádku, kde pobýval mistr Jan Hus, se na připomínku jeho upálení konají každým rokem bohoslužby pod širým nebem. O tuto tradici se pečlivě stará jak českobratrský sbor, tak náboženská obec Církve československé husitské.

ČESKÉ BUDĚJOVICE • KAPLICE

ČESKÉ BUDĚJOVICE

J České Budějovice jsou krajským a zároveň největším městem Jihočeského kraje. Leží na soutoku Vltavy a Malše mezi Českobudějovickou a Třeboňskou pávní ve výšce 381 m n. m. a žije v něm kolem 96 000 obyvatel.

Z budějovické dominanty, 72 m vysoké Černé věže, postavené v goticko-renesančním stylu, je pěkný pohled na čtvercové náměstí, které je jedním z největších v České republice. Vroubí je zachovalé, převážně renesanční měšťanské domy s typickými podloubími. Náměstí nese jméno Přemysla Otakara II., jenž zde založil v roce 1265 královské město jako důležité středisko na obchodních stezkách, ale také jako hráz proti rozpínavosti šlechtického rodu Vítkovců a později Rožmberků. Uprostřed náměstí stojí barokní kašna, zvaná „Samson“. Z významných církevních památek stojí za zmínku raně gotický klášterní kostel P. Marie z 13.–14. století jako jedinečný gotický kostel přemyslovské doby. Katedrální kostel sv. Mikuláše se připomíná již ve 13. století. Později byl barokně přestavěn.

V Českých Budějovicích stála též monumentální židovská synagoga, která byla za okupace zničena. V roce 1924 zde byla postavena bazilika Husova sboru Církve československé husitské (ČČSH). Svou modlitebnu zde má také Církev bratrská.

Město se v minulosti dočkalo největšího rozkvětu v 16. století, kdy zde kvetla řemesla, obchod, vařilo se pivo, rozvíjelo se rybníkářství; bohatství přinášela také těžba stříbra.

V husitské době stály České Budějovice na straně císaře Zikmunda; stavovské povstání v roce 1618 město nepodpořilo. Během třicetileté války ani později neušlo zhoubným požárům a morové nákaze.

V roce 1751 se České Budějovice staly centrem budějovické oblasti. Piaristé zde založili v roce 1762 gymnázium, v roce 1785 vznikla českobudějovická diecéze římskokatolické církve se sídlem biskupa.

V 19. století se město začalo výrazně rozvíjet. V roce 1832 vyjela z Budějovic do Lince

koněspřežná dráha – první vlak na evropském kontinentě. Vojtěch Lanna zavedl plavbu po Vltavě. Tento příznivý rozvoj pokračoval i ve 20. století

V roce 1900 byla v Českých Budějovicích založena česká evangelická kazatelská stanice. Po vzniku Českobratrské církve evangelické (ČČE) v roce 1918 začalo přibývat nových členů a v roce 1922 byl ustaven farní sbor ČČE.

Později byla zakoupena budova v Lannově ulici a přestavěna na sborový dům. Po 2. světové válce získal sbor kostel po Německé evangelické církvi v dnešní ulici 28. října. Tento novorománský kostel pochází z roku 1889.

Dnešní modlitebna je umístěna v 1. patře. Sál je víceúčelový, kromě pravidelných bohoslužeb se zde konají shromáždění farářů, ale také svatby. V budově jsou kromě bytu kazatele místnosti pro sborovou práci: scházejí se zde děti i mládež, konají se biblické hodiny. Je zde i možnost ubytování.

30 km jižně od Českých Budějovic leží v krásné krajině Novohradského podhůří na řece Malši městečko Kaplice (537 m n. m. okolo 7000 obyvatel). Připomíná se již v roce 1382, vedla zde známá „solná stezka“. Kostel sv. Petra a Pavla a kostel sv. Floriána pocházejí z doby pozdní gotiky. V 16. století byla vybudována kaple sv. Josefa a sv. Barbory, původně protestantská. Až do konce 2. světové války zde žili převážně němečtí obyvatelé.

Českobudějovický farní sbor má zde kazatelskou stanici. Velká vzdálenost od domovského sboru vedla k myšlence vybudovat v Kaplici samostatnou modlitebnu, která by kromě vlastní bohoslužebné činnosti sloužila k domácím i mezinárodním setkáním. Tak byla v roce 2005 otevřena „Archa“ s moderní modlitebnou pro 85 lidí i s možností ubytování.

Budete-li putovat po Novohradském podhůří, nezapomeňte se tam zastavit.

ČESKÉ
BUDĚJOVICE

KAPLICE

JINDŘICHŮV HRADEC

J Navštívíte-li jednou Jindřichův Hradec, budete se tam vždycky rádi vracet. Je to půvabné město, ležící 475 m n. m. obklopené zelení a vodou, s tolika historickými památkami, že je ani za den neprohlédnete. Město má přes 22 tisíc obyvatel. Jeho historické jádro bylo vyhlášeno městskou památkovou rezervací. Na hladině rybníku Vajgar se odrážejí nejen budovy historického hradu a zámku, ale také malebné původní koželužské domky, v nichž jsou dnes gobelínové dílny a ateliéry.

Zakladatelem hradu byl Jindřich z rodu Vítkovců, první nositel jména pánů z Hradce. Jeho vnuk Oldřich dobudoval raně gotický hrad, který je zachován v nynějším zámku (z roku 1338 pochází cenný nástěnný cyklus ze života sv. Jiří); současně vznikala osada, nesoucí Jindřichovo jméno. Dějiny hradu a později renesančního zámku jsou dějinami bojů mezi královskou mocí a pyšnými pány z Hradce. Vrchol rozvoje města i zámku byl v 16. století, kdy došlo k renesanční přestavbě. Z roku 1591 pochází zahradní altán, známý jako ron-del. Celý zámecký komplex je o to cennější, že zůstal zachován ve své gotické a renesanční podobě a nedošlo zde k barokní přestavbě.

V roce 1604 se stal majitelem zámku Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka, známá oběť pražské defenestrace z roku 1618. Po skončení třicetileté války v roce 1648 byl Jindřichův Hradec druhým největším českým městem. V roce 1773 celý zámek vyhořel. Obnova se dočkala až na začátku 20. století díky tehdejšímu majiteli zámku hraběti Evženu Černínovi. Dnes je obdivovaným místem mnoha návštěvníků.

Požárem v roce 1801 město utrpělo. Zůstala však zachována řada pozdně gotických, renesančních i barokních měšťanských domů na náměstí. Dominantou města je proboštský kostel Nanebevzetí Panny Marie ze 14. století s věží vysokou přes 68 m (v 15. století po řadu let patřil církvi podobojí); Kostel sv. Jana Křtitele s bývalým minoritským klášterem tvoří jedinečnou památku středoevropského významu. Na románský základ z třetí

čtvrtiny 13. století navazuje gotická dostavba z 1. poloviny 14. století. Unikátní jsou zachované nástěnné malby.

Ostatní významné památky určitě dokážete najít sami. Připomeňme ještě Krýzovy jesličky v městském muzeu. Projížďka úzkokolej-ným vláčkem z Jindřichova Hradce do Nové Bystřice nebo do Obrataně také patří k místním zajímavostem.

Historie zdejších evangelíků souvisí s historií města a okolí. Oldřich z Hradce vedl křížovou výpravu, kterou vyhlásil papež v roce 1340 proti Valdenským.

V průběhu 16. století se střídala přízeň pánů z Hradce k vyznavačům církve podobojí podle jejich náboženského přesvědčení. Bitva na Bílé hoře v roce 1620 pak znamenala, tak jako všude v českých zemích, konec svobody vyznání.

Evangelici se tehdy tajně scházeli zvláště na vesnicích; Jindřichova Hradce jako zcela katolického města se zpočátku nedotkl ani Toleranční patent v roce 1781. Postupně se však i zde začínají objevovat evangelíci, zpravidla přistěhovaní členové venkovských sborů, k nimž se připojují další zájemci. Tak vznikla v Jindřichově Hradci v roce 1904 kazatelská stanice farního sboru v Horních Dubenkách. (Farní sbor v Jindřichově Hradci byl ustaven až v roce 1921). Brzy po založení kazatelské stanice vznikla myšlenka na stavbu kostela. Dne 29. dubna 1906 byl položen základní kámen a již 28. září 1906 byl kostel, postavený podle návrhu architekta M. Blechy slavnostně otevřen. Byl vybudován v secesním slohu, obohaceném o novogotické prvky i prvky lidové architektury. (Není bez zajímavosti, že velmi podobný evangelický kostel najdeme v rakouském Heidenreichsteinu). Pozdější citlivé přístavby a úpravy kostela i fary charakter stavby nenanarušily. Dnes slouží moderní sborový dům s modlitebnou i dalšími společnými prostory potřebám živého a otevřeného sboru.

VĚLKÁ LHOTA U DAČIC

J Vesnici Velkou Lhotu, na rozdíl od Velké (Hrubé) Lhoty na Valašsku, najdete na východě Jihočeského kraje. Leží v mírně zvlněné krajině ve výšce 603 m n. m. a je se svými asi 185 obyvateli součástí obce Volfířov.

Dačice jsou vzdálené asi 10 km, ani do Telče není daleko. Obě tato města mají zajímavou historii a bohatství stavebních památek. Co nás tedy přivádí do této maličké Velké Lhoty?

Je to právě zajímavá historie a specifický soubor stavebních památek. Přesvědčíte se o tom brzy, jen co vyjedete na kopec před vsí: silnice opět klesá a ztrácí se na protějším kopci mezi věžemi dvou kostelů. Dvě věže, dva kostely, a také dvě farní budovy, které už zdálky vytvářejí nezapomenutelný pohled.

Oba kostely jsou evangelické. Ten starší pochází z roku 1783, tedy z doby po vyhlášení Tolerančního patentu Josefem II. Do té doby tajným evangelíkům byla tímto patentem umožněna trpěná existence. Vzhledem k tomu, že Toleranční patent nebyl obyvatelstvu úřední cestou vyhlášen, a že bylo možné hlásit se jen k augsburskému či helvetskému vyznání (ne k vlastní návaznosti na českou reformaci), evangelíci z Velké Lhoty byli zapsáni zprvu všichni jako luteráni. Když se i tam dostala zpráva o možnosti přihlásit se k helvetskému vyznání, které bylo českým evangelíkům bližší, vznikl ve Velké Lhotě v roce 1787, vedle zbylých luteránů i sbor helvetský.

Oba sbory potom užívaly společně luterskou modlitebnu, která byla původně postavena podle omezujících tolerančních předpisů. Změna nastala po roce 1861, kdy byl vydán tzv. Protestantský patent, který formálně zrovnoprávňoval povolené církve s církví římskokatolickou, a všichni si pak mohli stavět kostely s věžemi a zvony. Reformovaní evangelíci začali v roce 1868 budovat vlastní kostel na druhé straně silnice, podle polohy zvaný „horní“, a to v historizujícím slohu s novorománskými a novorenesančními prvky, s novobarokní kazatelnou v průčelí a se čtyřbokou věží. Tento kostel byl posvěcen 21. října 1873. K dosavadní luterské

modlitebně byla v roce 1876 přistavěna čtyřboká věž, a přestavbou získal kostel novogotický ráz. Stejný styl se projevuje i v interiéru (oltář, kazatelna). Obě fary byly přebudovány ve stylu novoklasicismu v třicátých letech 19. století.

V roce 1918 se spojily české reformované i luterské sbory v Českobratrské církvi evangelické (ČCE) a farní sbor ve Velké Lhotě měl najednou svou zvláštnost: v jedné obci dva kostely a dvě fary, v těsné blízkosti a půdorysně provázané.

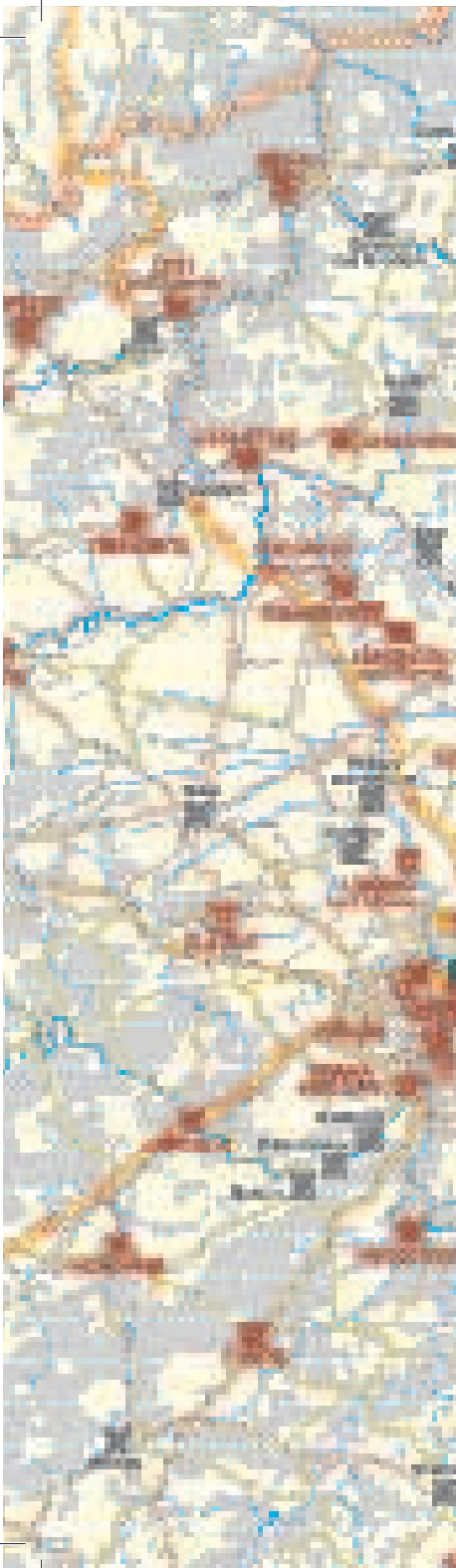
Dnes je tento Evangelický toleranční areál státem chráněnou památkou; zvláště jsou chráněny varhany z roku 1873. Areálem prochází naučná cesta a je zde stálá výstava Česká reformace v evropském kontextu, která byla oficiálně otevřena v květnu 2001, při 11. Konferenci evropských protestantských muzeí. Tato konference se v zastoupení České republiky konala v Telči a Velké Lhotě.

Naučná cesta se zde stýká s turistickou trasou „Cesta valdenské a české reformace“, jejíž střední část v okolí Velké Lhoty je už opatřena značením a informačními tabulemi.

JIHOMORAVSKÝ KRAJ

Jihomoravský kraj zaujímá jihovýchodní část České republiky. Na rozloze 7 196 kilometrů čtverečních žije 1 140 000 obyvatel. Přírozeným centrem a hlavním městem je druhé největší město ČR Brno. Na západě hraničí Jihomoravský kraj s krajem Vysočina. Na jihu je státní hranice s rakouskou spolkovou zemí Dolní Rakousko a se Slovenskou republikou. O východní hranici se dělí Zlínský a Olomoucký kraj. Malý úsek na severu hraničí s Pardubickým krajem.

Jihomoravský kraj je po správní stránce rozdělen na sedm okresů: Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo. Šedesát procent rozlohy kraje tvoří zemědělská půda. Nížina na jih a na východ od Brna je vyhlášenou vinorodou folklorní oblastí. Réva se zde pěstuje odedávna a zdejší vína se řadí mezi evropskou špičku. Kvetě zde také ovocnářství, zejména pěstování meruněk a jablek. Najdeme zde ovšem také významné průmyslové oblasti, zvláště v okolí Brna, Blanska nebo Vyškova. Na Hodonínsku jsou naleziště ropy a zemního plynu.

Jihomoravský kraj je bohatý na vodní toky. Řeka Dyje tvoří na své pouti hranici s Rakouskem, přehradní hráz zadržuje její vody pod skvostným zámek Vranov nad Dyjí, prochází Dyjskosvrateckým úvalem, Novomlýnskými nádržemi a spolu s řekou Svatkou, která pramení ve Žďárských vrších, se vlévá do řeky Moravy. Řeka Svitava pramení nedaleko Svitav a teče převážně jižním směrem. Protéká Blanskem a Brnem a pak se vlévá do Svatky.

Jihomoravský kraj však není jen nížinnou oblastí; dosahují sem výběžky Českomoravské vrchoviny. Jednou z nejnavštěvovanějších turistických oblastí je Dražanská vrchovina s Chráněnou krajinnou oblastí (CHKO) Moravský kras, další je např. Pálava. Nedaleko Znojma se rozkládá Národní park Podyjí. Mezi památkami zapsanými do seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO figuruje brněnská vila Tugendhat a Lednicko-valtický areál. Národní kulturní památkou je také slovanské sídliště v Mikulčicích s památníkem Velká Morava. A to jsme se ještě nezmínili o množství měst se vzácnými historickými památkami či o řadě hradů a zámků, kterými Jihomoravský kraj oplývá.

Českobratrská církev evangelická (ČCE) má v tomto kraji kromě čtyř brněnských sborů své farní sbory na 17 místech. Nemůžeme vás zavést do každého z nich; snad vás zaujmou ty, které jsme pro vás vybrali.

ČERVENÝ KOSTEL

BRNO

J Brno je druhé největší město České republiky, správní centrum Jihomoravského kraje i celé Moravy. Do roku 1945 byla celá čtvrtina brněnských obyvatel německé národnosti.

Příhodná poloha na soutoku řek Svitavy a Svratky uprostřed Brněnské kotliny lákala k osídlení. Již v 8. století přicházejí Slované, začátkem 12. století se objevují první kolonisté, zejména němečtí, ale i odjinud, včetně Židů. Největší rozkvět zažívá královské město Brno během 14. století, stává se sídlem markrabství moravského, má svůj právní i – dnes bychom řekli – organizační řád. Vzniká mnoho kostelů a klášterů. Připomeňme zde alespoň dva: nejstarší kostel v Brně se základy z 12. století, pozdně gotická katedrála sv. Petra a Pavla, je dnes národní kulturní památkou. V 18. století byla katedrála barokizována, oltář je pseudogotický. Honosí se dvěma 84 m vysokými věžemi. V letech 1904–1905 byl chrám přestavěn v novogotickém stylu. Tím druhým je pozdně gotický kostel sv. Jakuba na Rašínově třídě, který stojí na místě původního farního kostela tržové vsi německých a flanderských kolonistů ze 13. století.

Z bohatství historických staveb nemůžeme vynechat Špilberk, dominantu města s barokní pevností. V jejím východním křídle najdeme gotický palác královského hradu z konce 13. století. Smutnou proslulost získal Špilberk jako vězení.

Pohnuté osudy naší země v dalších stoletích se nevyhnuly ani Brnu. V době husitských válek stálo město při králi Zikmundovi, později se vzepřelo Jiřímu Poděbradskému, který však díky svým diplomatickým schopnostem spory urovnal.

V 16. století se v Brně objevuje učení Martina Luthera, které zde bylo vděčně přijímáno a rychle se šířilo, zejména mezi německým obyvatelstvem, stejně jako o něco později učení Jana Kalvína u českých evangeliků.

Brno bylo městem tolerance až do příchodu jezuitů v roce 1572 a kardinála Františka z Dietrichštejna. Ti tvrdě prosazovali kato-

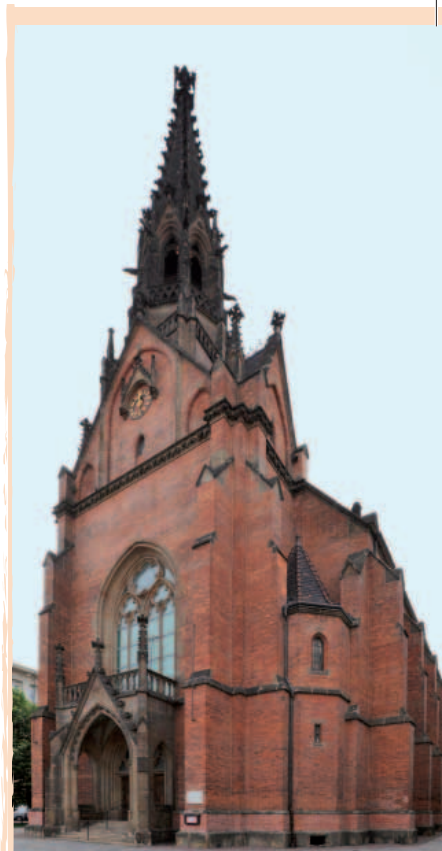
lickví. Za příklon ke stavovskému povstání v roce 1618 byli obyvatelé Brna po bělohorské bitvě tvrdě potrestáni. Nedošlo však k popravám jako v Praze, a to díky Karlu staršímu ze Žerotína. Ten sice se stavovským povstáním nesouhlasil, ale přičinil se v Brně o mírnější tresty pro obžalované. Obnovené zřízení zemské z roku 1627 znamenalo konec nadějí moravských evangeliků na návrat náboženské svobody. V roce 1630 byla oficiálně rekatolizace Moravy prakticky dokončena.

Za třicetileté války odolalo město obléhání Švédů a spolu s celou zemí prožívalo těžké časy dlouholetého náboženského útlaku. Toleranční patent z roku 1781 přinesl alespoň částečnou náboženskou svobodu. V té době dochází k rozvoji hospodářství, vznikají první manufaktury (byla to zejména jemná sukna, jež zde byla vyráběna) a do měst přicházejí venkovští obyvatelé, většinou evangelíci. Začíná se psát nová kapitola města Brna – vznikajícího velkoměsta a metropole Moravy.

Němci žijící v Brně přijímali s radostí Lutherovo učení; díky pochopení továrníka J. L. Koffilera zde v roce 1782 vznikl augsburský sbor Německé evangelické církve. V letech 1863–1867 byl na pozdějším Komenského náměstí vybudován novogotický trojlodní kostel se 45 metrů vysokou věží podle návrhu vídeňského architekta Heinricha von Ferstela. Ve své době byl „červený“ Kristův kostel největší evangelickou stavbou v katolických zemích. Uvnitř vedle působivého interiéru stojí za pozornost mramorová kazatelna a varhany z roku 1887.

Po druhé světové válce byl červený kostel na Komenského náměstí svěřen do péče Českobratrské církve evangelické (ČCE) a sloužil spolu s Betlémským kostelem v Pellicově ulici farnímu sboru Brno I. V Opletalově ulici je farní budova, již zčásti využívá jedna z brněnských škol Evangelické akademie – VOŠ sociálně právní. (Druhá brněnská škola je Střední zdravotnická škola EA v Brně-Líšni).

Vraťme se však nyní k historii českých evangeliků v Brně. Po vyhlášení Tolerančního

ČERVENÝ KOSTEL

BETLÉMSKÝ KOSTEL

BRNO-ŽIDENICE

BRNO

patentu bývaly společné bohoslužby s německými evangelíky. Později se čeští evangelíci reformovaného vyznání stali kazatelskou stanicí farního sboru v Nosislavi a v roce 1906 byl v Brně vytvořen samostatný sbor. To již ovšem stál Betlémský kostel v dnešní Pellicově ulici. První bohoslužby v novoklasicistním kostele s výrazným vstupem a prostornou modlitebnou se konaly 23. května 1895. Kostel i fara byly vážně poškozeny na konci druhé světové války při bombardování Brna.

Evangelíků v Brně přibývalo, a tak bylo již na začátku 20. století rozhodnuto vybudovat sborový dům, podobný Husovu domu v Praze. Velkolepé plány byly přerušeny první světovou válkou. Moderní Blahoslavův dům byl slavnostně otevřen 14. prosince 1924 a se svými mnoha účelně zařízenými sály, bohoslužebnou místností i s možností ubytování (tenkrát se myslelo na studenty, vojáky, věřící přicházející z venkova) slouží svému účelu jako farní sbor Brno II dodnes. K bohoslužebným prostorům přiléhá obytný dům, v němž bydlí faráři a další církevní pracovníci.

V Brně-Židenicích, v Konečného ulici, vznikl farní sbor v roce 1929. Živý sbor začal zanedlouho přemýšlet o stavbě kostela a díky plánu člena sboru architekta Miloslava Tejce a píli stavitele Zukala i členů sboru byl 2. června 1935 otevřen prostorný funkcionalistický kostel s potřebným zázemím a s farou. Ve věži byly zavěšeny tři zvony, dary členů sboru. Zachoval se jen jeden...

Letecké nálety na konci druhé světové války se nevyhnuly ani novému židenickému kostelu. Byl téměř zničen, ale díky obětavosti lidí byl již 2. června 1946 znovu posvěcen a je dodnes vzorně spravován.

Čtvrtý farní sbor v Brně-Husovicích vznikl v roce 1945 a vlastní sborový dům v Netušilově ulici. Sbor je mladý a spoléhá na společenství mladých rodin s dětmi. V zahradě domu byl postaven srub pro děti a mládež. Je zde pravidelně pořádán Husovický dvorek s vernisáží výstav a divadelními představeními. Oblíbené jsou bigbítové bohoslužby.

Československá církev husitská má v Brně několik staveb: je to Husův sbor, funkcionalistický kostel v Botanické ulici z roku 1929 a kostel v Brně-Králově Poli, první sakrální konstruktivistická stavba z roku 1925. V Brně-Židenicích stojí chrám Spasitele.

Církev bratrská má v Brně svůj sbor v Kounicově ulici. Modlitebna s velkým a malým sálem byla postavena v letech 1924–1925; další sbor je v Brně-Králově Poli. Patří sem ještě sbor Brno–Betanie.

Židovská synagoga z roku 1885 byla vypálena hned 16. března 1939. Ani další synagogy nepřežily druhou světovou válku. Jen synagoga v ulici Skořepka byla v roce 1945 obnovena a slouží bohoslužebným účelům. Je to jediná živá synagoga na celém území Moravy a Slezska.

Pravoslavná církev užívá chrám sv. Václava na Špilberku od roku 1931. Své stánky má v Brně, měšťt tolerance, také řada dalších církví.

BRNO – ŽIDENICE

BRNO – HUSOVICE

BLAHOSLAVŮV
DŮM

HERŠPICE

HERŠPICE • ŠLAVKOV

JV jihovýchodní oblasti Jihomoravského kraje, tam kde začíná přírodní park Ždánický les, najdeme pouhých 6 kilometrů od Slavkova ve výšce 281 m n. m. malou obec Heršpice. Žije zde necelých 600 obyvatel. Ve 13. století patřily Heršpice k Slavkovskému panství. V roce 1237 věnoval Václav I. panství řádu německých rytířů. Teprve v roce 1411 je získal do svého vlastnictví Václav IV. Od začátku 16. století až do roku 1919 patřilo panství rodu Kouniců. Z členů tohoto rodu vynikl V. A. Kounic, který byl jmenován Marií Terezií říšským kancléřem. Čteme o něm, že po čtyřicet let ovlivňoval rakouskou zahraniční politiku. Na přelomu 19. a 20. století vybudoval Dr. Václav hrabě Kounic v Brně studentské koleje, které za německé okupace neblaze prosluly jako vězení gestapa, mučirna a popraviště.

Nedaleko Heršpic jsou patrné zbytky středověké vesnice Konůvky. Zanikla zřejmě v roce 1468 během tažení uherských vojsk proti Jiřímu z Poděbrad. V domě č. 45 se setkali v roce 1805 před bitvou u Slavkova rakouský císař František Josef I. a ruský car Alexander II. V Heršpicích stojí římskokatolická kaple sv. Matouše z roku 1870.

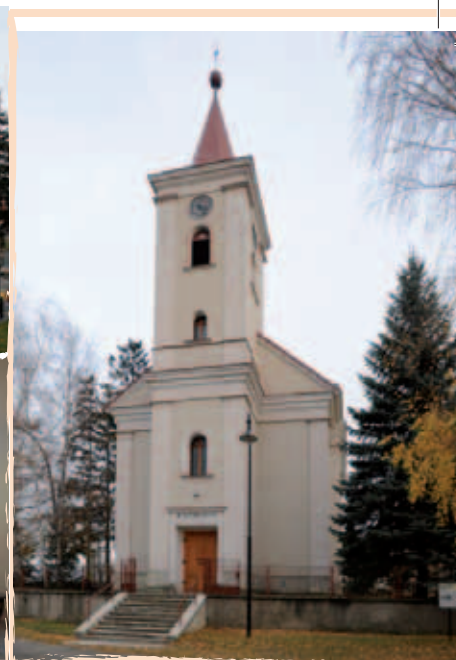
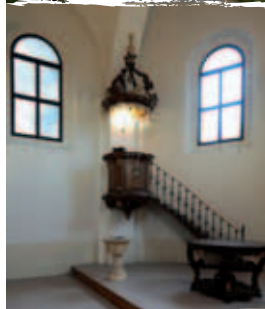
Dominantou obce je evangelický kostel, jehož věž je zdaleka viditelná. Dějiny farního sboru Českobratrské církve evangelické (ČČE) v Heršpicích souvisejí s dějinami reformačního hnutí na Slavkovsku. V 16. století zde působili i členové Jednoty bratrské. Spolu s ostatními evangelíky zde tvořili většinu, ovšem jen do roku 1622, kdy po prohrané bitvě na Bílé hoře již nebyla jiná víra než katolická trpěna. Mnoho tajných evangelíků se scházelo v „modlitebném údolí“, vyraženo bylo ovšem tvrdě trestáno. Mnozí opustili své domovy a nikdy se již nevrátili.

Po vyhlášení Tolerančního patentu se i v Heršpicích začali scházet evangelíci. Chodili nejprve do sboru v Kloboukách a dodnes se zde připomíná vyšlapaný „helvítský chodník“. Ke jmenování samostatného sboru došlo po mnoha průtazích až v roce 1870. V roce 1864 začali evangelíci v Heršpicích stavět

vlastní kostel. Za pět let byla slavnostně posvěcena budova kostela, jež už nepodléhala tolerančním omezením. Věž byla přistavěna v roce 1899. Prostorný světlý jednolodní chrám s cennými varhanami byl několikrát opravován, velká oprava proběhla v 90. letech minulého století. Původní fara z roku 1874 byla později přestavěna do dnešní podoby. K celému areálu patří také evangelický hřbitov.

31. srpna 1880 zažil evangelický sbor v Heršpicích velkou událost. V tento den byl do místního evangelického sboru přijat profesor T. G. Masaryk.

Farní sbor v Heršpicích má ještě kazatelskou stanici ve Slavkově, v pěkné malé funkcionalistické modlitebně nedaleko tamního zámku.

HERŠPICE

SLAVKOV

JAVORNÍK NAD VELIČKOU

J Na okraji Chráněné krajinné oblasti (CHKO) Bílé Karpaty leží na jih od Velké nad Veličkou hornácká obec Javorník nad Veličkou (345 m n. m. 726 obyvatel). Název prý pochází podle javorů, které se tu hojně vyskytovaly. První zmínka o obci pochází z roku 1350. V 16. století byla podle dochovaných zpráv takřka celá obec evangelická. Velkému požáru v roce 1856 padl za obět i evangelický kostel. Obci se nevyhnuly ani povodně a válečné události. Dnes je Javorník místem s letitou a stále živou tradicí lidového umění. Obdivuhodné jsou výšivky a místní kroje. Najdeme zde také rázovité stavby v místech, kde se říká „Kopánky“, a pěkné staré seníky.

Nedaleký kopec Hradisko (636 m) býval na konci prvního tisíciletí hradištěm – dnes z něj zbyly jen valy. Za zmínku stojí i národní přírodní rezervace Jazevčí, unikátní komplex luk, kde se vyskytují vzácné druhy rostlin. V roce 2009 byla na základě společného česko-slovenského projektu za podpory EU vybudována rozhledna Drahy, jež leží v oblasti Bílých Karpat a je vysoká 20 metrů.

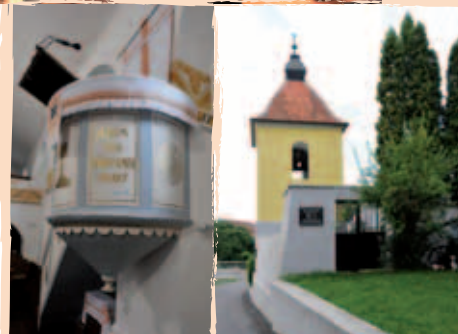
Farní sbor Českobratrské církve evangelické (ČCE) v Javorníku nad Veličkou si zachoval neporušenou českobratrskou tradici z reformačních dob. Na konci 15. století zde a v nedaleké Hrubé Vrbce založili Čeští bratři své sbory. Ve Velké nad Veličkou byl také sbor a bratrský dům. Po bitvě na Bílé hoře v roce 1620 došlo k velkému pronásledování nekatoликů i v této oblasti. Majtánův mlýn v Javorníku byl místem, kde se evangelíci tajně scházeli. Toleranční patent byl přijat s nesmírnou radostí. Javorníčtí se přihlásili k reformovanému vyznání; sbor vznikl v roce 1782 po příchodu kazatele Štěpána Breznaye a již 27. července 1783 byla posvěcena modlitebna. Typická toleranční modlitebna bez věže byla vybavena podle zvyklostí reformovaného vyznání kazatelnou, stolem Páně a lavicemi postavenými v řadách okolo něj.

Neobvyklou, ale přece typickou ozdobou modlitebny je nádherně vyšíváná pokrývka na stůl Páně a vyšíváný závěs nad kazatel-

nou. I když byla později modlitebna poškozena požárem a záplavami, byla vždy opravena do původní podoby. I stěny modlitebny jako by byly zdobeny bíložlutými výšivkami. Hlavní vchod je vybudován v čelní stěně a nad ním čteme biblický verš „Pojďtež ke mně všickni“. Nechybí ani symbol Bible a kalicha. V pozdějších letech přibýly galerie; varhany pocházejí z roku 1881. Fara, která stojí nedaleko modlitebny, byla postavena až po druhé světové válce. Tu původní vzala velká voda a další zasáhla mina v těžkém válečném období.

Sbor vlastní ještě sborový dům a o všechny budovy bedlivě pečuje. Javornickou zajímavostí je evangelický hřbitov, který byl užíván do poloviny minulého století. V jeho blízkosti stojí zvonice z roku 1733, která nahrazovala kostelní věž; tu toleranční modlitebna nesměla mít. Zvonice zároveň sloužila jako vchod na hřbitov.

Zmíníme se ještě o nedaleké Hrubé Vrbce, další hornácké obci, která nese silnou reformační evangelickou tradici. Po vydání Tolerančního patentu se zdejší evangelíci přihlásili k augsburskému vyznání, v roce 1782 se konaly první bohoslužby a již za rok stála první toleranční modlitebna. Nová modlitebna, stále ještě respektující toleranční předpisy, byla postavena v roce 1830 a teprve při opravách ve 40. letech minulého století byla přistavěna čtyřboká věž s hodinami. Dnes vytváří farní sbor v Hrubé Vrbce a ve Velké nad Veličkou dvojsboří.

BUDOVA FARY

KĽOBOUKY U BRNA

J Klobouky u Brna leží v údolí Klobouckého potoka v příjemné, mírně zvlněné krajině s vinicemi, poli a rozsáhlými lesy. Leží v nadmořské výšce 228 m a žije zde 2200 obyvatel. Mnoho z nich dojíždí za prací do Brna, jež je vzdálené asi 30 kilometrů.

Ves je poprvé připomínána koncem 12. století. Václav II. ji roku 1298 povýšil na městys. Z konce 16. století pochází renesanční zámek, který byl později přestavěn barokně. Dnes zde sídlí správa obce a městské muzeum. Římskokatolický kostel je zasvěcen sv. Vavřinci. V roce 1669 byla postavena barokní kaple sv. Barbory.

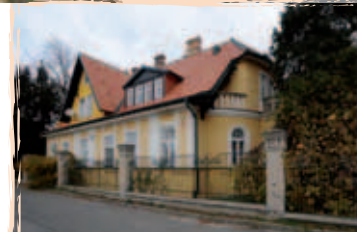
Evangelictví mělo v Kloboukách i v okolí pevnou tradici. V 16. a 17. století zde žili převážně evangelíci, až po bitvě na Bílé hoře se poměry násilně změnily. Víra předků však nebyla úplně vyhlazena a záhy po vydání Tolerančního patentu se již první rodiny hlásily k reformovanému vyznání. Sbor vznikl v roce 1782. První shromáždění se konala ve stodole a bylo velmi obtížné sehnat místo pro modlitebnu. Nakonec v roce 1786 daroval císař klobouckým evangelíkům budovu, kde se vyráběly sudy, tzv. bednářnu. Zde vznikla první kloboucká modlitebna, která i přes mnohé úpravy příliš nevyhovovala.

Po vydání Protestantského patentu došlo k náboženskému uvolnění. Kloboučtí řešili nově vzniklou situaci po svém: v roce 1861 nejdříve postavili zděnou věž. Ke stavbě kostela se odhodlali až v roce 1882, kdy byl položen základní kámen. Novoklasicistní kostel byl stavitelem Antonínem Strnadem přistavěn k věži, která stojí v průčelí. Kostel byl posvěcen 4. listopadu 1883. Na první pohled upoutá čelní stěna se stolem Páně, kazatelnou a kruchtou s cennými varhanami. Zajímavá je kombinace dřevěných prvků s kovovými (litinové sloupy, nesoucí podélné galerie, točité schůdky na kruchtě i ozdobné zábradlí). Odborníci popisují také neobvyklou konstrukci klenby, kterou tvoří vyzdívaný ocelový skelet. Zajímavě je řešena vitrážová ozdobná stěna s biblickými

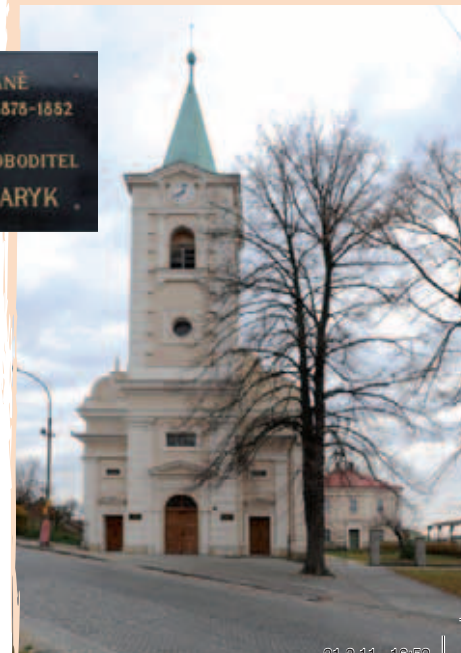
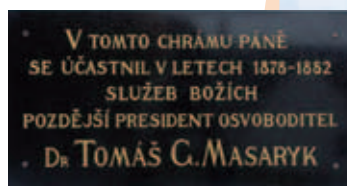
výjevy, umístěná pod galerií při vstupu do kostela, která zároveň slouží k zateplení.

Současně s kostelem byla postavena fara, jež bez větších změn slouží stále. V roce 1990 bylo v blízkosti kostela vybudováno středisko Diakonie Českobratrské církve evangelické (ČCE) Betlém, a to v prostorách domu, jenž byl sboru vrácen v restitučním řízení. Jednou z kazatelských stanic klobouckého sboru jsou Brumovice, kde v 16. století sídlili členové Jednoty bratrské. Narodil se tam spisovatel Jan Herben.

Významnou osobností klobouckého sboru byl farář a pozdější superintendent h. v. Dr. Ferdinand Císař. Jeho hostem býval T. G. Masaryk, kterého Císař získal pro vstup do reformované církve. V roce 2008 oslavil sbor v Kloboukách 125. výročí postavení svého kostela.

BETLÉM

MIROSLAV

J Vinná réva a meruňky charakterizují kraj, kde necelých 50 kilometrů od Brna leží Miroslav (240 m n. m. 3000 obyvatel). S vinicemi souvisí již první listinné zmínky o Miroslavi: Přemysl Otakar I. vydal miroslavským v roce 1222 listinu o vinném desátku rajhradským benediktinům. Nejznámější viničnou tratí v Miroslavi jsou Weinperky, odkud se již ve středověku vozilo víno do Vídně. I dnes má zdejší víno špičkovou kvalitu. Ve vsi stávala v době gotiky vodní tvrz, kterou v 1. polovině 16. století přestavěli tehdejší majitelé Valečtí z Mírova na renesanční zámek. V té době byla Miroslav prohlášena za městečko (městem je od roku 1965). V Miroslavi žili odedávna vedle sebe Češi i Němci. V 15. století, kdy byli Židé vypuzeni z Brna a Znojma, vznikla zde poměrně silná židovská obec. Zámek často měnil majitele, těžce trpěl i s celým městečkem za třicetileté války i později. Časem zchátral.

Římskokatolický kostel sv. Petra a Pavla je významnou barokní památkou z roku 1729. Na začátku 1. světové války byla postavena radnice. Za druhé světové války byla Miroslav součástí Velkoněmecké říše. Na konci války bylo město postiženo bombardováním, které poškodilo i zámek. Po válce došlo v obci k velkým přesunům obyvatel. Němečtí občané museli odejít, z židovské obce se nevrátil nikdo. Do Miroslavi se stěhovali lidé z Čech i z jiných koutů Moravy a Slovenska, mj. z obcí zaplavených při stavbě Vírské přehrady.

Dnešní Miroslav je živá a pohostinná obec. Pořádají se zde krojované hody, jarmarky, tradiční Miroslavský košt nebo meruňkobraní. Velká péče je věnována židovskému hřbitovu, který ve městě zůstal zachován, ale byl velmi zanedbaný. O jeho obnovu se zasloužili i mladí dobrovolníci z mnoha zemí. Zámek se snad v budoucnosti také dočká lepších časů.

Historie sboru Českobratrské církve evangelické (ČCE) v Miroslavi sahá do 19. století. V době po vydání Tolerančního patentu patřili zdejší evangelíci do sboru v Nosislavi a teprve v roce 1850 zde vznikl samostatný sbor.

Toleranční modlitebna, jedna z posledních, která byla postavena ještě podle stále platných tolerančních předpisů, vyrostla na návrší na kraji obce. Prostorná modlitebna v novoklasicistním stylu s historizujícími prvky během let nedoznala velkých změn; jen později byl z boku vybudován přístavek. Byly ovšem prováděny nezbytné opravy. K modlitebně již nebyla přistavěna věž. Průčelní stranu zdobí sloupky a okno nad vstupními dveřmi. K pěkně udržované zahradě patří i velká stará bříza, jež zčásti zakrývá průčelí.

Farní budova byla postavena při cestě v roce 1851. Později byla upravena do dnešní podoby a slouží k běžné práci sboru i pro byt kazatele. Za zmínku stojí kazatelská stanice v obci Bohutice: v roce 1935 zde byl postaven malý funkcionalistický kostelík, dnes památkově chráněný.

AVTOSLAV

Jižně od Brna, několik kilometrů od Židlochovic, leží na řece Svratce obec Nosislav (186 m n. m.). Úrodná krajina zde zvolna přechází od Ždánického lesa k Dyjskosvrateckému úvalu. V kraji se daří vinné révě, najdeme zde rozsáhlé meruňkové a jabloně sady. Dnes tu žije přes 1200 obyvatel.

Nosislav se písemně poprvé připomíná v roce 1278. Patřila k židlochovickému panství a později rodu Žerotínů. Celá oblast se hlásila k víře podobojí, od 2. poloviny 15. století zde působila i Jednota bratrská. Z pozdně gotické doby pocházela vodní tvrz, z níž do dnešních časů zbyla část obytného stavení a zbytky příkopu. Nosislav byla povýšena na městečko v roce 1486. Po bělohorské bitvě byli do Židlochovic i do Nosislavi dosazeni římskokatoličtí kněží. Během třicetileté války prošlo městečko mnoha útrapami. Skoro všichni obyvatelé obce v té době vymřeli. Kostel sv. Jakuba, vybudovaný snad na místě románské stavby v 16. století, vyhořel v roce 1643 do základů. Bída a trápení provázely Nosislav i během 18. století.

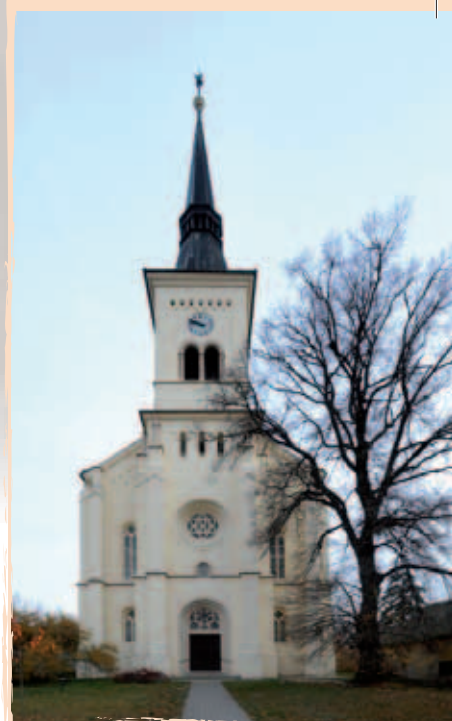
Přešlo 19. století i období Československé republiky. Po krátkém vydechnutí po druhé světové válce nastala zvláště pro venkov těžká doba komunistického režimu. Ve zdejších zemědělském kraji probíhala násilná kolektivizace spojená s nešetrnými zásahy do přírody.

Evangelická minulost v kraji nebyla přes všechny těžkosti zapomenuta. Tajní evangelíci se hlásili o svůj reformovaný sbor už roku 1781, oficiálně byl ustaven v roce 1782.

Zpočátku do Nosislavi docházeli evangelíci z Miroslavi i z jiných okolních vesnic. Také Brno bylo jejím filiálním sborem, dokud tam v roce 1906 nevznikl samostatný sbor.

První modlitebna byla postavena v letech 1782–1783. Sboru sloužila dlouho, ale v 60. letech 19. století převládlo rozhodnutí postavit nový kostel, oproštěný od tolerančních omezení. Začal se stavět v roce 1872 na pozemku naproti faře podle návrhu známého architekta Františka Schmoranze. Za čtyři roky vyrostl trojlodní novorománský kostel se čtyřbokou věží, který je i dnes významnou stavbou pro celou obec. Nosislavský sbor si pořídil také faru, která byla přebudována do dnešní podoby v 60. letech minulého století.

Další významnou budovou nosislavského sboru je Husův dům, postavený v roce 1913, dnes moderně upravený. Pro potřeby sboru slouží modlitební sál, klubovna mládeže i zahrada za budovou. Členové sboru pořádají řadu akcí, k účasti jsou zváni i obyvatelé Nosislavi.

VANOVICE

J Vanovice leží sedm kilometrů na sever od Boskovic, tam kde se říká Malá Haná, v nadmořské výšce 430 m. Východním směrem zasahuje do okolí výběžek Dražanské vrchoviny. Obec, ve které dnes žije přes 500 obyvatel, je poprvé zmíněna v listině krále Vladislava II. v roce 1176. Památkou dějin Vanovic je původně gotický kostel sv. Václava z 15. století. Byl tehdy dokonce opevněný. V letech 1540 až do Bílé hory patřil evangelíkům, jichž bylo ve zdejší oblasti mnoho. V roce 1622 jej dostali katolíci. Na konci 17. století kostel vyhořel, po pozdějších opravách získal svou nynější podobu.

Dominantou Vanovic je evanglický kostel se dvěma věžemi. Po vyhlášení Tolerančního patentu se evangelíci rychle hlásili k reformovanému vyznání; ve Vanovicích to bylo 35 rodin. V roce 1783 byl oficiálně ustaven sbor a první modlitebna – „chudičká, chatrná, kvapně vystavěná“ – začala sloužit v únoru 1783. Brzy nedostačovala. O stavbu nové modlitebny bylo požádáno v roce 1826, s vlastní stavbou se však po mnoha průtahích ze strany úřadů a po řadě intervencí směřlo začít až v roce 1839. Pět let trvala stavba této monumentální modlitebny. Slavnostní posvěcení 11. srpna 1844 bylo velkým evangelickým svátkem. Modlitebna ovšem ještě neměla věže. Teprve po vyhlášení Protestantského patentu směřlo být k novorománské modlitebně přistavěno průčelí se dvěma vysokými věžemi. Od roku 1843 (to ještě nebylo možné mít zvo-

ny) používali ve Vanovicích ke zvonění zvláštní zařízení – stroj se třemi ocelovými podkovovitými pruty, na něž narážela dřevěná kladiva. Evanglická fara byla stavěna a opravována zároveň s původní modlitebnou.

Nedaleké Boskovice, přes svou evanglickou tradici, byly od roku 1924 pouhou kazatelskou stanicí Vanovic. Její členové chodili pilně do vanovického kostela, nelitovali vzdálenosti. Přesto však, díky pochopení vanovického faráře Kamila Nagy pro stavbu vlastního kostela i odvaze členů boskovické kazatelské stanice, byla ve válečném roce 1940 zahájena stavba kostela podle projektu architekta Karla Fabiánka. Funkcionalistický kostel byl otevřen slavnostními bohoslužbami za přítomnosti čelných představitelů Českobratrské církve evanglické (ČCE) 29. června 1941. Samostatný farní sbor byl ustaven k 1. dubnu 1952.

Boskovice jsou zajímavým městem s mnoha historickými památkami. I evanglický funkcionalistický kostel, který je od roku 1997 zařazen mezi kulturní památky, stojí za zhlédnutí.

FARA

CÍRKEV BRATRSKÁ (CB)

BRNO – KOUNICOVA ULICE

J Modlitebnu Církve bratrské v brněnské Kounicově ulici bylo až donedávna trochu obtížné najít. Na rozdíl od jiných brněnských kostelů není na první pohled vidět, je totiž z uliční strany zastavěná obytným domem. Modlitebna se nachází v jeho dvoře a je přístupná pasáží procházející domem. Teprve nedávno byly renovovány vstupní dveře pasáže a nad ně umístěn cedrový kříž ukazující, že se zde nalézá svatostánek.

Historie brněnského sboru sahá až do 19. století. Jeho kořeny vyrůstají z misijní práce Henry A. Schaufflera, který v Brně působil v letech 1875–1881. Za jeho éry vznikla i nová církev – Svobodná církev reformovaná (od roku 1919 působí pod jménem Jednota česobratrská, od roku 1967 jako Církev bratrská), k níž se lidé, které v Brně učil, přihlásili. Samostatným sborem se však tato skupina stala až za jeho nástupce Josefa Kostomlatského v roce 1908. Po smrti kazatele Kostomlatského se v roce 1918 tento sbor rozdělil na dvě části, scházely se v Nových Sadech a v Novém Lískovci. Lískovecká část shromáždění spolu s lidmi z Bohumilic, Nosislavi a Slavkova se ustavila 23. března 1919 jako nový sbor.

Shromažďujícím však chyběly prostory ke scházení. Po několik let si od města propůjčovali místnosti ve školských zařízeních na Kolišti a Na rejdišti. Počátkem roku 1925 přijalo staršovstvo sboru nabídku koupit starý dům v Kounicově ulici. Ihned se započalo se shromažďováním peněz na stavbu modlitebny. Projektem stavby i realizací byl pověřen člen sboru, stavitel František Uherka. V červnu 1925 byl na volném prostranství ve dvoře domu položen základní kámen nové stavby a 19. září 1926 byla modlitebna slavnostně otevřena pro veřejnost.

Stavba byla navržena jako třípatrová budova s podkrovím, přičemž v přízemí je umístěno zázemí, v 1. patře pak hlavní sál, foyer a kancelář kazatele. Ve druhém patře modlitebny se nachází galerie s 58 místy k sezení.

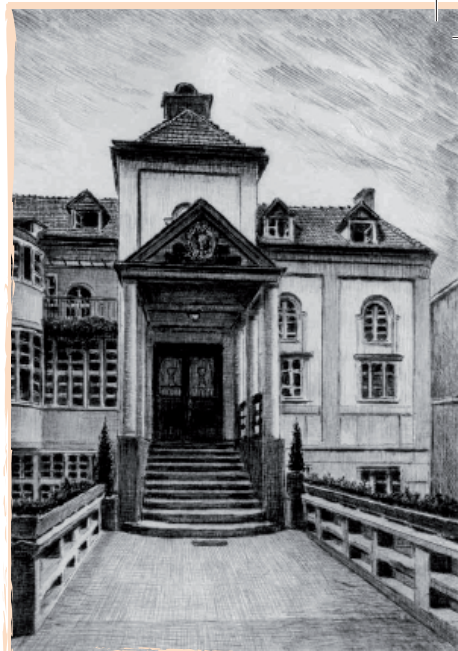
V roce 1967 prošel prostor modlitebny a okolí významnými úpravami. Byl zvýšen povrch dvo-

ra před modlitebnou na úroveň příchodového mostu, který tak ztratil svůj význam a byl zrušen. K modlitebně je rovněž přistavěn boční sál (tzv. Karpíškův) a jižní křídlo. Posledním zásahem do prostoru kolem modlitebny pak byla zmíněná výměna brány pasáže a umístění cedrového kříže na fasádu předního domu v roce 2010.

Současného návštěvníka budova modlitebny na první pohled zaujme pseudoklasicistním portikem, který chrání hlavní schodiště. V jeho trojúhelníkovém tympanonu je umístěna plastika kalicha v trnové koruně, za nímž stojí rozevřená Bible. V dolní části vyobrazení jsou umístěna písmena A a Ω a nápis PRAVDA VÍTĚZÍ. Vstupní dveře nesou ozdobná kování zobrazující dva kalichy.

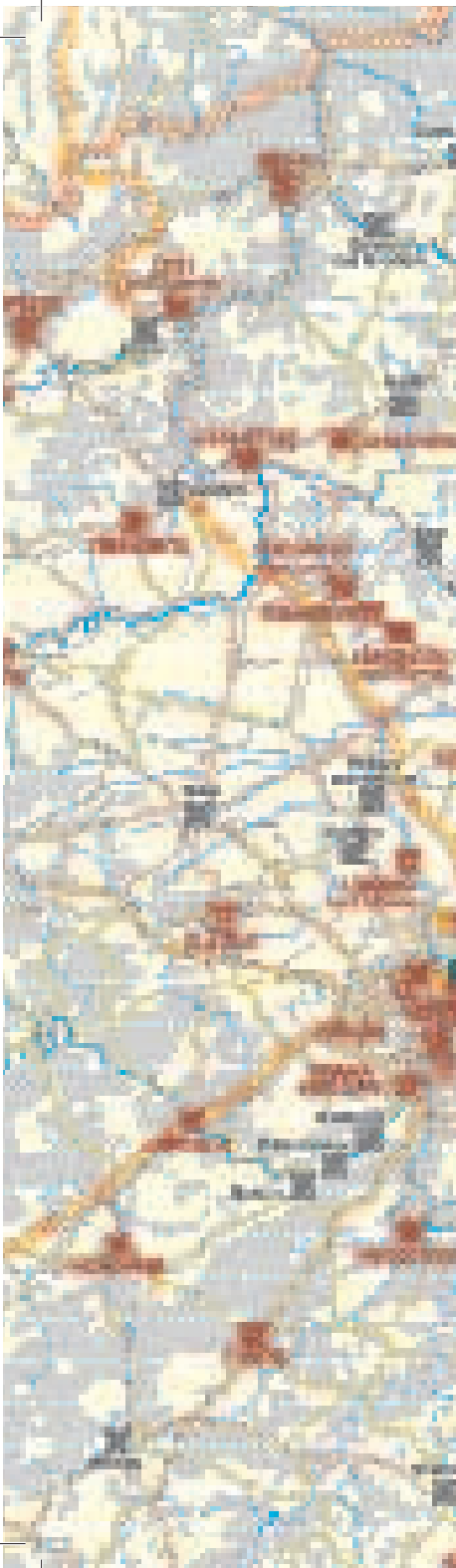
Hlavní sál je obdélníkový se střídmostou výzdobou, pouze na čelní zdi má centrálně umístěn prostý dřevěný kříž, který bývá v průběhu církevního roku doplňován trnovou korunou či barevnou látkovou dekorací. Pod pravým ramenem kříže se nachází biblické motto: Neboj se toliko věř. Na stupňovitě zvýšeném podiu stojí původní dřevěná kazatelna z dvacátých let. Rovněž lavice v hlavním sále jsou původní z doby otevření modlitebny. Pozoruhodné jsou také na pravé zdi sálu umístěné píšťalové varhany postavené v osmdesátých letech minulého století.

Modlitebna brněnského sboru patří pro svou kapacitu a dobré zázemí k vyhledávaným místům pro konání různých konferencí i rozhlasových a televizních bohoslužebných přenosů.

KARLOVARSKÝ KRAJ

Karlovarský kraj leží na západní hranici České republiky. Hranici se spolkovým německým státem Sasko tvoří Krušné hory s nejvyšší horou Klínovec (1244 m). Nejzápadněji ležící Ašský výběžek je vklíněn mezi Sasko a spolkový německý stát Bavorsko. Jižněji pak leží společná hranice s Bavorskem. Od západu k východu protéká krajem řeka Ohře.

Je to náš třetí nejmenší kraj: jeho rozloha je 3 314 km čtverečních a žije zde zhruba 315 300 obyvatel. Jeho historie je jako u ostatních pohraničních krajů poznamenána stálým soužitím českých a německých obyvatel (některé oblasti byly převážně německé), válečnými událostmi i odchodem Němců po druhé světové válce. Noví obyvatelé začali vytvářet pestrá společenství; i je ovšem poznamenal další historický vývoj.

Přírodní krásy v kraji rozhodně nechybí. Jen namátkou: Krušné hory s nejvýše položeným městečkem v republice, zvaným Boží Dar a s mnoha možnostmi letní i zimní rekreace; Chráněná krajinná oblast Slavkovský les, naštěstí nedotčená těžbou uhlí, která se nevyhnula zejména oblasti kolem Sokolova. Horskou dominantou Ašského výběžku jsou Smrčiny.

Pokladem Karlovarského kraje jsou lázně. Ojedinelý lázeňský trojúhelník – Karlovy Vary, Františkovy Lázně a Mariánské Lázně je veden jako kandidát k zápisu do světového dědictví UNESCO. Za zmínku stojí také města Kraslice a Luby, ve kterých má svou letitou tradici výroba hudebních nástrojů. V každém ze tří okresů (Cheb, Karlovy Vary, Sokolov) najdeme vedle přírodních krás i příběhy z bohaté minulosti. Je to ovšem také kraj, který žije přítomností a který má dobré vyhlídky do budoucnosti.

Českobratrská církev evangelická (ČCE) má v Karlovarském kraji své farní sbory v Aši, v Horním Slavkově, v Chebu, v Chodově, v Karlových Varech, v Mariánských Lázních, v Nejdku, v Ostrově nad Ohří, v Sokolově a v Teplé.

Bude se Vám třeba zdát zvláštní, že Vás nezveme do Karlových Varů. Ty jistě není třeba zvlášť představovat. Světoznámé lázeňské město s řadou historických památek, ale především s léčivou vodou a legendárním Vřídlem okouzlí každého návštěvníka. ČCE má v Karlových Varech také svůj sbor, kde Vás rádi přivítají – jeho sídlem je však sborový dům v lázeňské čtvrti, který s dědictvím reformace nijak zvlášť nesouvisí. Do Karlových Varů jistě najdete cestu sami. My Vás za to zavedeme do některých kazatelských stanic, jejichž kostely mají velkou historickou cenu.

K V Ašském výběžku, nejzápadnější části České republiky, v blízkosti pohoří Smrčiny, leží město Aš (666 m n. m., 13 420 obyvatel). Je obklopeno spolkovými zeměmi Německa Saskem a Bavorskem. Oblíbeným místem vycházek je vrch Háj (757 m) s rozhlednou.

První písemné zmínky pocházejí z roku 1270. Král Zikmund věnoval Ašsko v roce 1422 rodu Zedwitzů. To mělo význam v náboženských otázkách tohoto kraje (protireformace nebyla prováděna tak tvrdě), a proto zde také mohly vzniknout skvosty mezi sakrálními stavbami – barokní kostely evangelického baroka. Teprve v roce 1775 bylo Ašsko připojeno k Čechám. Později zde došlo k velkému rozvoji textilního průmyslu. Na sklonku 30. let němečtí obyvatelé výrazně podporovali henleinovské hnutí, takže většina českých rodin musela město opustit. Po druhé světové válce (Aš osvobodili Američané v dubnu 1945) naopak odcházeli z města němečtí obyvatelé, mezi nimi i luteráni, potomci evangelíků, kteří již v roce 1622 vystavěli kostel sv. Trojice. Na jeho místě byl v roce 1749 postaven kostel nový, uvnitř se třemi galeriemi a pozoruhodným oltářem. Mohlo se zde shromáždit až 2500 lidí.

Po druhé světové válce byl kostel sv. Trojice, nejhodnotnější sakrální stavba nejen v Aši, ale v celých západních Čechách, dán do užívání farnímu sboru Českobratrské církve evangelické (ČCE). Při jeho opravách v lednu 1960 kostel vyhořel do základů. Přežil jen pomník Martina Luthera z roku 1883. Celé místo je dnes pietně udržováno.

Evangelický kostel v Hranicích, který spravuje farní sbor v Aši, pochází z roku 1682. Tehdy zde byl postaven jednolodní barokně klasicistní kostel, v roce 1719 přestavěný do současné podoby. Uvnitř kostela najdeme barokní oltář od M. Zeitlera; nad ním byla postavena kazatelna. Křtitelnice pochází z roku 1763. Stejnou masivní kostelní věž jako v Hranicích najdeme i v Podhradí; také věž vyhořelého kostela v Aši byla vybudována stejně.

Moderní fara z dvacátých let 20. století slouží jako modlitebna v zimním období. Kostel je využíván k bohoslužbám v letních měsících.

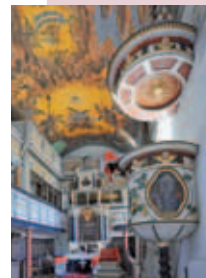
Málokdo ví, že v maličké obci Podhradí, vzdálené 5 km od Aše stojí další vzácná stavba německého evangelického baroka, kostel Dobrého pastýře. Původní kostel byl postaven koncem 15. století, v letech 1678–1712 byl přestavěn do současné podoby. Zvenčí se jedná o barokně klasicistní kostel s výraznou věží; úžasná podívaná ovšem čeká návštěvníky uvnitř: nejen malované dřevěné galerie i kruchta, malovaný strop, ale i dřevěné lavice z konce 16. století mají na svých bocích malovanou výzdobu. Oltář od M. Zeitlera pochází z roku 1710. Ne nadarmo je kostel Dobrého pastýře chráněnou kulturní památkou a jeho návštěvu nelze než doporučit.

Od Velikonoc do Vánoc jsou zde slouženy bohoslužby v německém jazyce.

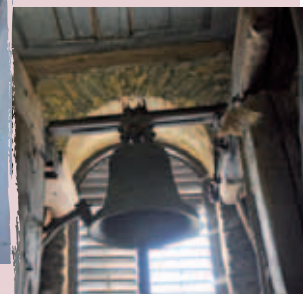
Ašský sbor se stará ještě o jednu významnou církevní budovu: je to kostel v Mokřínách, postavený ve stylu německé secese významným německým architektem Otto Bartningem v roce 1914. Kostel byl po druhé světové válce v žalostném stavu; díky sbírkám v rámci ČCE i finanční pomoci ze zahraničí byl kostel v 90. letech 20. století restaurován. Také zde se, stejně jako v Podhradí, slouží od jara do zimy bohoslužby v německém jazyce.

AŠ

PODHRADÍ

HRANICE

MOKŘINY

ČHEB • FRANTIŠKOVY LÁZNĚ • PLESNÁ

FRANTIŠKOVY LÁZNĚ

K Městská památková rezervace Cheb (459 m n. m., cca 35 000 obyvatel) leží na řece Ohři nedaleko hranic se Spolkovou republikou Německo. Město bylo založeno v roce 1204 a od roku 1322 je součástí českého státu. V dobách husitských válek podporovalo císaře Zikmunda. V roce 1432 došlo v Chebu k významné události – sešli se zde legáti koncilu v Basileji s čelnými představiteli husitů. Výsledkem jejich jednání byla dohoda z 18. května 1432, zvaná „chebský soudce“. Tato dohoda zaručila husitům bezpečnost při cestě do Basileje a svobodné obhájení čtyř pražských artikulů na basilejském koncilu. Za nejspravedlivějšího soudce měl být uznán pouze zákon Boží, podle něhož žila prvotní církev. Tento závažný ústupek oficiální církve – jednat v Basileji s „kacíři“ na základě rovnosti – byl vítězstvím české reformace, které pro ten čas zabránilo rozštěpení západní církve.

Také třicetiletá válka zasáhla do chebských dějin. Dne 25. února 1634 zde byl zavražděn vojevůdce Albrecht z Valdštejna.

Historických památek je ve městě mnoho a jistě se stanou cílem zvědavých návštěvníků. Najdeme zde zbytky románského hradu z konce 12. století s Černou věží. Z románské doby pochází i kostel sv. Mikuláše, z něhož se částečně zachovaly věže. Kostel byl v 15. století goticky přestavěn; obě věže byly v průběhu let opakovaně poškozeny a teprve v roce 2008 dostaly definitivní pseudogotickou podobu. Půvabný Špalíček na náměstí Krále Jiřího z Poděbrad tvoří jedenáct hrázdných středověkých kupeckých domů.

Na počátku 20. století se stává Cheb průmyslovým městem a důležitým železničním uzlem. Mnichovská dohoda z roku 1938 a situace v pohraničí donutila české obyvatele k odchodu z Chebu, jenž byl tehdy převážně německým městem. Po druhé světové válce museli zase opustit Cheb němečtí občané. Kostel po Německé evangelické církvi, postavený v pseudogotickém slohu podle návrhu chebského architekta A. Haberzettla z roku 1871 začal i s farou po válce užívat nově vzniklý sbor Českobratrské církve evangelické (ČCE),

do něhož přicházeli evangelíci z různých končin Československa i ze zahraničí. K farnímu sboru v Chebu patří také kazatelské stanice ve Františkových Lázních a v Plesné.

Františkovy Lázně jsou městskou památkovou rezervací. Leží v nadmořské výšce 442 metrů a mají zhruba 5500 obyvatel. Spolu s Mariánskými Lázněmi a Karlovými Vary tvoří světoznámý lázeňský trojúhelník.

Minerální prameny a jejich léčivé účinky zde byly známy již ve středověku. Lázně byly založeny roku 1793. Císař František Josef I. je povýšil na město a dal jim své jméno. Františkovy Lázně byly postaveny v raně klasicistním stylu. Ulice se sbíhají k nejstaršímu, Františkovu prameni. Současně s městem byly budovány parky v anglickém stylu. K lázeňské léčbě jsou využívány i další prameny. V minulosti byly lázně navštěvovány mnoha významnými osobnostmi. Po spisovatelce Boženě Němcové je pojmenováno městské divadlo.

Ve městě stojí empírový římskokatolický kostel Povýšení sv. Kříže z počátku 19. století. Evangelický trojlodní kostel sv. Petra a Pavla byl postaven v roce 1880 v novorománském slohu podle návrhu chebského architekta A. Haberzettla. Kostel slouží českým evangelíkům i lázeňským hostům ze zahraničí. Bohoslužby se zde konají pravidelně v českém i německém jazyce.

V Plesné, v obci nedaleko německého městečka Bad Brambach, najdeme barokní, empírově představovaný římskokatolický kostel z roku 1849.

Tamější evangelický kostel byl vybudován v letech 1847–1849. Je to stavba v novoklasicistním stylu. Uvnitř najdeme cenný barokní oltář s obrazy Krista na hoře Olivetské a Poslední večeře Páně i pseudogotickou křtitelnici. K vnitřnímu vybavení patří také památkově chráněné varhany.

Kostel je připomínán v souvislosti se vznikem Gustav-Adolfského spolku v Německu. Tento spolek podporuje evangelické menšiny v různých zemích včetně České republiky i opravy a výstavbu kostelů. V kostele v Plesné se konají bohoslužby jen příležitostně.

CHEB

FRANTIŠKOVY
LÁZNĚ

PLESNÁ

MARIÁNSKÉ LÁZNĚ

K Lázeňské město Mariánské Lázně leží v jižní části Chráněné krajinné oblasti Slavkovský les ve výšce 630 m n. m. Žije v něm 15 000 obyvatel. Jeho historie – na rozdíl od jiných měst – nesáhá daleko do minulosti. Zdejší prameny byly sice známy již v 16. století, ale teprve na začátku 19. století začal jejich prudký rozvoj. Velkou zásluhu na tom měl lékař J. J. Nehr, který poprvé zjistil chemické složení pramenů, ale hlavně opat kláštera v Teplé K. Reitenberger, jenž dal podnět k založení osady a podporoval její růst. V roce 1808 byl postaven první lázeňský dům. Město bylo promyšleně budováno v souladu se záměry architekta Václava Skalníka, který založil rozsáhlý anglický park. V roce 1866 byla osada povýšena na město a lázeňských pramenů využívalo stále více hostů. Setkáváme se zde s památkami na osobnosti evropského významu, jako byl anglický král Edward VII., lázně vyhledávali básníci i hudební skladatelé zvučných jmen. Také naši dva první prezidenti, T. G. Masaryk a E. Beneš, sem rádi přijížděli.

Největšího rozkvětu dosáhly Mariánské Lázně na konci 19. a začátku 20. století. Domy i lázeňské budovy v historizujícím stylu byly obklopeny parky. Lázeňská kolonáda pochází z druhé poloviny 19. století. Měli bychom zmínit i kostely: novobyzantský katolický kostel Nanebevzetí Panny Marie, anglikánský a pravoslavný ruský kostel sv. Vladimíra. Židovská synagoga byla nacisty zničena během „křišťálové noci“ v roce 1938. Prázdné místo po ní je pietně udržováno.

Ve třicátých letech minulého století se i v Mariánských Lázních opakovala stejná historie jako v jiných pohraničních městech s převahou německých obyvatel: Mnichov, zábor území, fanatická víra zdejších obyvatel v Adolfa Hitlera. Konec druhé světové války měl pro místní Němce těžké důsledky. Museli odejít. Po roce 1945 přišli do města noví obyvatelé a život v něm se postupně obnovoval.

Dnes jsou Mariánské Lázně významným a krásným městem uprostřed parků, s pozo-

ruhodnou „zpívající fontánou“. Od roku 1992 jsou městskou památkovou zónou.

Po druhé světové válce přišlo do Mariánských Lázní mnoho evangelíků z celého Československa, ale také reemigranti, zejména ze slezského Husince a z polského Zelowa. Ke dni 1. července 1947 zde byl ustaven farní sbor, jehož prvním farářem a později seniorem se stal dr. Jiří Otter. Evangeličtí repatrianti ze Slezska založili živou kazatelskou stanici ve Třech Sekerách, Zelovští se usadili v Teplé; tam v roce 1952 také vznikl samostatný sbor.

Kostel po Německé evangelické církvi i novoklasicistní faru z roku 1888 převzala Českobratrská církev evangelická (ČCE). Zajímavý Ježíšův kostel byl vybudován v novorománském slohu v roce 1857 a jeho stavbu podporoval (a kostel později i vlastnil) německý král Fridrich Vilém IV. Trojlodní chrám je situován boční stěnou do uliční fronty. Nemá věž, jen malou zvonici. Uvnitř nás zaujme obraz žehnajícího Ježíše Krista s kalichem v levé ruce. Autorem obrazu, jenž je umístěn v průčelí nad stolem Páně, je hluchý rodák Jan Bochenek. Působivý obraz bohoslužebného prostoru dotvářejí vitráže. Jejich jednotícím činitelem je – jak jinak v lázních – voda. Představují biblické příběhy: rozhovor Ježíše Krista s Nikodémem (Janovo evangelium 3,1–15) a s ženou ze Samaří (Jan 4, 5–29), na poslední vitráži je pak zachycen příběh uzdravení u rybníka Bethesda (Jan 5, 1–9).

Obě sborové budovy jsou pečlivě udržovány. V roce 2007 si členové sboru i četní domácí i zahraniční hosté s vděčností připomněli 150 let od postavení Ježíšova chrámu, který slouží věřícím dodnes.

SBOROVÝ DŮM

KOSTEL

NEJDEK

NEJDEK • JÁCHYMOV

K Město Nejdek (560 m n. m., 8 500 obyvatel) nedaleko Karlových Varů leží v údolí říčky Rolavy, obklopené vysokými kopci se zalesněnými stráněmi. Do roku 1945 bylo převážně německé. Připomíná se již ve 13. století jako hornická osada. Doloval se zde cín a později i železo. Největšího rozkvětu dosáhla obec ve 14. až 16. století, později došlo k úpadku těžby. Obživu pak přinášelo paličkování kraje; v 19. století zde vznikla přádelna česané přize a železářny.

Vybudováním železniční trati z Karlových Varů do Saska v roce 1899 se Nejdecko stalo velmi přitažlivou turistickou oblastí. Za zmínku stojí 24 m vysoká kamenná rozhledna na Tisovském vrchu, či rozhledna na Plešivci. Ve městě najdeme řadu zajímavých historických památek. Na skalním ostrohu obtákaném Rolavou stojí románsko-gotická věž, snad zbytek hradu ze 13. století, se vzácným renesančním zvonem z roku 1579. V barokním kostele sv. Martina z druhé poloviny 18. století můžeme na postranních oltářích vidět cenné řezbářské práce. Ve druhé polovině 19. století byla v kopci nad Nejdkem vystavěna nejdecká křížová cesta, která vede lesoparkem s krásnými výhledy. Na náměstí zaujme novodobá kašna Rolávka ing. arch. R. Kautského, která popisuje příběh řeky Rolavy.

Farní sbor Německé evangelické církve byl v Nejdku ustaven v roce 1922. Němečtí luteráni se však scházeli již od roku 1873 a brzy začali uvažovat o stavbě kostela. Na návrší nad městem byl v roce 1903 položen základní kámen kostela podle návrhu lipského architekta J. Zeissiga. Již v roce 1904 byl posvěcen a dodnes vytváří jednu z dominant města. Kamenný neomítnutý kostel v neogotickém stylu má zvláštní dvojitou věž. Apsidu zdobí dvě mozaiková okna, představující sv. Petra a Pavla. Varhany jsou umístěny při jedné z bočních stěn.

Po druhé světové válce převzala opuštěný kostel Českobratrská církev evangelická (ČCE). Ve sboru, ustaveném 1. května 1947,

se začali scházet repatrianti z Volyně, Slezska a Rumunska. Přicházeli i evangelíci odjinud.

Dnešní farní sbor je živý a dobře a s úctou pečuje o svůj chrám Vykupitele.

Farní sbor v Nejdku má svou kazatelskou stanici v Jáchymově, městě bohatém na historii, městě stříbrných tolarů (ty se zde začaly razit již před rokem 1520, byly známy jako „Joachims thaler“ a mnohem později daly jméno americkému dolaru). Jáchymov je také proslulý svými lázněmi i jako středisko oblíbených letních i zimních sportů. Těžba uranu byla nejen jeho bohatstvím, ale i prokletím, zejména v neblahých 50. letech, kdy v jeho dolech trpěli vězni totalitního režimu.

Němečtí evangelíci postavili svůj sborový dům s kostelem v roce 1914. Po roce 1945 jej převzala ČCE. Dům dnes slouží nejen k bohoslužebným účelům, ale také k setkávání mládeže i k rodinné rekreaci.

Návštěvníky sborového domu zaujme pamětní deska věnovaná Johannu Mathesiovi, německému luterskému faráři, spolupracovníku Martina Luthera. Ten zde žil v letech 1504–1565 a byl v Jáchymově významnou duchovní osobností.

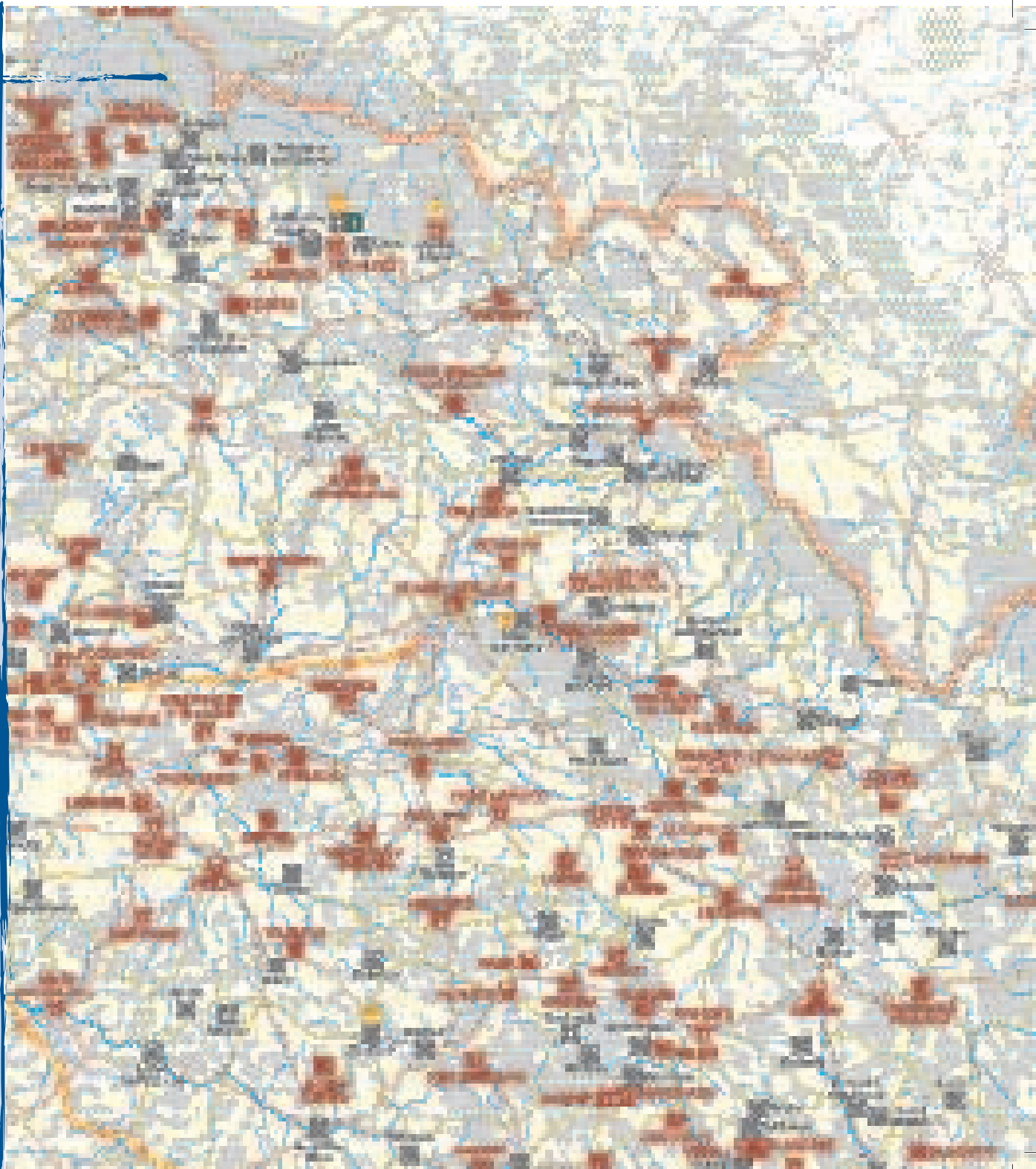
NEJDEK

JÁCHYMOV

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

Královéhradecký kraj se rozkládá na severovýchodě České republiky. Zaujímá rozlohu 4 758 kilometrů čtverečních a na jeho území žije skoro 562 000 obyvatel. Na severozápadě sousedí s Libereckým krajem, západní hranici sdílí se Středočeským, na jihu leží Pardubický kraj a velká část hranice na severovýchodě tvoří zároveň hranici České republiky s Dolnoslezským vojvodstvím v Polsku. S Poláky má kraj společně nejen naše nejvyšší hory Krkonoše se Sněžkou (1 602 metry), ale také část Orlických hor. Královéhradecký kraj je rozdělen do pěti okresů: Hradec Králové, Jičín, Rychnov nad Kněžnou, Náchod a Trutnov.

Řeky Orlice, Metuje, Úpa a Cidlina vytvářejí na svém toku půvabné přírodní scenérie, jsou součástí četných historických měst a nakonec vklouznou do Labe, naší největší řeky, která pramení na Labské louce v Krkonoších, protéká krajem a opouští nás na druhém konci republiky kousek od Děčína. V Královéhradeckém kraji najdeme možná nejvíc Chráněných krajinných oblastí (CHKO): Český ráj a Prachovské skály, Kozákovsko, Broumovsko, Orlické hory, Krkonošský národní park.

Kromě mnoha opravdu vzácných přírodních památek můžeme v tomto kraji navštívit mnoho hradů, zámků a starobyklých měst. Kam dřív zavítat? Na safari do Dvora Králové, na Šporkův Kuks, na hrad Kost a do Plakánku, do Babiččina údolí a Ratibořického zámku? Na jiřinkovou slavnost do České Skalice nebo do Opočna a na zámek v Náchodě? Do Broumova nebo do Teplicko-Adršpašských skal? Na hrad Pecku, kde byl domov Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic?

Českobratrská církev evangelická (ČCE) má v Královéhradeckém kraji 17 farních sborů. Navštívíme sedm z nich.

HRADEC KRÁLOVÉ

K Hradec Králové, metropole Králové-hradeckého kraje, leží v jeho jižní části v nadmořské výšce 235 m. Rozkládá se na ploše 4 758 kilometrů čtverečních a žije zde skoro 96 000 obyvatel. Výhodná poloha na soutoku Labe s Orlicí předurčovala odedávna i jeho význam. Roku 1225 je o Hradci první písemná zmínka jako o královském městě. Rozhodnutím krále Václava II. se Hradec stal věnným městem ovdovělých českých královen. Žila zde Eliška Rejčka a Eliška Pomořanská.

Ve 14. století byl Hradec hned po Praze nejvýznamnějším českým městem. Husitské války zasáhly město jen okrajově, jeho rozkvět pokračoval i v 15. století. Třicetiletá válka, která následovala po bitvě na Bílé hoře roku 1620, však přinesla Hradci násilnou rekatolizaci a také švédskou okupaci, to vše městu velmi uškodilo. Také 18. století provázely požáry a války – a sporné plány Josefa II. přeměnit Hradec na pevnostní město.

Vraťme se alespoň na chvíli k hradeckým památkám: historický střed města tvoří Velké náměstí, na němž se vzácně setkávají tři stavební slohy. Gotická katedrála sv. Ducha pochází ze 14. století. O její výstavbu se zasloužila Eliška Rejčka, vdova po králi Václavu II. a Habsburkovi Rudolfu I. Renesanční Bílá věž z roku 1574 je vysoká 72 m a je z ní překrásný rozhled. Ve věži je zavěšen zvon Augustin, druhý největší v Čechách. Renesanční radnice byla později barokně přestavěna. Barokní období v Hradci představuje raně barokní jezuitský kostel Nanebevzetí P. Marie z poloviny 17. století, dílo stavitele Carla Luraga. V barokním stylu je i bývalá jezuitská kolej. Na tehdejší jezuitském gymnáziu učil hradecký rodák Bohuslav Balbín. V roce 1664 bylo v Hradci založeno biskupství a na začátku 18. století zde byla vybudována biskupská rezidence. Hradec Králové byl v roce 1851 prohlášen za samostatné město.

Devatenácté století přináší rozvoj železnice a začátky průmyslu. Hradec Králové proslavila výroba pian firmy Petrof. Na začátku 20. století

začíná nová etapa moderního rozvoje města. Starosta František Ulrich povolal do Hradce architekty Jana Kotěru a Josefa Gočára, kteří navrhli jako první v zemi komplexní urbanistické řešení města. Kotěra postavil v secesním stylu Městské muzeum, jež je národní kulturní památkou. V moderní výstavbě Hradce Králové pokračoval jeho žák Gočár, který město významně obohatil funkcionalistickými stavbami. Dnes je Hradec Králové moderním vzkvétajícím městem. Díky svým památkám byl jmenován městskou památkovou rezervací.

Farní sbor Českobratrské církve evangelické (ČCE) v Hradci Králové vznikl 14. června 1920. Již předtím zde byly kazatelské stanice sboru v Černilově, a to jak augsburského, tak reformovaného vyznání. Majetkem augsburského sboru byl v roce 1883 vybudovaný Lutherův ústav (později Husův dům) na Kavčím plácku jako domov pro evangelické studenty. Po roce 1948 církev o budovu přišla, v restitučním jednání v 90. letech minulého století jí byla vrácena a několik let v ní sídlila Biblická misijní škola. Členové reformované kazatelské stanice v Hradci Králové se rozhodli vybudovat kostel podle návrhu architekta Oldřicha Lisky.

7. července 1912 byl secesní kostel s asymetricky umístěnou věží slavnostně otevřen. Je zde velká modlitební místnost se zdobnými secesními prvky a další místnosti, určené pro sborovou práci. V roce 1942 zakoupil sbor nové varhany. Součástí stavby je i byt pro kazatele. Celá budova kromě drobných oprav a úprav interiéru slouží sboru od doby svého vzniku dodnes. Kostel obklopuje zahrada s pěknými vzrostlými stromy. Celý objekt je památkově chráněný.

ČERNILOV

VZDĚLANÍ NA ZAKLAD APOSTOL
SKÝ A PROROCKÝ KDEŽ JEST BRUNTOVA
UHE NÝ LAMEN M JEŽK JEST

K Obec Černilov, která dříve patřila královské komoře, leží nedaleko Hradce Králové. Již ve 13. století jsou o ní zmínky jako o rozlehlé obci s kostelíkem. Leží na Černilovském potoce v nadmořské výšce 253 metry a žije zde kolem 2 300 obyvatel. Dále se uvádí, že „půda zde je těžká, ale úrodná“. Již za Rakouska-Uherska tu založili Vodní družstvo, které se staralo o odvodnění zamokřených pozemků.

Černilov zdobí hned tři kostely: římskokatolický kostel Nalezení sv. Štěpána se štíhlou věží byl postaven v polovině 18. století. Na hlavním oltáři jsou umístěny sochy sv. Štěpána a sv. Petra a Pavla, pískovcová křtitelnice pochází z roku 1895. Kostel má barevně zdobená okna.

Zmíníme se podrobněji o životě zdejšího farního sboru Českobratrské církve evangelické (ČCE) a jeho dvou kostelech. Po vyhlášení Tolerančního patentu se část evangelíků přihlásila k augsburské konfesi, vytvořila sbor a postavila v roce 1889 novoklasicistní kostel na místě původní dřevěné modlitebny. Tento tzv. dolní kostel se po vzniku ČCE přestal používat a chátral. V současné době je v něm obřadní smuteční síň.

Reformovaný sbor v Černilově má své začátky v roce 1784. Prvním útočištěm při boho-

službách byla stodola, ale již za dva roky stála dřevěná toleranční modlitebna. Sloužila ještě v roce 1830; tehdy byla postavena zděná budova, jež ovšem byla ještě bez věže. Tu nahrazovala malá věžička se zvonem. Přistavením vstupního portálu a věže (stavbu provedla firma Josefa Blechy z Prahy roku 1882) získal kostel svou definitivní novorenesanční podobu. Uvnitř jsou stěny vyzdobeny verši z žalmů a z evangelia sv. Lukáše. Pamětní desky připomínají 500. výročí narození M. Jana Husa a datum zahájení stavby kostela.

V polovině 19. století byla v blízkosti kostela postavena nová fara, která po dílčích úpravách stále slouží. Starou evangelickou školu, jež stojí nedaleko kostela, nedávno zakoupila obec a buduje zde kulturní a spolkový dům. Podoba stavby zůstala zachována, byl obnoven i původní kalich a bible nad vchodem. Černilovští evangelíci se zde scházejí v zimním období.

HRONOV • Tis

K Broumovský výběžek v severovýchodních Čechách je skoro ze všech stran obklopen Polskem. Ne náhodou jde o Chráněnou krajinnou oblast (CHKO) Broumovsko. Nedaleko Náchoda leží na řece Metuji Hronov, navždycky spojený se jménem slavného rodáka Aloise Jiráska.

Hronov byl veden jako selská obec už v 2. polovině 13. století. V rámci kolonizace zde byla postavena vodní tvrz, později se již mluví o městečku, jež patřilo k náchodskému panství. V husitské době zde převládali věřící podobojí. Kraj byl evangelický až do události, jež vyvrcholily bitvou na Bílé hoře 8. listopadu 1620. I přes Hronov se přehnala třicetiletá válka, roku 1639 jej vypálili Švédové. Po dlouhé době, v 19. století se začíná Hronov pomalu rozvíjet. Ve městě kvete domácí tkalcovství, v okolí převládá zemědělská výroba. S příchodem železnice se začala rozvíjet výroba textilní a urychlil se i kulturní vývoj města.

K významným historickým budovám patří kostel Všem svatých, původně gotický, přestavěný barokně začátkem 17. století. Pro Hronov typickou stavbou je zvonice s dřevěným bedněním, pocházející z roku 1610. Dominantou Hronova je Jiráskovo divadlo, postavené v roce 1930 podle projektu architekta Jindřicha Freiwalda. O rok později se zde poprvé konal divadelní festival nazvaný Jiráskův Hronov.

Za zmínku stojí rodný domek Aloise Jiráska, roubená chaloupka z konce 18. století, vzácná památka lidové architektury, stejně tak jako tzv. svobodný dvůr na místě středověké tvrze. Vedle Jiráska patří k významným hronovským rodákům Josef Čapek a jeho sestra Helena, Egon Hostovský a také významný kameraman a režisér Jan Špáta.

Za připomenutí stojí řeka Metuje, která na horním a středním toku vytváří romantický údolí, z nichž je Peklo nejznámější. Nedaleko Hronova můžeme také navštívit národní kulturní památku Dobrošov. Dělostřelecká tvrz s podzemními chodbami tvořila před druhou světovou válkou součást obranného opevnění Československa, jež muselo být po Mnichovu

v roce 1938 bez boje vydáno Němcům. Dnes je zde umístěno muzeum. Turistická chata na Dobrošově byla ve dvacátých letech 20. století přestavěna podle plánů architekta Dušana Jurkoviče.

Evangelický farní sbor Českobratrské církve evangelické (ČCE) v Hronově má své počátky v roce 1869, kdy se stal kazatelskou stanicí farního sboru v Klášteře nad Dědinou. Datem jeho vzniku jako farního sboru je 27. srpen 1885. Původně se evangelíci scházeli v různých nájemcích; stavbu modlitebny podporovali mnozí dárci. Je zajímavé, že na její výstavbu byly použity plány kostela v Růžové u Děčína, který je pro podnes nevyjasněné majetkové poměry v dezolátním stavu.

Modlitebna v Hronově byla postavena roku 1876, později byla přistavěna ještě tzv. zimní modlitebna. Vlastní bohoslužebný sál je v 1. patře, nové varhany podle návrhu prof. Jiřího Reinbergra byly instalovány v roce 1955.

Farní sbor má kazatelskou stanici v Tisu, v budově z konce 19. století, která byla velkými náklady opravena v roce 1939 a slouží k oblíbené rekreaci dětí i mládeže.

POŤŠTEJN

K V údolí Divoké Orlice, kde vysoko ve skalách ční zřícenina hradu Potštejn, leží městečko stejného jména – Potštejn. Okolní krajina je součástí Podorlické pahorkatiny a městečko s asi tisícem obyvatel má nadmořskou výšku 315 metrů. Příznivé přírodní podmínky, romantické procházky podél řeky prastarou lipovou alejí, nedaleké Anenské údolí – to vše vedlo k tomu, že se Potštejn stal jedním z prvních letovisek v Čechách a místem odpočinku pro řadu známých osobností v minulosti i v současnosti.

Hrad Potštejn, dnes zpustlý, je dějištěm Jiráskovy povídky „Poklad“.

V roce 1731 byl Potštejn městečkem, jak je doloženo náhodným nálezem pečetidla s jeho znakem a erbem. Původně gotický kostel svatého Vavřince byl přestavěn v empírovém slohu v letech 1815 až 1821. Uvnitř kostela zaujme oltářní obraz sv. Vavřince od Antonína Machka z roku 1819. Před kostelem si určitě všimneme sochy sv. Floriana a pěkné kašny. Blízko kostela byl v polovině 18. století postaven barokní zámek, který byl současnými majiteli citlivě zrekonstruován.

V okolí Potštejna se v minulosti skrývali členové pronásledované Jednoty bratrské. Svědčí o tom i název hlubokého údolí, „Modlivý důl“, kde se scházeli čeští bratři k tajným bohoslužbám.

„Bratrská čtvrt“ se nazývá část Potštejna, kde stojí bratrská modlitebna a fara. Potštejn byl totiž prvním sborem v Čechách, kde působila tzv. Obnovená jednota bratrská. První vlna nekatolických exulantů odcházela z Čech po roce 1620. Později, v 18. století, našli příslušníci Jednoty bratrské útočiště v Herrnhutu (Ochranově) na panství hraběte Zinzendorfa. Tak vznikla Obnovená jednota bratrská, jež byla později ve světě známá pod jménem „Moravští bratři“. Přes mnohé potíže (tato Obnovená jednota bratrská nebyla v Čechách uznána ihned po vydání protestantského patentu v roce 1861) byly i v Čechách zakládány sbory a jako první z nich byl vybrán Potštejn. Stalo se tak 16. října 1870. První bratrská modlitebna byla po více než 200 letech posvěcena v Potštejně 6. srpna 1871. Ta dnešní pochází z roku 1899.

Členové tzv. Ochranovského seniorátu jsou součástí Českobratrské církve evangelické (ČCE), ale zůstávají začleněni do Světové Jednoty bratrské. Dnes stojí vedle bratrského kostela také zmodernizovaná fara se zimní modlitebnou a s možností pěkného ubytování, zejména v letních měsících.

K V rovinaté krajině na soutoku Orlice a Dědiny, 13 kilometrů na východ od Hradce Králové, najdeme město betlémů, Třebechovice pod Orebem. Leží v nadmořské výšce 243 metrů a je domovem 5800 obyvatel. Původní osada byla založena při obchodní stezce v první polovině 14. století. Jejím majiteli byli páni z Dubé a Trčkové z Lípy.

Na Hradecku byla silná husitská tradice. V roce 1419 se na vrchu Vinici sešli představitelé husitského hnutí, kteří přejmenovali 260 m vysoký kopec na Oreb a odtud se jim začalo říkat Orebité. Později, v 16. století za Trčků z Lípy, zde byl postaven dřevěný kostelík.

Po bitvě na Bílé hoře v roce 1620 získal panství rod Colloredů, za nichž probíhala rekatolizace obzvláště těžce. V 19. století se město začalo vzpamatovávat z válečných útrap, požárů a útisku. Od roku 1849 jsou Třebechovice svobodným městem. Dvacáté století přineslo kulturní i technický rozvoj. Dnes jsou Třebechovice turisticky přitažlivým městem.

Na náměstí stojí barokní morový sloup, socha sv. Trojice a kašna z roku 1675. Najdeme zde i římskokatolický barokní kostel sv. Ondřeje. Starý kostelík na Orebu byl stržen a na jeho místě stojí od roku 1835 kostel Božího Těla.

Chloubou města je Třebechovické muzeum betlémů. K jeho největším pokladům patří národní kulturní památka, třebechovický Proboštův mechanický betlém, postavený na přelomu 19. a 20. století. Vyřezávané figurky jsou pohyblivé a celý betlém obsahuje 2000 dílů. Muzeum spravuje i sbírky a tisky, mezi nimi vzácný, ručně psaný a iluminovaný, Literátský graduál z roku 1559. Mezi významné rodáky patří Jan Theobald Held, lékař a rektor Karlovy univerzity, a Jan Blahoslav Čapek, evangelický literární vědec, filosof a spisovatel.

Po vyhlášení Tolerančního patentu se evangelíci v Třebechovicích a okolí přihlašovali k reformovanému vyznání a patřili zprvu

ke sboru v Klášteře nad Dědinou. Samostatný sbor v Třebechovicích vznikl 5. května 1871.

Novorománský evangelický kostel, který je ozdobou třebechovického náměstí, postavil stavitel A. Nový z Rychnova nad Kněžnou v letech 1876–1880. Prostorný kostel má dvě galerie, v apsidě mezi dvěma vysokými okny je kazatelna a před ní stůl Páně, práce třebechovického řezbáře J. Podstaty. Také modlitební prostor je krásně zdobený. Fara s bytem pro kazatele má v přízemí rekonstruované prostory pro zimní modlitebnu a další místnosti potřebné pro činnost sboru. Kazatelskou stanicí třebechovického sboru je Běleč nad Orlicí.

Československá církev evangelická (ČCE) zde má rekreační středisko, založené ve 20. letech minulého století při břehu Mlýnského rybníka hradeckým farářem Adolfem Novotným a jeho manželkou. Letní tábor Komenského byl vyhledávaným střediskem dětí a mládeže. Bydlelo se v chatkách, na rybníku se mohlo jezdit na lodičkách a okolní borové lesy byly cílem procházek i her. Děti zde trávily nejen příjemné letní pobyty, ale scházely se také k přednáškám, které rozvíjely jejich duchovní život.

V roce 1951 byl tábor tehdejší vládnoucí mocí zrušen a o jedenáct let později se z něj stal pionýrský tábor. Po listopadu 1989 byl areál vrácen ČCE. Proběhla zde řada stavebních úprav, byla postavena zděná budova, společná jídelna, chatky však zůstaly zachovány. Dnes je středisko pilně využíváno nejen dětmi a mladými lidmi, mezi nimiž jsou i zdravotně postižení, ale i jednotlivými rodinami. Pořádají se zde také různé kurzy a letní setkání seniorů.

TRUTNOV • JANSKÉ LÁZNĚ

K Trutnov najdeme na mapě v Krkonošském podhůří. Starobylým městem s drakem ve znaku protéká řeka Úpa. Tímto jménem se kdysi dávno říkalo i městu. V nadmořské výšce 404 m žije 34 000 obyvatel a historická část města je památkovou zónou.

Od 14. století byl Trutnov královským městem a věnným městem českých královen. Na královský dvůr přicházelo z Trutnova hlavně plátno; takovou proslulost mělo již tehdy zdejší plátenictví. Roku 1421 za husitských válek byl Trutnov dobyt husity. Za třicetileté války pak bylo město v roce 1642 dobyto a vypáleno Švédy. V roce 1647 se Švédové Trutnova zmocnili znovu a pobořili i zámek.

V období renesance vyrostly na historickém náměstí domy s podloubími. Najdeme zde i stavby z doby baroka a empíru. Náměstí zdobí Krakonošova kašna. Radnice, původně renesanční, byla přestavěna pseudogoticky. Na místě bývalého hradu stojí dnes muzeum v pozdně empírovém stylu.

Kostel Narození P. Marie z let 1755–1769, pozdně barokní stavba s klasicistními prvky, byl postaven na místě kostela ze 13. století. Uvnitř je cenné vybavení. Věž je vysoká 63 metry. Trutnov byl v 18. století svědkem velkého selského povstání, v roce 1866 se zde střetla rakouská a pruská vojska. Ani další pohromy se městu nevyhly: v roce 1861 je zachvátil požár a v roce 1897 ničivá povodeň.

Trutnov byl městem převážně německým: velkou slavností bylo otevření Národního (Českého) domu v roce 1900. Devatenácté a dvacáté století přineslo městu kulturní i průmyslový rozvoj. Stalo se důležitou železniční křižovatkou a střediskem textilního průmyslu. Pak přišel rok 1938, nacisté vypálili židovskou synagogu, bylo obsazeno pohraničí a Trutnov připadl Německu.

Po osvobození a odchodu německých obyvatel přicházeli do Trutnova noví lidé. Po roce 1948 začaly staré památky chátrat. Stavěla se spíš nová sídliště. Teprve po roce 1989 Trutnov začíná znovu žít.

Po druhé světové válce převzala Církev československá husitská (ČČSH) po Německé luterské církvi novogotický kostel z roku 1900 s osmibokou, 43 metry vysokou věží. Českobratrská církev evangelická (ČCE) získala secesní faru. Nový sbor ČCE byl ustaven 1. srpna 1947.

Bohoslužby v kostele konaly obě církve, později však začal kostel chátrat a byl dokonce určen k demolici. V 80. letech minulého století byl přeměněn na vkusnou koncertní síň, která nese jméno Bohuslava Martinů a je zdobena plastikami sochaře Olbrama Zoubka. Někdy se zde konají bohoslužby trutnovského evangelického sboru, který má jinak svou bohoslužebnou místnost na faře.

Kazatelskou stanicí trutnovského sboru jsou Janské Lázně, známé krkonošské lázeňské a rekreační středisko pod Černou horou. Léčivé prameny zde byly objeveny již v 16. století. Jejich největší rozvoj nastal po 1. světové válce. V roce 1935 zde byl jako první v Evropě zřízen ústav pro děti postižené obrnou.

Po roce 1945 získala Českobratrská církev evangelická (ČCE) kostelík po německém augsburském sboru, postavený roku 1879 v novogotickém stylu, s polygonální věží. ČCE zakoupila v roce 1950 bývalou farní budovu v blízkosti kostelíka; ta se brzy stala oblíbeným rekreačním střediskem evangelíků. Byla známa pod jménem Sola fide. V pozdějších letech ustoupila tato oblíbená budova výstavbě moderního horského domu. Nová Sola fide byla slavnostně otevřena 26. května 1991 a patří k nejoblíbenějším rekreačním střediskům členů ČCE i jejich hostů.

KOSTEL TRUTNOV

SBOROVÝ DŮM TRUTNOV

JANSKÉ LÁZNĚ

HERLÍKOVICE-STRÁŽNÉ

V RCHLABÍ • HERLÍKOVICE

K Vrchlabí leží na úpatí Krkonoš pod svahy Předního Žalého a Jankova kopce v nadmořské výšce 477 metrů. Městem protéká řeka Labe. V turisticky významném středisku, odkud vede údolím Labe silnice do Špindlerova Mlýna, žije i s okolními obcemi 13 500 obyvatel.

Vznik Vrchlabí se připomíná ve 13. století v souvislosti s kolonizací, převážně německou. V 16. století zakoupil město královský báňský hejtman Kryštof z Gendorfu. V té době (1533) bylo Vrchlabí povýšeno na horní město s erbem, městskými i horními právy. Těžilo se stříbro, zlato i železné rudy, které zde byly zpracovávány. V roce 1624 koupil panství Albrecht z Valdštejna, který odtud v době třicetileté války zásobil císařskou armádu zbraněmi i smolnými a sirnými věnci. Díky německým obyvatelům pronikalo do Vrchlabí Lutherovo učení a vládla zde větší náboženská svoboda. Za panování rodu Morzinů byla však nastolena tvrdá rekatolizace, takže mnohé rodiny odcházely do ciziny. V 19. století začíná ve Vrchlabí převládat textilní výroba a drobný průmysl. Příznivý vývoj města přerušila 2. světová válka. Převážně německé Vrchlabí se stalo součástí Velkoněmecké říše. Po skončení války němečtí obyvatelé odešli a do města začali přicházet noví lidé. Po letech totalitního režimu nastal i zde nový život.

Nejcennější historickou památkou ve Vrchlabí je renesanční zámek, vybudovaný Kryštofem z Gendorfu v polovině 16. století. Uvnitř najdeme vzácná kachlová kamna s biblickými výjevy a letopočtem 1545. Bývalá radnice pochází také z doby renesance; byla barokně přestavěna v letech 1733–1737. Pseudogotický děkanský kostel sv. Vavřince stojí na místě původně gotického, renesančně upravovaného, kostela. Ten byl v roce 1886 zbořen. Do nového kostela, který má cennou vnitřní výzdobu, byla přenesena z původního kostela měděná křtitelnice z roku 1556. Bývalý barokní augustiniánský klášter je sídlem Krkonošského muzea. Velmi cenné jsou historické domy ze 17. století zachované

v původní podobě. Také Dům se sedmi štíty – nejstarší vrchlabský dům – je pozoruhodnou ukázkou tehdejší městské architektury. Historie německého luterského sboru ve Vrchlabí souvisí s životem tajných evangelíků v Rudníku, kde se konala shromáždění i v dobách protireformace, a kde již v roce 1784 vznikl sbor, který se stal centrem německých evangelíků v kraji. Kostel z druhé poloviny 19. století je dnes ruinou.

Ve Vrchlabí mnoho evangelíků nezbylo. Postupně jich však začalo přibývat, takže v roce 1900 vznikl filiální sbor a o 10 let později sbor farní. Na základě projektu drážďanských architektů Rudolfa Schillinga a Julia Williho Grabnera byla v dnešní ulici Českých bratří postavena pozoruhodná secesní farní budova, kterou po druhé světové válce získala Českobratrská církev evangelická (ČCE) a 1. března 1948 nově vytvořený vrchlabský farní sbor. Bohoslužebná místnost má kazetový strop, zdobné secesní prvky a vitrážová okna. Pozdější úpravy modlitební místnosti prospěly.

Vrchlabský sbor má svou kazatelskou stanici v Herlíkovicích (dnešní součást obce Strážné). Návštěva tohoto krásného místa vás jistě zaujme: v malebné krkonošské krajině s dominantou Žalého svítí do daleka bílý secesní kostelík z roku 1904, který projektovali titíž architekti, jejichž zásluhou stojí secesní fara ve Vrchlabí (v té době projektovali také secesní kostel v Lánově u Vrchlabí, jenž byl v roce 1982 zbourán). Podle některých zdrojů je kostel v Herlíkovicích nejvýše položený evangelický kostel u nás. ČCE jej získala po Německé evangelické církvi i s některými domy, jež byly později přebudovány a slouží dnes – jako Horský domov – pro letní i zimní rekreaci, k setkáním mládeže a duchovních i laických pracovníků.

KOSTEL HERLÍKOVICE-STRÁŽNÉ

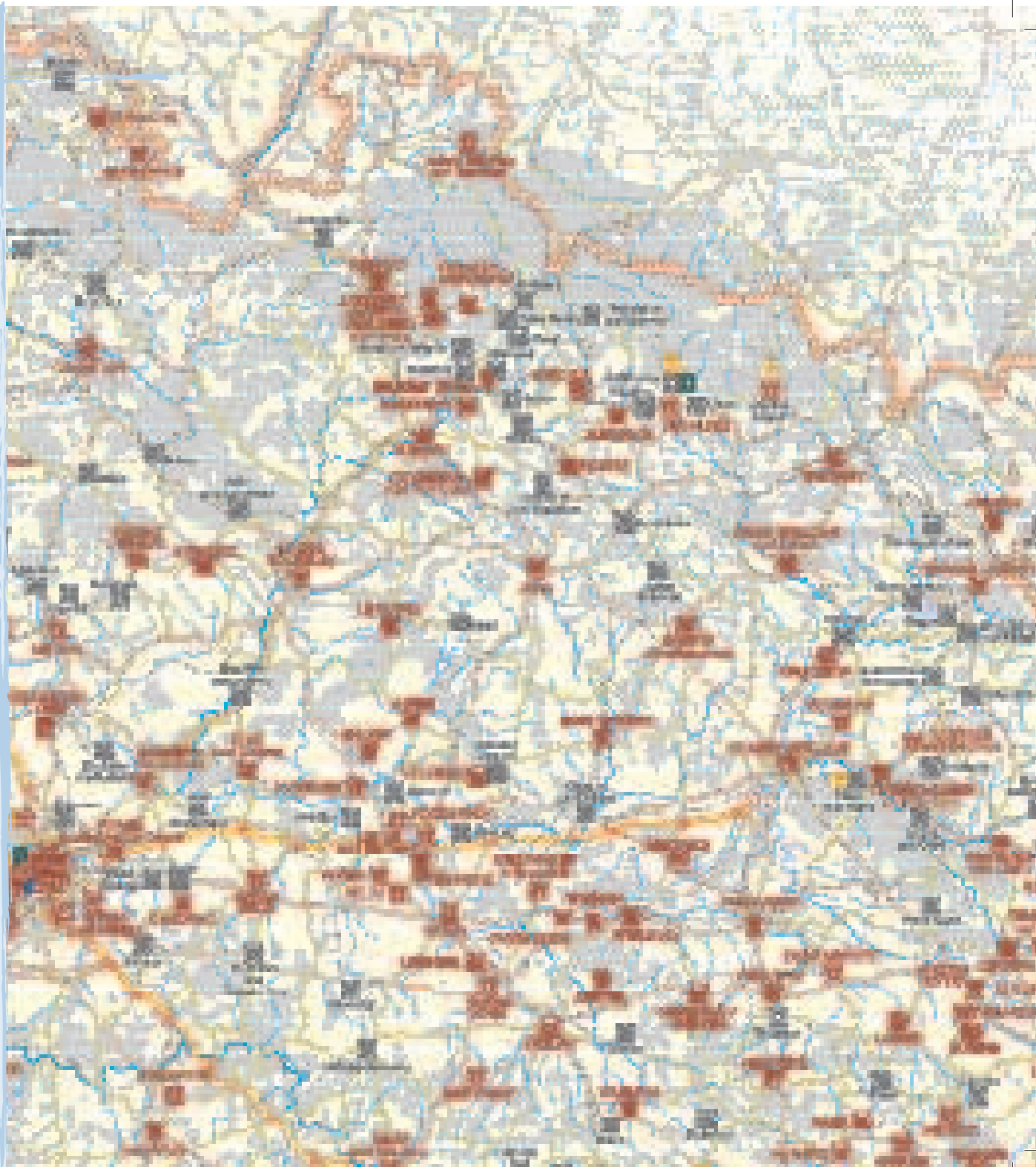
HORSKÝ DOMOV HERLÍKOVICE-STRÁŽNÉ

SBOROVÝ DŮM VRCHLABÍ

LIBERECKÝ KRAJ

Liberecký kraj, druhý nejmenší velikostí, ale rozhodně ne významem, se rozkládá na severu a zčásti na severovýchodě Čech. Pro stručnou informaci uvedeme některá data: rozloha 3163 km čtverečních (3 procenta území České republiky), počet obyvatel 428 291.

Je to hraniční kraj. Sousedí na severu se Spolkovou republikou Německo, na severovýchodě s Polskem. Pohled na mapu nám ukáže rozmanitost přírodních krás. Na území Libereckého kraje leží Krkonoše, Jizerské a Lužické hory, ale také Český Ráj, Kokořínsko i České Středohoří. V každém ze čtyř okresů (Liberec, Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Semily) se nachází mnoho přírodních, kulturních i architektonických památek.

Přirozeným centrem kraje je skoro stotisícový Liberec. Českobratrská církev evangelická (ČCE) má v Libereckém kraji své sbory v České Lípě, v Jablonci n. Nisou, v Jilemnici, v Křížlicích, v Liberci, v Libštátě a v Novém Městě pod Smrkem. Zavedeme Vás do tří z nich: farního sboru v Křížlicích, v Libštátě a v Novém Městě pod Smrkem. Někomu se možná bude zdát divné, že liberecký sbor nemá svůj kostel. Měl jej, a krásný, z roku 1868, který získal po Německé evangelické církvi v Čechách po roce 1945. V době normalizace v roce 1973 (!) musel být kostel bezúplatně předán do majetku města, a 29. května 1976 byl odstřelen a srovnán se zemí...

V Libereckém kraji najdeme také sbory tzv. Ochranovského seniorátu, které se hlásí k Jednotě bratrské. Kromě Jablonce nad Nisou, Koberova, Rovenska pod Troskami, Turnova a Železného Brodu sem patří pozoruhodný kostelík sboru v Tanvaldu-Smržovce, který najdeme v Kořenově.

KOŘENOV

L Mám tu krajinu před očima. Za Tanvaldem a Desnou se silnice ve velkých serpentínách šplhá nahoru k Přířovicím, po obou stranách jsou lesy a kopce – a najednou se nalevo od silnice na táhlém návrší objevuje hrázďená stavba neobvyklého tvaru, vévodící svému okolí.

Na začátku 20. století vznikla v Kořenově kazatelská stanice Německé evangelické církve augsburského vyznání v Jablonci nad Nisou. Touha postavit vlastní kostel vedla v roce 1908 zdejší evangelíky za mladým německým stavitelům Otto Bartningem, kterému tehdy bylo teprve 26 let. S jeho jménem jsme se již setkali ve vyprávění o Lutherově hradu v Novém městě pod Smrkem. Mladý ambiciózní stavitel navrhl tehdy jednoduchou osmibokou hrázďenou stavbu, která se stala místní dominantou. Základní kámen byl položen 20. května 1909 a již 20. října téhož roku byl kostelík slavnostně vysvěcen.

Poválečná historie se opakovala v celém českém i moravském pohraničí. Němečtí obyvatelé republiku opustili, do hor přišli noví obyvatelé a o kostelík se věrně starali členové tanvald-

ského sboru Jednoty bratrské. Ochranovský seniorát jej získal do vlastnictví v únoru 2009 a užívá jej zejména při významných církevních slavnostech. Také obec Kořenov přispívá na jeho zvelebení.

Dne 19. září 2009 se zde pod širým nebem před opraveným, do daleka bíle svítícím kostelíkem konala velká slavnost ke 100. výročí jeho trvání.

Hosty na této slavnosti byli vedle mnoha jiných také zástupci evangelického sboru z rakouského města Dornbirn. Proč právě oni? V tomto městě stojí totiž od roku 1931 úplně stejný kostelík, snad jen o trochu větší – díky tomu, že rakouští evangelíci získali tehdy po dohodě s kořenovskými tytéž plány na stavbu svého kostela.

Než opustíte vrchol stoupání, zastavte se u kořenovského kostelíka. Nebudete litovat.

KŘÍŽLICE

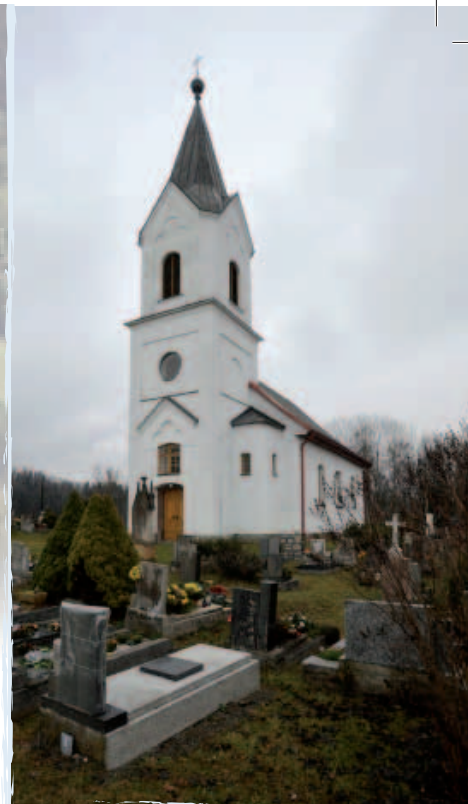
L Pojedete-li od Jilemnice směrem na Mísečky, odbočte zanedlouho vlevo: strmá cesta vás doveče do půvabné krkonošské vesnice Křížlice. Můžete jet také druhou stranou, přes Poniklou a Jestřabí. Připravíte se však o překrásný pohled na malebné kopce a louky s pohledem na Přední a Zadní Žalý s dominantou evangelického kostela. Křížlice dnes tvoří součást obce Jestřabí; první zmínky o osídlení jsou již z roku 1492. V reformační době byla obec evangelická, po Bílé hoře byla i zde, jako všude v českých zemích, snaha o rekatolizaci obyvatel.

Ta však nebyla příliš úspěšná: brzy po vydání Tolerančního patentu v roce 1781 se v Křížlicích scházejí evangelíci ze širokého okolí; již v roce 1782 založili sbor, jehož členové se přiklonili k augsburskému (luterskému) vyznání. V té době patřili do křížlického luterského sboru i luterští evangelíci ze vzdáleného Libštátu a Spálova.

Toleranční modlitebna, podobná tehdejším povoleným modlitebnám, jak je známe i odjinud, byla postavena v roce 1786 za vsí, bez věže. Ta byla přistavěna v roce 1878 a zvonění zvonů se od té doby rozléhá nad horskými stráněmi a údolími. Vnitřní vybavení kostela odpovídá původní modlitebně, s kazatelnou nad oltářem a s typickou luterskou „zahrádkou“.

Také dřevěné galerie a lavice pamatují staré časy. Varhany byly na kůru umístěny později. Hřbitov, který se rozkládá kolem kostela pochází také z toleranční doby a podnes slouží svému účelu. Nedaleká výstavná fara s mansardovou střechou byla postavena v roce 1871 a dnes je využívána k rekreaci. Stará evangelická škola pod kostelem je oblíbeným místem pro pořádání letních i zimních pobytů mládeže.

Od roku 1918 je sbor součástí Českobratrské církve evangelické (ČCE). Za zmínku stojí, že ve válečných letech byly Křížlice součástí Třetí říše – přesto však zde bylo Slovo Boží hlášáno česky, a to bylo velkou posilou pro mnohé. Po druhé světové válce začali i evangelíci z Křížlic odcházet do měst, ale do svého sboru se vždy rádi vracejí.

KOSTEL

STARÁ EVANGELICKÁ ŠKOLA

LIBŠTÁT

L Městečko Libštát, rozložené po obou březích říčky Olešky, se připomíná již v roce 1322. Od roku 1525 je již nazýván městečkem. Dnes má asi 1013 obyvatel a je součástí mikroregionu Pojizeří. Evangelická tradice zde byla velmi silná. V dobách pronásledování se tajní evangelíci scházeli po domech a odolali i násilné rekatolizaci. Po vyhlášení Tolerančního patentu Josefa II. v roce 1781 se většina evangelíků (117 rodin) přihlásila k helvetskému (reformovanému) vyznání, několik rodin k vyznání luterskému.

Stavba modlitebny na sebe nenechala dlouho čekat. Byla prostá; jinak to ani nebylo povoleno. Musela stát na kraji vesnice, nesměla mít věž ani ozdobná okna. Byla postavena v novoklasicistním stylu a je krásná ve své prostotě. Slouží od roku 1787 do dnešních dní. Na původních dřevěných dveřích čteme biblický text: „Aj! Soudce již před dveřmi stojí!“ A letopočet 1786 – rok začátku budování modlitebny.

Brzy došlo také na stavbu fary vedle kostela, bylo to v roce 1789. Hřbitov, založený v roce 1856 vlastní sbor dodnes, pečuje však o něj obec. Je zde pochován bývalý místní farář Slavomil Daněk, který odešel v roce 1921 na nově zřízenou Husovu bohosloveckou fakultu. Stal se významným profesorem Starého zákona.

Rodiny augsburského vyznání patřily k nejbližšímu luterskému sboru v Křížlicích. Věřící se scházeli v rodinách, někdy též užívali modlitebnu sboru helvetského vyznání. Teprve

v roce 1838 jim byla povolena stavba vlastní modlitebny ve stráni nad říčkou Oleškou. Kostel byl posvěcen v roce 1842, později byla přistavena dřevěná zvonice pro 3 zvony (darované z Drážďan) a založen hřbitov.

Po vzniku Českobratrské církve evangelické (ČCE) v roce 1918 se oba sbory spojily a dnes se konají bohoslužby jen v modlitebně, původně postavené pro věřící helvetského vyznání. Bývalá luterská modlitebna zvolna chátrá a na hřbitově se již nepohřbívá. Přesto jsou snahy o její zachování. Modlitebna se zvonicí a hřbitovem je památkově chráněna a v roce 2001 byla prohlášena kulturní památkou.

K farnímu sboru v Libštátě patří ještě kazatelská stanice ve Spálově, malé obci nedaleko Železného Brodu. Evangelíci augsburského vyznání zde v roce 1888 postavili kapli, která sloužila do 80. let minulého století; pak však zpusťla a měla být zbourána. Po roce 1989 se však dočkala záchrany díky místním nadšencům a chalupářům (akademický malíř Vladimír Veselý založil hudební a výtvarné Spálovské babí léto, které se během let stalo kulturním pojmem a jež podporuje i město Semily). Od roku 1995 se v kapli také opět konají bohoslužby.

Připomeňme si ještě památný strom nedaleko spálovské kaple – 200 let starou lípu srdčitou.

MODLITEBNA LIBŠTÁT

BÝVALÁ
LUTERSKÁ
MODLITEBNA

NOVÉ MĚSTO POD SMRKEM

LVe východní části Frýdlantského výběžku, pouhé 4 km od polských hranic leží v nadmořské výšce 465 metrů Nové Město pod Smrkem. Je městem od roku 1584, kdy je založil tehdejší majitel panství Melchior z Redernu pro nové osadníky, kteří přicházeli dolovat cín a jiné barevné kovy. A Smrk v názvu města napovídá, že se nacházíme nedaleko nejvyšší hory Jizerských hor (1124 m).

Původní obyvatelstvo zde bylo převážně německé. V 19. století se začal rychle rozvíjet textilní průmysl, město rostlo; na jeho osudech se ovšem podepsaly obě světové války. Dnes se město se 4000 obyvatel příznivě rozvíjí. Velký podíl na tom má jistě krásná okolní krajina a rozvoj turistiky.

Místní evangelíci augsburského vyznání velmi stáli o to, aby se mohli stát samostatným sborem s vlastním kostelem. Není bez zajímavosti, že kostel sv. Kateřiny z roku 1607 byl původně evangelický; teprve v roce 1652 byl přesvěcen na katolický.

Své rozhodnutí vybudovat si vlastní kostel vložili členové tehdy ještě kazatelské stanice do rukou mladého architekta Otto Bartninga, který se později proslavil mnoha významnými církevními i světskými stavbami.

Lutherův hrad, jak se kostel nazýval podle známé Lutherovy písně „Hrad přepevný je Pán Bůh náš“ se začal stavět v roce 1911. Nešlo však jen o kostel; podle Bartningova plánu byl vybudován na tehdejší dobu moderní a velmi účelný soubor navzájem propojených budov včetně sborového sálu a prostorné fary. Stavba byla posvěcena 11. srpna 1912. Samostatný farní sbor Německé evangelické církve v Novém Městě pod Smrkem byl ustanoven v roce 1928.

Obě války zamíchaly osudy mnoha lidí, zejména v pohraničí. Po skončení druhé světové války museli němečtí obyvatelé odejít a kostel převzala Českobratrská církev evangelická (ČCE). Novými členy sboru se stali repatrianti z Volyně a z polského Zelowa, ale lidé přicházeli i odjinud. Nově vznikající sbory v bývalém německém pohraničí vytvářely pestrá společenství, často jistě s mnoha problémy. Některé zanikly, jiné se udržely. K těm patří i sbor ČCE v Novém Městě pod Smrkem.

CÍRKEV BRATRSKÁ (CB)

LIBEREC

CÍRKEV BRATRSKÁ

L Sbor Církve bratrské (původně Jednoty Českobratrské) v Liberci vznikl v roce 1945 v důsledku poválečného uspořádání Československa odsunem německého obyvatelstva z pohraničí. Z popudu Zemského úřadu v Praze odešly tři rodiny z Písku do Liberce v rámci osídlování pohraničí. Z tohoto malého společenství vznikl dnešní sbor o počtu 263 členů (se stanicemi). Sbor má stanice v Jilemnici, v Novém Městě pod Smrkem, v Jablonci nad Nisou. Sborová stanice v Novém Městě pod Smrkem vznikla návratem exulantů v roce 1945 z polského Zelowa, kam odcházeli čeští evangelíci v pobělohorské době.

Menší duchovní práce se pomalu rozvíjí také v Chrástavě, Frýdlantě, Smržovce a v Semilech.

Jak sbor rostl, snažil se v sedmdesátých a osmdesátých letech stavět novou modlitebnu s příslušným sborovým zázemím. Jenže v období socialismu (kromě krátkého období po roce 1968) bylo zakázáno stavět sakrální objekty jako solitérní novostavby, a už vůbec ne ve významných městských lokalitách. Liberecký sbor CB tedy po mnoha peripetiích zakoupil v polovině roku 1989 vilový objekt s možností přístavby kaple a společenského zázemí sboru. Vlastní stávající objekt, ke kterému byla v roce 1980 dostavěna přístavba, byl prvním objektem zástavby Keilova vrchu obytnými „vila domy“. Byl vystavěn ve stylu pozdní neorenesance. Je situován ve svažitém terénu, jako trojpodlažní, s terasou v úrovni půdního prostoru a věže.

Autorem architektonického návrhu je ing. arch. Pavel Vaněček. Právě charakter hmotového řešení stávajícího objektu s výraznou věží byl inspirací pro řešení dostavby kaple a zázemí. Princip věže o půdorysném profilu 4x4 m se stal základem hmotové kompozice celého souboru. Jde o jakýsi „rozhovor tří věží“. Nízkou věžičkou se vstupuje do haly, pod střední věží je umístěn stůl Páně, ambon a kříž, kde se využívá symbolu světla, a ve stávající třetí věží je meditační prostor s víceúčelovým využitím.

Vlastní kaple je prostorově i interiérově koncipovaná tak, že vychází z hmoty objektu. Je dominantně koncipovaná na diagonálu. Ústřední prostor s umístěním stolu Páně, ambonu (kazatelny) a kříže je situován pod věží, odkud je také

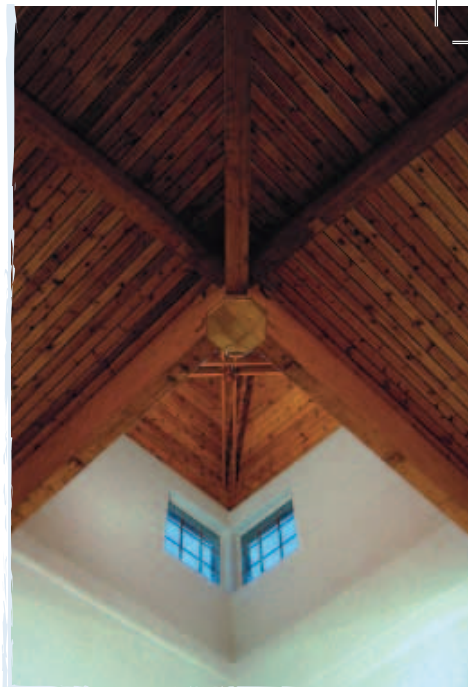
přímo osvětlen. Je stupňovitě řešen, také slouží při bohoslužbách i pro pěvecký sbor, či hudební skupiny.

Nízkou věží (zádveřím) se vstupuje do haly s boční šatnou a hygienickým zařízením a bezbariérovým vstupem do hlavní kaple. Prostor kaple se dá zvětšit o malý sál, oddělený posuvnou stěnou. Z haly vede vyrovnávací schodiště do úrovně presbyterny a malého sálu. Bezbariérový vstup do presbyterny a dalších „horních“ místností je umožněn také vnější cestou (rampou) kolem objektu. Na presbyternu, která je řešena jako variabilní prostor (místnost pro matky s dětmi, s velkým průběžným oknem do kaple), navazuje kuchyň pro podávání občerstvení, dále dětská klubovna pro nedělní školu, archiv a knihovna. Propojení nového sborového areálu se stávajícím objektem je umožněno chodbou spojující podesty obou schodišť.

S klasickými varhanami se kvůli nákladům počítá v budoucnosti. Elektrofonické varhany jsou použity s „chrámovým“ zvukem. Při zpěvu pěveckého sboru je využívána fyzikální akustika. U mluveného slova se využívá elektroakustika – kvůli srozumitelnosti a zejména kvůli dálkově řízenému systému sluchátek pro starší a nedoslýchavé.

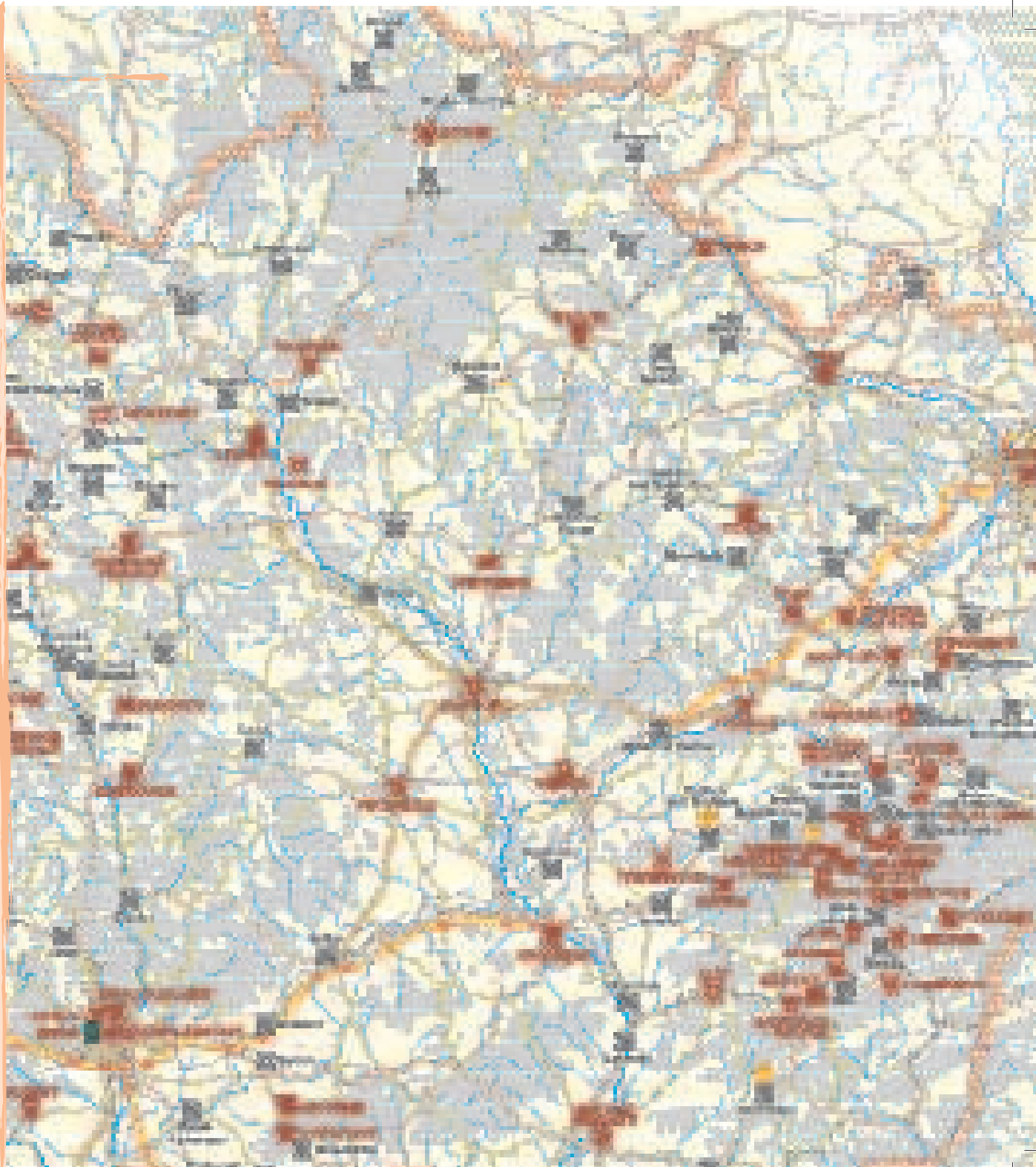
Stůl Páně je dílem akademického sochaře Jiřího Seiferta. Materiál dub, masiv, povrch přírodní, matný. Ambon je z dubového masivu, strukturální opracování v kombinaci s hladkým povrchem. Kříž je z dubového masivu se strukturálním povrchem. Lavice jsou zabudované, bočnice jsou z italského terazza, čalouněná sedadla i opěradla. Na elektrofonických varhanách umístěných na diagonále proti stolu Páně, je tapiserie se starokřesťanským motivem dvou ryb a pěti chlebů. Autorem je výtvarnice Zdena Šafka.

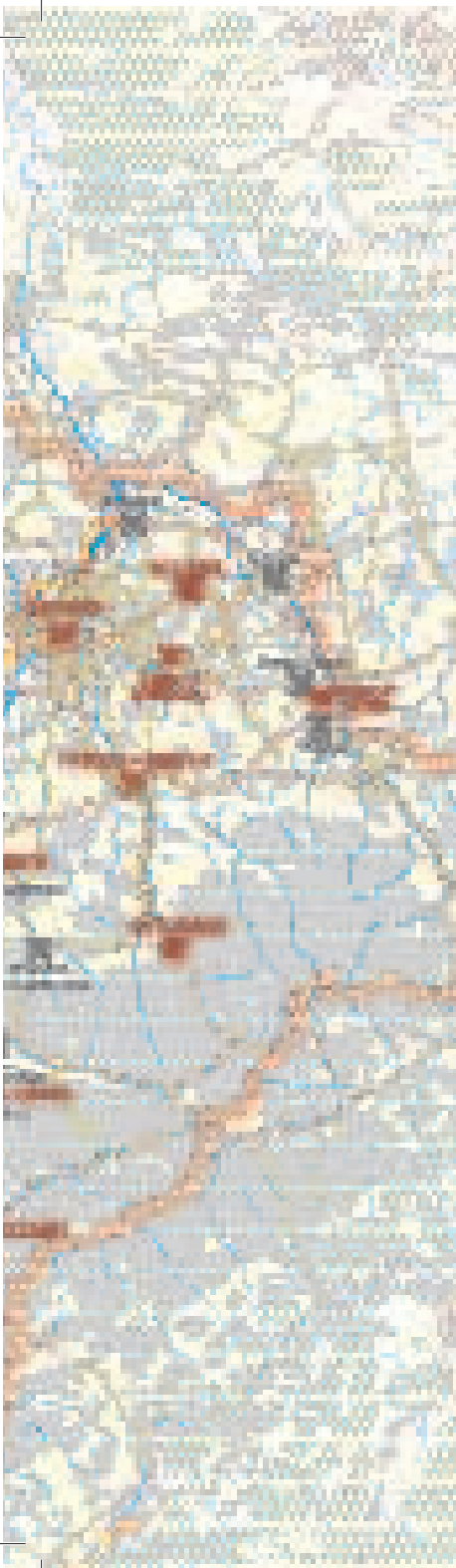
Autorkou orientačního designu je výtvarnice Jaroslava Antošová ve spolupráci s architektem Pavlem Vaněčkem. Na malé vstupní věží jsou umístěny nápisy ze dvou pohledových stran s křesťanskými symboly na rozích nadpraží sloupů. Symbol reformace – kalich, symbol Církve bratrské, kryptogram, A, Ω a desky zákona. Nad vstupem do sálu jsou umístěny symboly svátostí – křtu a Večeře Páně.

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

Nejvýchodnější kraj České republiky měří 5427 kilometrů čtverečních a na tomto území žije 1 247 370 obyvatel. Je to druhý nejvyšší počet obyvatel ze všech krajů.

Na severu hraničí Moravskoslezský kraj se dvěma polskými vojvodstvími Opole a Slezsko, na severovýchodě s Žilinským krajem ve Slovenské republice, na jihu se Zlínským krajem a na západě s krajem Olomouckým. Je rozdělen do šesti okresů: Bruntál, Opava, Nový Jičín, Ostrava město, Karviná a Frýdek Místek. V kraji jsou čtyři euroregiony: Beskydy, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko.

Je to hornatý kraj; směrem na západ se prostírá Hrubý Jeseník s nejvyšší horou Praděd (1492 m). Ten je společnou nejvyšší horou Moravskoslezského a Olomouckého kraje. Na východ leží Moravskoslezské Beskydy s Lysou horou (1323 metry) a Radhoštěm a na jihozápadě najdeme Nízký Jeseník a Oderské vrchy. Lesy zabírají 35 procent rozlohy kraje. Oblast kolem Ostravy zasahuje nejjižnější výběžek Slezské nížiny – Opavsko-ostravská pánev.

Z řek je nejznámější Odra, která pramení v Oderských vrších, cestou přibírá Opavu a Ostravici a při ústí Olše opouští naši republiku. V kraji jsou tři Chráněné krajinné oblasti (CHKO): Beskydy, Jeseníky, Poodří. Moravskoslezský kraj je bohatý nejen na přírodní krásy; najdeme zde také mnoho zajímavých a historicky cenných hradů a zámků – Sovinec, Hukvaldy, Starý Jičín, Fulnek a další. Za zmínku stojí i města jako Nový Jičín nebo Opava či Štramberk.

Je zde ovšem také Ostravsko, největší průmyslové centrum České republiky s metropolí Moravskoslezského kraje – Ostravou. Neměli bychom zapomenout ani na slavné rodáky: Sigmunda Freuda, Františka Palackého, Petra Bezruče, Johanna George Mendela a také Emila Zátopka.

Českobratrská církev evangelická (ČCE) má i ve zdejších kraji své farní sbory. Navštívíme Český Těšín, Hodslavice, Krnov, Ostravu a Suchdol nad Odrou. Každý sbor má svůj příběh...

ČESKÝ TĚŠÍN

Český Těšín sdílí od roku 1920 osud státními hranicemi rozděleného, kdysi sice dvojjazyčného, ale přece jen jednoho města. Leží na levém břehu řeky Olše na okraji Ostravské pánve v nadmořské výšce 270 metrů a žije v něm 25 573 obyvatel. Je obklopen několika přehradami a z měst má nejbližše do polského Cieszyna. Má několik NEJ: největší a nejfrekventovanější přechod do Polska, nejvýznamnější centrum polské menšiny v České republice a nejmenší počet historických památek v rozděleném městě. Zůstalo zde sice Muzeum Těšínska, Muzejní knihovna Silesia, nádraží košicko-bohumínské dráhy z poloviny 19. století; většina historických památek se však nachází na polské straně. S tím vším se Český Těšín musel během let vyrovnávat; zanedbatelné nebyly ani národnostní poměry mezi Čechy, Poláky a Němci. Nakonec byla v roce 1938 česká část Těšínska připojena k Polsku a město se formálně sjednotilo, aby bylo 1. září 1939 zabráno německou armádou a stalo se součástí Velkoněmecké říše. Nejtiživěji dopadla tato neblahá situace na židovské obce v obou částech Těšína: synagogy byly vypáleny a židovští obyvatelé odvezeni do vyhlazovacích táborů.

Po válce se život v této složité národnostní a politické situaci jen těžko dostával do běžných kolejí. V posledních letech dochází k vzájemnému sblížování obou částí města a k přeshraniční spolupráci, podpořené také společným členstvím v Evropské unii.

Rozdělení Těšína v roce 1920 způsobilo těžkosti i církvím. Katolická církev měla v české části jeden kostel z roku 1894, zasvěcený Srdci Ježíšovu, evangelíci o svůj kostel přišli. V roce 1922 byl povolen český evangelický sbor, který vstoupil do Českobratrské církve evangelické (ČCE), ale přál si zůstat při augsburské konfesi. Po druhé světové válce získal obnovený sbor ČCE kostel po Německé evangelické církvi. Tato funkcionalistická stavba má charakter baziliky a byla postavena v roce 1927 podle návrhu architektů Koziela a Schöna. Byla při něm postavena i pěkná fara. Celý areál užívá do dnešní doby farní sbor ČCE v Českém Těšíně. V posledních letech byly přistaveny ještě prostory pro přednáškovou činnost a ubytování mládeže.

HODSLAVICE

V Podbeskydské pahorkatině, na jižním okraji přírodního parku Kojetín, se táhne podél potoka Zrzávka obec Hodslavice. Prochází jí silnice spojující Nový Jičín a Valašské Meziříčí. Je zde krásná kopcovitá krajina, hojnost lesů, ale také polí a luk. Sama obec leží v nadmořské výšce 337 metrů a žije zde přes 1700 obyvatel.

První zmínky o Hodslavicích jsou z roku 1411 z doby panování Lacka z Kravař. Tradice v kraji byly husitské a evangelické. Památný dřevěný kostelík v Hodslavicích, jeden z nejstarších na Moravě, byl vybudován husity nebo Jednotou bratrskou (jako datum vzniku bývá udáván rok 1551). Teprve později byl pokatolštěn. Pobělohorská doba byla dobou těžkého útlaku, zejména od olomouckých jezuitů. Tajní evangelíci se scházeli v lesíku Domorac, v Mořkově u mlynáře, na Štramberku měli Bibli ukrytou ve včelíně.

Po vyhlášení Tolerančního patentu se evangelíci přihlásili k augsburskému vyznání. Sbor byl ustaven v roce 1782 a bohoslužby se nejprve konaly ve stodole. Malá dřevěná toleranční modlitebna byla postavena hned v roce 1783; chatrná stavba však dlouho nevydržela. K výstavbě nové kamenné modlitebny bylo přistoupeno v roce 1813. Tehdy byl položen základní kámen kostela na mírném návrší nad vesnicí. Slavnostně posvěcena byla v roce 1819. Nad vstupními dveřmi byla v roce 1851 postavena čtyřboká věž s cibulovitou vížkou,

v apsidě byla rozšířena okna. Kručta nad vchodem pochází z 19. století. Nedaleko bývalé modlitebny stojí stará evangelická škola. Vedl ji od roku 1786 nejprve ve vlastním domku Jiří Palacký, otec Františka Palackého, našeho slavného historika.

Na začátku 20. století byla evangelická škola přebudována na sborový dům; zvenějšku byla ovšem zachována v původní podobě. Dlouholetým kurátorem hodslavického sboru byl Josef Hromádka, otec pozdějšího významného teologa a profesora Evangelické teologické fakulty v Praze Josefa L. Hromádky. Sál ve sborovém domě je upraven jako jeho pamětní síň. Moderní faru na zahradě sboru postavili hodslavičtí ve dvacátých letech 20. století.

Rodný dům Františka Palackého je dnes národní kulturní památkou. V blízkosti dřevěného kostelíka stojí na malé návsi Palackého pomník z roku 1948, dílo profesora Vladimíra Navrátila. Na protější straně můžeme vidět římskokatolický kostel Nejsvětějšího srdce Ježíšova, postavený v novorománském slohu v roce 1907.

KOSTEL S FAROU

KRNOV

Krnov leží na severovýchodě České republiky a je vlastně za horami, jakoby oddělen Hrubým a Nízkým Jeseníkem od ostatní země. Na soutoku Opavy a Opavice, pár kilometrů od polských hranic, leží v nadmořské výšce 316 metrů město s 25 000 obyvateli.

Krnov má starou a bohatou historii. O městě se mluví již ve 13. století. Je důležitou křižovatkou obchodních cest, dostává výsadu městských hradeb; jejich torzo můžeme vidět i dnes. V roce 1377 bylo tehdejší opavské knížectví rozděleno a vzniklo knížectví krnovské. V této době začala také kolonizace, převážně německá. Na začátku 16. století, za Hohenzollernů z Ansbachu, bylo v Krnově vybudováno pozdně gotické knížecí sídlo s renesančními prvky. Zámek se stal významnou dominantou města. Později se krnovského knížectví ujal Jan Jiří Krnovský, jemuž byl po bělohorské bitvě konfiskován majetek pro účast na stavovském povstání. Krnovské knížectví koupil v roce 1631 Karel z Lichtenštejna, kterému už patřilo knížectví opavské. Tuto oblast držel až do roku 1945, kdy mu byla odebrána československým státem.

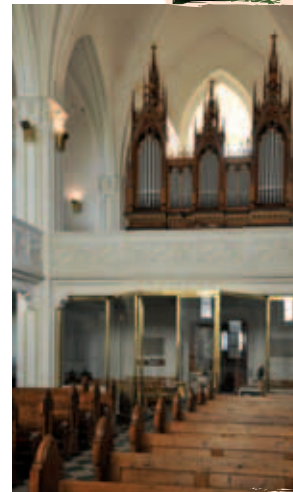
Příznivým obdobím bylo pro Krnov 19. století. Rozvíjel se zde textilní průmysl a od sedmdesátých let 19. století se začala prosazovat varhanářská výroba bratří Riegrů, která je dodnes proslulá i ve světě. Ve městě vznikalo mnoho pěkných veřejných budov i továrnických vil, které stavěli významní architekti z Rakouska-Uherska i z Německa. V době Mnichova v roce 1938 se většina obyvatel hlásila k německé národnosti a ve druhé světové válce patřil Krnov k Velkoněmecké říši se všemi poválečnými důsledky. V roce 1945 bylo město bombardováno.

Bohužel také 70. a 80. léta minulého století a období komunistické normalizace připravila Krnov o řadu hodnotných historických památek. Zmíníme se o farním kostele sv. Martina, původně gotickém, barokně přebudovaném v osmdesátých letech 18. století, s cennými renesančními náhrobký. Kostel sv. Benedikta

je nejstarší dochovaná stavba tohoto typu v Moravskoslezském kraji. Jeho základy pocházejí z první poloviny 13. století, archeologické výzkumy odhalily vzácné nástěnné malby. Kostel patří mezi kulturní památky. V kostele u kláštera minoritů najdeme krásné fresky z roku 1765 od Josefa Sterna. Nad Krnovem, na vrchu Cvilíně, je odedávna poutní místo s kostelem Panny Marie Sedmiboletné a s křížovou cestou. Na vrcholu kopce stojí také rozhledna s krásnými výhledy do okolí.

Evangelický kostel na dnešním Husově náměstí je trojlodní neogotická stavba ze začátku 20. století. Projekt podle architekta Franze Blasche uskutečnil stavitel Ernst Latzel, varhany pocházejí z místní varhanářské firmy Rieger a Klos; kostel sloužil až do roku 1945 Německé evangelické církvi. Po odchodu německých obyvatel jej nějakou dobu užívala Církev Československá husitská (ČČSH). Farní sbor Českobratrské církve evangelické (ČCE), který kostel převzal, byl ustaven 1. ledna 1949. V 70. letech minulého století mohl být kostel díky mnohé pomoci rekonstruován a 9. července 1978 byl znovu slavnostně otevřen. Evangelický kostel tvoří se svou 52 metrů vysokou věží jednu z dominant Krnova a je duchovním domovem malému, ale živému sboru.

Stojí za zmínku, že Krnov si v letech 2008–2009 vysloužil pojmenování Město stromů za to, s jakou péčí se stará o městskou zeleň.

OSTRAVA

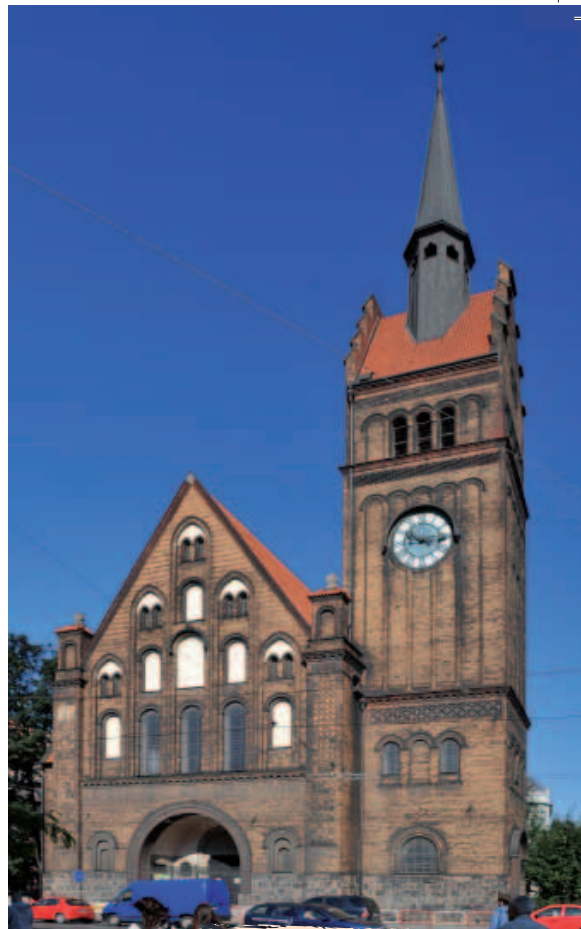
Město Ostrava je hlavním a statutárním městem Moravskoslezského kraje. Leží v Ostravské pánvi jižně od Opavské pahorkatiny v nadmořské výšce 208–334 metrů. V celé obrovské průmyslové aglomeraci žije asi 312 000 obyvatel. Je to specifická oblast svou rozlohou, vysokou koncentrací průmyslu a ostatně celou svou historií.

Kdysi zde vyrostla malá osada na jantarové stezce nad řekou Ostrá (Ostravice); odtud nese město i svůj název. Léta náleželo k hukvaldskému panství olomouckých biskupů. Později se rostoucí obec rozkládala i na soutoku Opavy s Odrou a byla rozdělena na Moravskou a Slezskou Ostravu. Město se ve středověku příznivě rozvíjelo, úpadek nastal v období třicetileté války.

V roce 1763 objevil klimkovický mlynář Jan Augustin v údolí Burňa ve Slezské Ostravě kamenné uhlí. Těžit se však začalo až v osmdesátých letech 18. století. Objevují se zde jména Wilczkové (majitelé slezsko-ostravského panství), Rothschildové a habsburští těšínští arcivévodové. V roce 1828 založil olomoucký arcibiskup Rudolf Jan ve Vítkovicích hutě. Následoval prudký průmyslový rozvoj města, k Ostravě se připojovaly okolní vesnice, objevovaly se haldy. V roce 1924 vznikla Velká Ostrava. Významnou dominantou města je Nová radnice z roku 1930 s věží vysokou 85 metrů, dílo architekta Karla Kotase. Z historických památek si připomeňme římskokatolický kostel sv. Václava, který je považován za nejstarší dochovanou stavební památku v Ostravě. Katedrála Božského Spasitele z roku 1889 je druhý největší kostel na Moravě. Navštívit můžeme také Slezskoostravský hrad. Za druhé světové války byly některé části Ostravy v polském nebo německém záboru.

Dnes najdeme na území Ostravy rekultivovaná území a pěkné parky. Město však trápí znečištěné ovzduší. Chráněná přírodní území jsou Polanský les a Polanská niva. V Ostravě jsou čtyři stálá divadla, Janáčkova konzervatoř a Janáčkova filharmonie a také Ostravská univerzita.

Československá církev evangelická (ČCE) má v Ostravě jeden sbor. Po Německé evangelické církvi získali evangelíci monumentální Kristův kostel z rezného zdiva a asymetricky postavenou věží, který sdílí společně se Slezskou evangelickou církví. Kostel byl postaven na začátku 20. století a je ojedinělým dílem architektů Ludwiga Faigla a Karla Trolla z Vídně. Farní sbor ČCE v Ostravě byl ustaven v roce 1919. O několik let později byl v blízkosti německého Kristova kostela vybudován sborový dům s velkým Třanovského sálem a příslušnými pomocnými místnostmi, s bytem pro kazatele i s několika nájemními byty; stavba je dílem stavitelů Emila Ženatého. Druhý sbor ČCE byl v Ostravě-Vítkovicích. V roce 1999 byly oba sbory sloučeny v jeden.

ŠUCHDOL NAD ODROU

Suchdol nad Odrou je městys, ležící v okrese Nový Jičín, poblíž Moravské brány a Chráněné krajiny (CHKO) Poodří a má kolem 2500 obyvatel. Obcí protéká Kletenský potok, který se vlévá do Odry. I když Suchdol leží v nadmořské výšce 272 metrů, je zde poměrně drsné podnebí, protože kraj je otevřen k severu. Leží na kdysi významné jantarové stezce mezi Dunajem a Vislou, která vedla po levém břehu Odry. Slovanskou osadu ze 13. století zničil nájezd Tatarů. Ve 14. století sem začali přicházet kolonisté, převážně němečtí. Panství vlastnili pánové z Kravař, ale majitelé se rychle měnili. Největší utrpení zažili obyvatelé Suchdola a okolí během třicetileté války. Střídala se zde císařská vojska, Švédové a Dánové, v roce 1624 zahubil většinu obyvatel mor. V letech 1653–1828 ovládal panství rod Serenyiů. Za napoleonských válek přišly další pohromy. Vojáci se zde opět střídali, po nešťastné bitvě u Slavkova zavlekli do kraje tyfus.

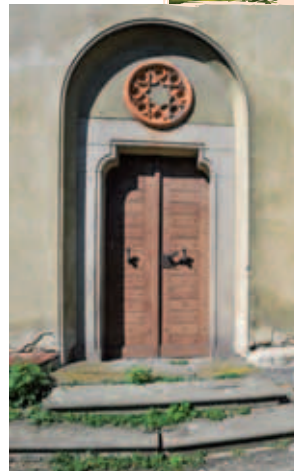
Pro tajné evangelíky znamenala pobělohorská doba náboženské pronásledování. Členové Jednoty bratrské v okolí Suchdola se díky přesvědčení Kristiána Davida ze Ženklaavy rozhodli opustit své domovy a najít lepší místo k životu. Toho se jim dostalo na panství hraběte Mikuláše Zinzendorfa v Horní Lužici, který byl přesvědčený luterán a který se uprchlíků ujal. Na jeho panství vyrostlo město Ochranov (Herrnhut), kde 13. srpna 1727 vznikla obnovená Jednota bratrská. Díky své misijní činnosti začali brzy být její členové známi i ve světě jako Moravští bratři. Po vyhlášení Tolerančního patentu se tajní evangelíci, kteří se ze Suchdola neodstěhovali, přihlásili ke svému vyznání. Roku 1782 zde byl ustaven sbor a brzy zbudována i modlitebna.

V pozdějších letech se poměry v kraji pomalu klidnily. Suchdol se stal důležitou železniční stanicí, byla vytvořena obecní samospráva. Po vzniku Československa zde byly silné tendence založit vlastní „Sudetenland“. Ve dvacátých letech 20. století sem přišly železničářské rodiny a několik rodin ze Zelowa. Po vzniku

Protektorátu Čech a Moravy se také Suchdol stal součástí Velkoněmecké říše. Nádražím projížděly vlaky s vězni do koncentračních táborů a tudy se také po válce někteří vraceli. Jejich utrpení připomíná pamětní deska na suchdolském nádraží.

Po roce 1945 začali do kraje přicházet noví obyvatelé, zejména z Valašska. Němci museli republiku opustit. Farní sbor Českobratrské církve evangelické (ČCE) byl potvrzen 20. prosince 1946. Začátky byly těžké. Ani pozdější doba, spojená s kolektivizací vesnic, nepřinesla klid k práci. Suchdolští evangelíci se scházeli na faře ve sborové místnosti. Velký kostel, který dříve patřil německé luterské církvi, byl sboru jen propůjčen. V Suchdole jsou dva kostely. Luterský byl postaven v padesátých letech 19. století významným rakouským architektem Ludwigem Försterem v novoklasicistním stylu. Teprve nedávno byl převeden do majetku sboru. Dnešní katolický kostel sv. Kateřiny z 16. století byl původně evangelický. Je na něm dokonce pamětní deska, že zde kázal J. A. Komenský v letech 1618–1621. Oba kostely se řadí mezi kulturní památky, stejně jako dnešní katolická fara z roku 1739, která ovšem chátrá. K památkám patří i výpravní budova železniční stanice. V obci jsou dvě muzea – Muzeum obce Suchdol nad Odrou a Muzeum Moravských bratří, pečlivě spravované, v němž jsou zachyceny osudy Jednoty bratrské a jejich členů.

V roce 2008 slavili suchdolští evangelíci 150. výročí postavení kostela. Díky spojeným silám z domova i z ciziny je dnes jejich kostel důstojným místem, připomínajícím, že „čas kostelů ještě nevypršel“.

SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ AUGSBURSKÉHO VYZNÁNÍ (SCEAV)

BOHUMÍN

Město v jižním Slezsku v Těšínském knížectví při pravém břehu Odry, po rozdělení Těšínska připadlo Československu, v letech 1938 až 1939 Polsku a do konce druhé světové války Německu. Jde o dvojměstí (Starého) Bohumína a obce Šunychl / Schönichl, která se bouřlivě rozvíjela po zřízení Ferdinandovy Severní dráhy v roce 1847. Šunychl s přilehlými obcemi získal v roce 1924 statut města s názvem Nový Bohumín, ke sloučení se (Starým) Bohumínem došlo roku 1973; dvojměstí pak podrželo název Bohumín. V obou městech byl zhruba třetinovými podíl německého obyvatelstva, které bylo po druhé světové válce většinou odsunuto, dnes má Bohumín 22 704 obyvatel.

Bohumínský Augsburský/slezský evangelický sbor povstal z přestupového hnutí slezských Němců a Poláků na konci 19. století, církevní práci započal augsburský sbor v Orlové na sklonku roku 1887 a v následujícím roce byl založen filiální sbor luterského sboru v Orlové. Roku 1888 se zdejší evangelíci ustanovili jako kazatelská stanice evangelického sboru v Orlové, a v tomto roce vykázali 181 účastníků. Místním evangelíkům ředitelství Severní dráhy zapůjčilo ke konání bohoslužeb školní světnici, ale poněvadž byla drážní škola zanedlouho přeložena, museli se shánět po nové shromažďovací místnosti. Městská rada jim odmítla půjčovat místnost ve škole, nějaký čas proto existovali v pronajatých prostorách v hostinci Moritze Saffiera. Záhy uvažovali o stavbě vlastního kostela. Bohoslužby se konaly 1. neděli v měsíci a na Velký pátek celkem 13krát ročně.

Na přímělu moravsko-slezského evangelického superintendenta faráře Dr. Theodora Haase a podpory spolků i jednotlivců byla zahájena stavba evangelického kostela. Pozemek na jeho stavbu věnoval hrabě Heinrich Larisch-Mönnich a 12. srpna 1900 byl položen základní kámen chrámu v dnešní Štefánikově ulici. Jednalo se o jednoduchý novogotický kostel z červených cihel postavený na půdorysu latinského kříže, s věží, který podle plánů brněnského architekta Julia Leischniga vystavěl místní stavitel Josef Berg. Celkové náklady na stavbu se pohybovaly ve výši zhruba 60 tisíc korun. Část potřebných finančních prostředků kromě obecního

zastupitelstva, místních průmyslníků a věřících darovali také věřící z Nizozemí, Německa, nejvíce však přispěl Spolek Gustava – Adolfa. Chrám byl posvěcen v roce 1901 a 15. října 1913 dostal zvony; této slavnosti se zúčastnili i bohumínští starokatolíci, kteří chrámu užívali ke svým bohoslužbám.

Po vzniku Československa se filiální sbor spolu se svým mateřským sborem připojil ke Slezské evangelické církvi, v roce 1922 se stal samostatným a o čtyři roky později vedle kostela (v dnešní Masarykově ulici) vystavěl faru. Jak stojí v pamětní knize města Bohumína z roku 1925, evangelický farní úřad v Novém Bohumíně tehdy pečoval asi o 1000 farníků. Ti byli ze dvou třetin Němci a takřka z jedné třetiny Poláci.

Během druhé světové války sbor prakticky zanikl, kostel byl předán Německé evangelické církvi a po válce zabaven jako konfiskát. Slezské evangelické církvi byl vrácen až na počátku sedmdesátých let, v roce 1974 proběhla jeho generální oprava, která mu dala nynější podobu. Fara byla opravena až v roce 1991.

Evangelíci české národnosti v rámci orlovského sboru se po vzniku Československa osamostatnili a v roce 1924 vytvořili farní sbor hlásící se k Českobratrské církvi evangelické (ČCE). Již od roku 1923 přitom v Bohumíně jednou měsíčně probíhaly české evangelické bohoslužby, které se konaly v kreslárně české školy, v roce 1933 byla vytvořena kazatelská stanice sboru ČCE v Orlové. S výjimkou válečného období, kdy sbor v Orlové fakticky zanikl, kazatelská stanice trvá dodnes, naposledy se scházela v propůjčeném kostele Slezské evangelické církve. V současnosti se bohoslužby nekonají.

První starokatolické bohoslužby vykonal v roce 1904 farář Erhart z Mährisch Schönbergu / Šumperku, přestoupilo 72 osob převážně německé národnosti. Později došlo k vytvoření filiálního sboru starokatolické obce ve Friedlandu an der Mohra / Frýdlantu nad Moravicí (dnes Břidličná); obec se někdy nazývala Olmütz – Friedland – Oderberg / Olomouc – Břidličná – Bohumín. V Bohumíně se bohoslužby konaly 6–8 krát ročně v evangelickém kostele. Starokatolická filiální obec zanikla v souvislosti s odsunem německého obyvatelstva po druhé světové válce.

SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ AUGSBURSKÉHO VYZNÁNÍ (SCEAV)

NÁVŠÍ

M Jedeme-li vlakem z Českého Těšína nebo z Trince do Žiliny, v Návsí u Jablunkova najdeme před slovenskou hranicí poslední evangelický toleranční kostel ve vsi Návsí (386 m n.m. 3789 obyvatel). Sbor zde byl založen v roce 1791, byť se již v 16. století všechen lid Těšínského knížectví přiklonil k augsburskému vyznání a všechny kostely byly evangelické.

V době protireformace se evangelici na Jablunkovsku scházeli na tajných bohoslužbách v beskydských lesích, v Dolní Lomné na místě zvaném Kostelky, kde se dnes nachází skromný památník.

Kromě dřevěného kostela byla hned na počátku postavena i dřevěná budova pro evangelickou školu a zahájila se také výstavba zděné fary. V roce 1808 byla na místě původní školy vybudována zděná škola, která se v roce 1869 stala veřejnou a od devadesátých let minulého století slouží ke školicím i rekreačním pobytům pro širokou veřejnost.

Tato kulturní památka nese v současné době název Sborový dům Emaus. Najdeme v ní pět pokojů s celkem dvaceti lůžky a dvě společenské místnosti.

Dřevěný kostel byl v roce 1820 nahrazen stávajícím kostelem, k němuž byla v roce 1849 dostavěna věž. Jednoduchý kostel v empírovém stylu má kapacitu, včetně galerií, 600 lidí. Jeho zvláštností jsou zrestaurované mechanické věžní hodiny z roku 1891 a tři zvony, v pořadí již čtvrté. Předcházející zvony byly v dobách válek zabaveny pro vojenské účely.

Původní přízemní farní budova byla k 100. výročí založení sboru přestavěna na jednopatrovou budovu, v níž v devadesátých letech minulého století došlo k rozsáhlým rekonstrukcím včetně zhotovení přístavby pro druhý byt pastora.

V roce 1841 založil sbor evangelický hřbitov, kde jsou pohřbeni někteří významní pastoři působící na půdě sboru, jako například národní buditel a spisovatel Jan Winkler nebo senior František Michejda, který ve své době vydával na náveské faře řadu církevních i odborných časopisů, byl zakladatelem nebo spoluzakladatelem několika spolků a organizací pro zlepšení společenských poměrů. O jeho významu svědčí fakt, že ho navštívil sám prezident T. G. Masaryk.

Náveský kostel sloužil na počátku evangelíkům z 15 obcí, které se na území Jablunkovska nacházely. Časem však sbor založil tři další evangelická společenství, která vyčlenil pro samostatné působení. V důsledku vzniku česko-polské hranice po první světové válce se tři obce za jablunkovským průmyskem ocitly na polském území a v roce 1930 tam evangelíci založili samostatný sbor a postavili nový kostel v Istebné.

V roce 1950 se osamostatnil sbor v Hrádku a v roce 2009 byl založen sbor v Písku u Jablunkova, kde byla o rok později dokončena architektonicky zajímavá budova nového kostela.

Náveský sbor je součástí Slezské církve evangelické a. v. Aktivně pracuje s lidmi všech věkových kategorií a nabízí volnočasové aktivity pro děti a mládež.

SBOROVÝ DŮM EMAUS

ŠLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ AUGSBURSKÉHO VYZNÁNÍ (SCEAV)

ORLOVÁ

Počátky orlovských evangelíků lze datovat již do období reformace, kdy se učení Martina Luthera začalo šířit i ve Slezsku. Zprvu se orlovští evangelíci scházeli v kostele zabaveném řádu Benediktinů. Situace se změnila v době proti-reformace. Kostel byl orlovským evangelíkům zabaven a ti byli nuceni se tajně scházet v lese Holotovec v Lazích. K uvolnění dochází v roce 1707, kdy byl postaven jeden z „kostelů milosti“ v Cieszynie. Ke konečné svobodě vyznání pak dochází v roce 1781, kdy byl vydán Toleranční patent a následně po něm, v roce 1861, Protestantský patent.

Orlovští evangelíci se rozhodli postavit si svůj kostel. Základní kámen byl položen 24. června 1861 a po dokončení stavby se konalo slavnostní posvěcení 15. října 1862.

Období 1861 až 1886 je ve znamení vnitřního sjednocení sboru a jeho rozšiřování. Byl otevřen hřbitov, zakoupeny zvony a svou činnost začala vícetřídní evangelická škola, rostl počet věřících.

Další období bylo poznamenáno první světovou válkou. Řady členů sboru byly chudší... Smutnou událostí pro sbor bylo zabavení zvonů roku 1916. Ty byly nahrazeny novými před koncem války. Roku 1921 byly zakoupeny nové varhany, kostel byl elektrifikován a v roce 1929 byl postaven nový oltář. Následkem zintenzivnění hornické činnosti musel být v roce 1930 uzavřen evangelický hřbitov. Byl postaven sborový dům, který byl otevřen 25. 10. 1932.

Druhá světová válka znamenala pro mnohé evangelické faráře pronásledování a zatýkání. Po ní dochází k opětovnému ustálení života sboru. V roce 1950 byl kostel opraven, protože opět nesl důsledky hornické činnosti. Projevy škod způsobené důlní činností narůstaly, tvář Orlové se začala měnit a část členů sboru se musela odstěhovat. Bylo to období těžkých ztrát.

V šedesátých letech dochází k oživení sborového života. Na vyučování náboženství a konfirmace se hlásí stále více dětí. Rok 1970 je ve znamení dalších oprav kostela. Pro nedostatek finančních prostředků se sbor zadlužil. Negativní projevy dolování byly na objektu stále zjevnější, proto bylo nutné přistoupit ke generální opravě. Práce byly započaty v květnu 1980 a k posvěcení kostela došlo 26. června 1983.

Začátkem osmdesátých let bylo rozhodnuto o stavbě nové farní budovy, která začala sloužit svému účelu v roce 1987. Demolice se dočkal také sborový dům a posléze byla postavena hospodářská budova.

Po roce 1989 se ve sboru rozvíjí především práce s dětmi a mládeží. V devadesátých letech je na území sboru založeno Křesťanské sdružení Benjamin, jsou pořádány tábory, víkendové a prázdninové pobyty a další aktivity.

Na budově kostela se stále víc projevují důsledky hornické činnosti a na základě rozhodnutí stavebního úřadu je v roce 2004 sbor z bezpečnostních důvodů donucen upustit od užívání kostela, probíhají jednání a je dokonce zvažována i případná demolice stavby. Nakonec o rok později dochází k další generální opravě kostela.

Dnes je sbor živou součástí církve. Konají se zde pravidelné bohoslužby a jiná shromáždění, která ve velké míře přitahují současnou generaci dětí a mládeže. Kostel se stal kulturním místem ve městě Orlová.

Evangelický kostel v Orlové je jednodlnou stavbou z roku 1862, realizovanou stavitelem Josefem Grosem z Těšína ve stylu doznívajícího romantického klasicismu a představuje velmi zajímavý příklad sakrální architektury období po polovině 19. století, výrazně se uplatňující v urbanismu města Orlové a také v památkovém fondu severomoravského regionu. Jde o zděnou omítnutou jednodlnou stavbu s částečně představenou věží a polygonálně uzavřeným presbyteriem v němž je situován oltář, vybudovaný v pozdním novorenesančním slohu, řezbářem Nitrou z Horních Bludovic. V centru oltáře je obraz Vítězného Krista. Po stranách oltáře jsou instalovány dvě dřevěné sochy. Nalevo apoštol Petr a napravo apoštol Pavel. Oltář je zdoben několika figurálními reliéfy andílků. Pod vrcholovým křížem je zasazena kruhová barevná vitráž se symbolickým motivem holubice. V prostoru před oltářem stojí křtitelnice ciboriového typu z konce 19. století. Do levé stěny presbytáře je zasazena kazatelna s baldachýnem. Na kůru jsou umístěny varhany a ve věži kostela jsou zavěšeny tři kostelní zvony z roku 1918 vyrobené firmou Wenle z Bockeren u Lipska.

Kostel prošel generální opravou v roce 2005 a konají se zde pravidelné bohoslužby.

SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ AUGSBURSKÉHO VYZNÁNÍ (SCEAV)

STONAVA

Do obce se dostanete, odbočíte-li na trase Český Těšín – Karviná, před Karvinou, vlevo. Má asi 14 kilometrů čtverečních a téměř 2000 obyvatel. První zmínka o Stonavě pochází z roku 1415.

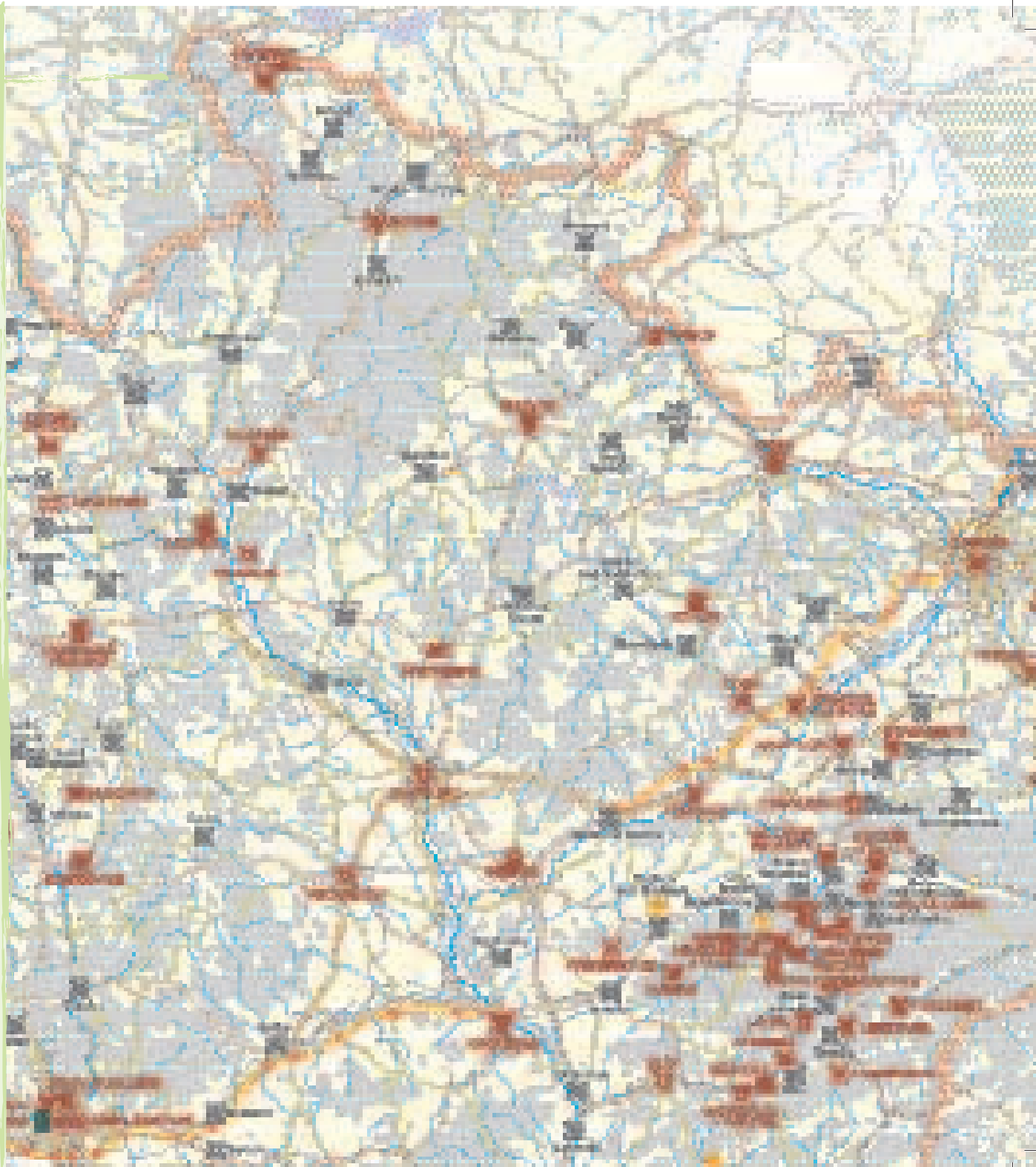
Evangelíci ve Stonavě po Tolerančním patentu patřili ke sboru v Bludovicích. Zesnulé pochovávali na katolickém hřbitově. Svůj vlastní hřbitov na darovaném pozemku posvětili v roce 1858, kapli se zvonem o rok později. Kostel byl vystavěn a posvěcen v roce 1938, je 18 metrů dlouhý a 10,5 metru široký. V roce 1950 zde vznikl samostatný sbor Slezské církve evangelické augsburského vyznání.

Novodobé dějiny obce jsou úzce spjaty s dolováním uhlí, které měnilo tvář obce i životy jejích občanů. Mnoho z nich se z důvodů důlních vlivů muselo vystěhovat, počet obyvatel

z původních 5500 po druhé světové válce až do roku 1989 rapidně klesal a hrozil zánik obce. V současné době se život obce po stránce hospodářské, ekonomické, kulturní i duchovní rozvíjí. Rozhodně stojí za to tuto obec a společenství evangelíků navštívit.

OLMOUCKÝ KRAJ

Olomoucký kraj leží v severovýchodní části České republiky. Jeho rozloha je 5267 kilometrů čtverečních. V pěti okresech (Olomouc, Prostějov, Přerov, Šumperk a Jeseník) žije skoro 650 000 obyvatel. Okres Jeseník spadá severozápadní částí do českého Slezska. Hranice Olomouckého kraje tvoří na severu státní hranice s Dolnoslezským a Opolským vojvodstvím v Polsku, na východě leží Moravskoslezský kraj, na jihovýchodě Zlínský, na jihozápadě Jihomoravský a na západě Pardubický kraj.

Olomoucký kraj je krajem přírodních krás. V severní části leží Hrubý a Nízký Jeseník s rozsáhlou Chráněnou krajinnou oblastí (CHKO) Jeseníky. Ty jsou společné jak Olomouckému, tak Moravskoslezskému kraji. Po jejich hřebenu kdysi vedla stará hranice mezi Moravou a Slezskem. Zde najdeme také společnou nejvyšší horu obou krajů Praděd (1 492 m). Půvabné jsou Rychlebské hory zcela na severu, turisty dosud příliš nenavštěvované. Přitom v Javorníku je krásný zámek Jánský vrch a nedaleká Travná bývala místem setkávání mladých lidí. Vyhledávané jsou též lázně Jeseník a Dolní Lipová. Úrodnou Hanou v oblasti střední Moravy chrání z východu Dražanská vrchovina.

Od severu k jihu protéká Olomouckým krajem řeka Morava. CHKO, kde její tok vytváří zajímavé meandry, se jmenuje Litovelské Pomoraví. U Troubek, známých z ničivých povodní v nedávných letech, se do Moravy vlévá Bečva a pak již řeka Olomoucký kraj opouští. Malá část kraje na severovýchodě patří k povodí řeky Odry.

Kromě zemědělské Hané jsou v jednotlivých městech Olomouckého kraje různá průmyslová centra. Sama krajská metropole Olomouc je významným průmyslovým střediskem. Není třeba připomínat, že v Olomouckém kraji najdeme kromě cenných přírodních památek mnoho zajímavých měst, hradů či zámků s bohatou historií. Bouzov, Helfštýn, Plumlov nebo Velké Losiny a mnoho dalších, významné lázně, zachovalé folklorní oblasti jako vesnická památková rezervace Příkazy nebo Kojetín s Jízdou králů...

Českobratrská církev evangelická (ČCE) má v Olomouckém kraji deset farních sborů – navštívíme Olomouc, Přerov, Šumperk a Hrabovou. Každé místo má svůj zajímavý příběh, spojený s historií města, jehož je součástí.

HRABOVÁ

Mezi Šumperkem a Mohelnicí protéká řeka Morava Mohelnickou brázdou. Asi uprostřed této vzdálenosti najdeme Zábřeh na Moravě a odtud již není daleko do Hrabové. Je to malá obec, žije v ní něco přes 500 obyvatel, leží v nadmořské výšce 290 m, ale kolem najdeme i vyšší kopce: Bílý kámen (588 m) nebo Malou Polanku (450 m). Blízko Hrabové, ve Vitošově, je zdálky vidět velký vápencový lom s vápenkou.

O historii Hrabové se mnoho nedozvíme, i když první písemná zpráva pochází z roku 1334. O zdejším životě je však více zpráv až z období první republiky, kdy se začaly vytvářet čtenářské spolky, a rozvíjela se činnost Sokola. Zde je třeba vzpomenout neúnavné činnosti evangelického vikáře Rudolfa Šedého, který do Hrabové zajížděl ze vzdáleného Svěbohova, podporoval zájem obyvatel Hrabové o vzdělání a zval na návštěvu zajímavé hosty z domova i z ciziny. Postupně přibývalo v Hrabové evangelíků. Svou roli sehrálo také přestupové hnutí po vzniku Československa. Sbor Českobratrské církve evangelické (ČCE) byl založen v roce 1923. Původně se bohoslužby konaly v sokolovně nebo ve škole. Základní

kámen kostela v Hrabové byl položen 17. května 1925. Návrh stavby pochází od architekta Oldřicha Lisky. Kostel byl postaven ve stylu moderního purismu, s velkoryse pojatou bohoslužebnou částí a s prostorami pro činnost sboru, včetně farářského bytu. Podélná budova se zajímavými okny skrývá bohoslužebnou místnost, v malém sále se konaly bohoslužby, než byl kostel dostavěn (to bylo v roce 1933). K hlavní budově se přimyká boční schodiště s výklenkem pro plastiku kalicha a věž se třemi zvony.

Ojedinělá stavba – patrně jako jediná v republice – získala ještě před dokončením hvězdářskou kopuli s opravdovým hvězdářským dalekohledem. Pro děti, které kostel v Hrabové navštívily, bylo nejkouzelnější pozorovat okolní krajinu barevnými skly, umístěnými v kopuli hvězdárny. Od roku 2003 je evangelický kostel v Hrabové veden jako kulturní památka.

OLOMOUČ

V jižní části Olomouckého kraje, v srdci Hané, leží jeho hlavní město Olomouc. Vyrostlo na soutoku Moravy a Bystřice v nadmořské výšce 219 m. Šesté největší město České republiky je domovem více než 100 000 obyvatel. Je důležitou železniční křižovatkou a je obklopeno dálniční sítí. Sídli v něm arcibiskupové římskokatolické a pravoslavné církve, ale také Univerzita Palackého, Divadlo Oldřicha Stibora a Moravská filharmonie.

Olomouc vznikla pravděpodobně za vlády Václava I., ale již v roce 1063 zde založil Vratislav II. biskupství. Olomouc je po Praze druhá nejstarší a nejrozsáhlejší památková rezervace. Najdeme zde stavby, jež patří mezi národní kulturní památky: k nejcennějším se počítá románský přemyslovský hrad s válcovou věží a se zbytky paláce, který představuje jednu z nejdůležitějších památek románského stavitelství u nás.

Nedaleko věže, v pozdějším sídle kapitulního děkanství, byl 4. srpna 1306 zavražděn Václav III. Jeho smrtí vymřel po meči rod Přemyslovců. Součástí hradu je katedrála sv. Václava, založená roku 1109. Také klášter Hradisko, kostel sv. Mořice s unikátními varhanami, a soubor barokních kašen patří mezi národní kulturní památky. Na Horním náměstí stojí Čestný sloup Nejsvětější Trojice z 18. století, který je od roku 2000 zapsán na seznamu kulturního dědictví UNESCO. Z věže renesanční radnice z roku 1530 je krásný rozhled po městě i okolí, na Svatý kopeček s premonstrátským klášterem a s poutní bazilikou Navštívení Panny Marie z 2. poloviny 17. století.

Svou historii mají v Olomouci také evangelíci. I když tak výrazně katolické město kdysi odmítlo učení mistra Jana Husa, během let se situace přece jen měnila. V Olomouci žilo mnoho německých obyvatel a ti se začali přiklánět k učení Martina Luthera. Také Husovy myšlenky a vzpomínky na Jednotu bratrskou ve městě docela nezanikly. Za účast na stavovském povstání v roce 1618 začali být po bitvě na Bílé hoře evangelíci i zde tvrdě trestáni.

Po vyhlášení Tolerančního patentu Josefa II. se v Olomouci nenašli žádní evangelíci. První evangelické bohoslužby se konaly 20. ledna 1811. Zúčastnili se jich i vojáci z místní posádky. Největší problém, stejně jako v jiných začínajících sborech, bylo získat prostor ke shromažďování. Přechodně byla evangelíkům zapůjčena kaple Božího těla, ale jen do té doby, než si němečtí evangelíci v roce 1902 postavili svůj vlastní „červený“ kostel. České bohoslužby se tam však konat nesměly – z důvodů spíše národnostních než věroučných. Farní sbor Českobratrské církve evangelické (ČCE) byl v Olomouci ustaven v roce 1906. Vybudoval si svou modlitebnu v dnešní Husově ulici. Budova brzy nedostačovala, a tak byl v roce 1913 požádán architekt Otto Kuhlmann z Charlottenburgu o návrh přístavby. Přípravy přerušila první světová válka, ale 4. července 1920 byl nový kostel s věží slavnostně posvěcen. Prostorná stavba živému sboru plně vyhovuje; obě její původní části jsou důmyslně propojeny. Bohoslužebná místnost je umístěna v 1. patře. Osvětluje ji vysoká okna, byly pořízeny nové lustry a lavice. Poslední úpravy interiéru byly provedeny po velké povodni v roce 1997. Zvon byl přenesen z „červeného“ kostela, který původně po druhé světové válce připadl ČCE. Ta jej však v 60. letech minulého století musela uvolnit pro potřeby Univerzitní knihovny v Olomouci.

V blízkosti Arcibiskupského paláce je sídlo Konzervatoře Evangelické akademie ČCE, která sem byla přestěhována z Kroměříže. V Olomouci má svůj kostel také Církev Československá husitská (ČČSH). Nedaleko evangelického kostela, na druhém břehu řeky Moravy, stojí pravoslavný kostel sv. Gorazda.

DŘEROV

Blízko Hornomoravského úvalu, v Moravské bráně, leží nedaleko soutoku Bečvy s Moravou město Přerov (210 m n. m. 47 000 obyvatel), které je významnou železniční křižovatkou.

V 1. půli 12. století založil město olomoucký biskup Jindřich Zdík a od roku 1256 se zásluhou Přemysla Otakara II. stalo městem královským. Na místě hradiště byl postaven gotický hrad, který byl později přestavěn v renesančním stylu. Dnes zde sídlí Muzeum Jana Amose Komenského. Horní město bylo založeno ve 2. polovině 15. století. Nejstarší stavbou je hlavní farní kostel sv. Jiří, připomínaný již v roce 1131. Na Horním náměstí najdeme řadu zachovalých pozdně gotických a renesančních domů. Dlouhá léta byl Přerov v držení rodu Pernštejnů a Žerotínů. V tomto období se město slibně rozvíjelo. Od konce 15. století zde sídlili členové Jednoty bratrské. Konaly se tu církevní synody a velký význam měla bratrská škola, v níž studoval a později v letech 1614–1618 vyučoval Jan Amos Komenský. V Přerově se 20. února 1523 narodil Jan Blahoslav, jeden z předních představitelů Jednoty bratrské. Jeho pomník ve městě vytvořil sochař František Bílek.

V Přerově byla i silná židovská obec. Synagoga dnes patří pravoslavné církvi. Utrpení v době třicetileté války se nevyhnulo ani Přerovu. Novodobou historii města výrazně poznamenalo vybudování železnice z Vídně a z Prahy a rozvoj průmyslu. Dnes je Přerov moderním městem s pěknými parky (Michalov), za návštěvu stojí novorenesanční Městský dům, zajímavá je Státní přírodní rezervace Žebračka. V nedalekém Předmostí najdeme památku na naše předky, kteří zde žili před 25 000 lety. Naučná stezka vede až k Památníku lovců mamutů s archeologickými nálezy. Od roku 1992 je Přerov městskou památkovou zónou. V roce 1997 byl těžce postižen povodní.

Ačkoliv se Přerov vyznačoval tak významnou bratrskou minulostí, po vydání Tolerančního patentu se ve městě nepřihlásil jediný evangelík.

Teprve v 80. letech 19. století byl vybudován malý kostelík pro německé drážní zaměstnance augsburského vyznání, kam chodili i čeští evangelíci. Kázání byla ovšem v němčině, a tak vznikaly jazykové problémy. První české reformované bohoslužby se konaly v roce 1887. Čeští evangelíci se zde scházeli až do roku 1899, později, zvláště když v Přerově vznikla kazatelská stanice, museli přemýšlet, co dál. (Samostatný farní sbor vznikl 10. ledna 1922.) Přechodné shromažďovací místo v bývalé zámečnické dílně naprosto nevyhovovalo. Bylo proto rozhodnuto o stavbě kostela. Stavební místo získali v centru města. Devátého května 1907 byl slavnostně položen základní kámen kostela podle návrhu známého berlínského architekta Otto Kuhlmanna. Kostel byl vybudován v modernistickém duchu s historizujícími prvky, s boční čtyřbokou věží. Byl pojat jako sborový dům, nejen jako samostatný modlitební prostor. Sborový dům byl postaven dodatečně ve 30. letech minulého století.

Slavnostní posvěcení kostela 25. března 1908 bylo velkou událostí. Přerovští evangelíci dostali do užívání kostel, kterým, jak čteme v jednom z textů v pamětním sborníku „měla být zřetelně naznačena kontinuita dneška s bratrskou minulostí města.“ Dále se píše, že „prostota a redukce historické inspirace přinesly přerovské stavbě vysoké ocenění jako prvního příkladu moderní sakrální architektury u nás“.

Kostel byl vážně poškozen při katastrofální povodni v roce 1997. Během odstraňování jejích následků došlo i k novým úpravám interiéru podle návrhu architekta Josefa Bartáka. Poslední říjnový den roku 1999 byl přerovský kostel znovu slavnostně otevřen.

Ne nadarmo se Šumperku říká Brána Jeseníků. Město leží v pěkném údolí řeky Desné v nadmořské výšce 330 m a žije v něm skoro 28 000 obyvatel. V okolí Šumperka je krásná a rozmanitá příroda, kopce, údolí řek i rybníky. Lázně Bludov nabízejí odpočinek i možnosti rehabilitace; ve Velkých Losinách je obdivuhodně zachovalý renesanční zámek žerotínského rodu a manufaktura na výrobu ručního papíru. Zámek i manufaktura, ojedinělá v celé Evropě, se řadí mezi národní kulturní památky.

Šumperk byl založen ve 13. století a brzy se začal, také díky kolonizaci, rozrůstat. V okolí se těžily drahé kovy a začalo se rozvíjet plátenictví a soukenictví. Šumperk byl královským městem, v 16. století patřil rodu Žerotínů, kteří zde vybudovali z původního hradu renesanční rodové sídlo. Později je však přenesli do Velkých Losin.

Sedmnácté století znamenalo v historii města jedno z nejtěžších období. Kvůli podpoře stavovského povstání v roce 1618 propadl jeho majetek; pány města i okolí se stali Lichtenštejnové. Nastala tvrdá rekatolizace, město bylo drancováno Švédy a v roce 1669 vyhořelo. Nejděsivěji bylo Šumpersko poznamenáno tzv. čarodějnickými procesy ve druhé polovině 17. století. Inkvizičním soudem byli nevinní lidé obviňováni ze spolčení s ďáblem, mučeni a zabíjeni. Tehdy přišlo tímto strašným způsobem o život 25 lidí. Oběťmi se stali i purkmistr a místní kněz Lautner.

K životu se začal Šumperk probouzet v 19. století. Tehdy začala výrazně stoupat textilní výroba, zdejší látky byly žádané doma i za hranicemi. Majitelé továren si stavěli domy, na jejichž projektech se podíleli významní vídeňští architekti. V té době se Šumperku začalo říkat Malá Vídeň. Spolu s historickými památkami, z nichž bývalý dominikánský klášter s raně barokním kostelem Zvěstování Panny Marie patří k nejvyhledávanějším, s radnicí s vyhlídkovou věží a s pěknými barokními a empírovými domy, tvoří střední část města památkovou zónu. Secesní kostel

sv. Jana Evangelisty z počátku 20. století je na seznamu kulturních památek a patří starokatolické církvi.

V Šumperku žili převážně němečtí obyvatelé, kteří museli po roce 1945 odejít a udělat místo novým osídlencům. Historická část Šumperku chátřala, rostly prefabrikované domy, jak se rozrůstal průmysl. Po letech se dnes město pomalu vrací ke své bývalé kráse.

Českobratrská církev evangelická získala kostel i faru po Německé evangelické církvi. Farní sbor byl ustaven v roce 1946 a byl tvořen polskými reemigranty a novými obyvateli, kteří do Šumperka přicházeli v poválečných letech.

Původní německý augsburský sbor byl v Šumperku ustaven v roce 1899, předtím byl součástí sboru Olomouc-Šumperk. Podle návrhu architekta Wenzela Knapka vyrostl na dnešním náměstí Svobody novogotický kostel ve tvaru kříže. Stavbu vedl místní stavitel Josef Bayer. Kostel, vysvěcený v roce 1874, neměl původně věž; ta byla přistavěna v roce 1908. V její širší čtverhranné části je ochoz. Pěkná rozlehlá farní budova tvoří s kostelem celek, propojený zahradou. Na konci minulého století byl kostel důkladně opraven.

KOSTEL A SBOROVÝ DŮM

